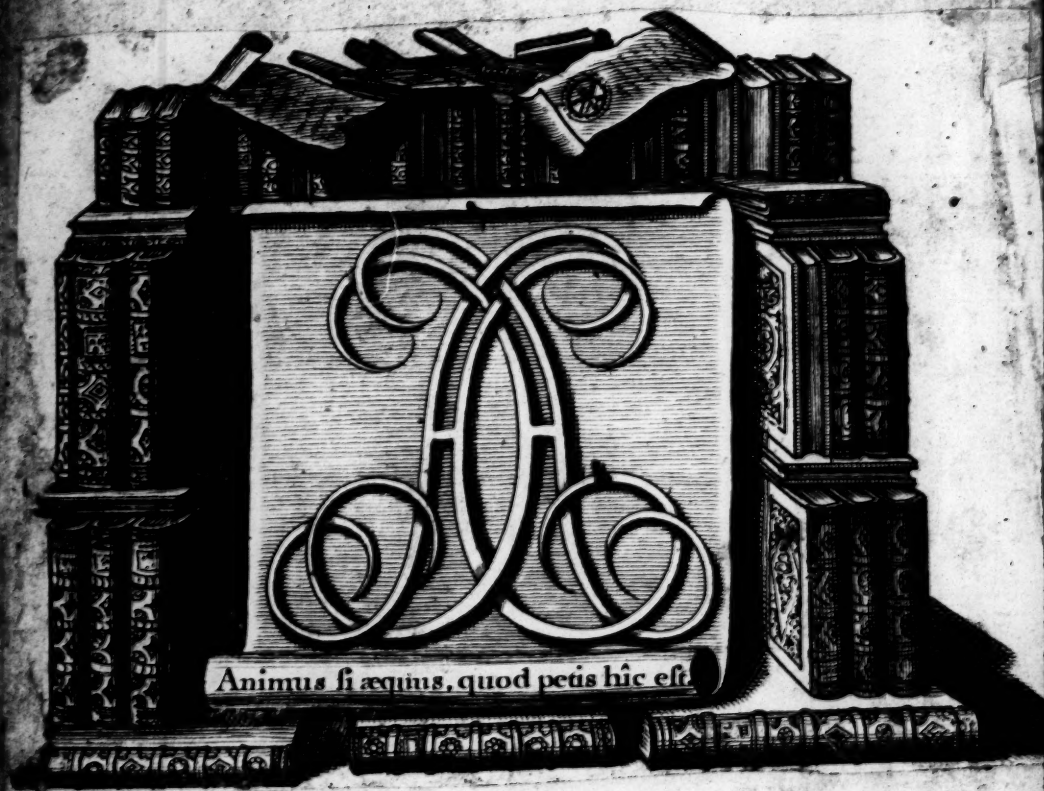

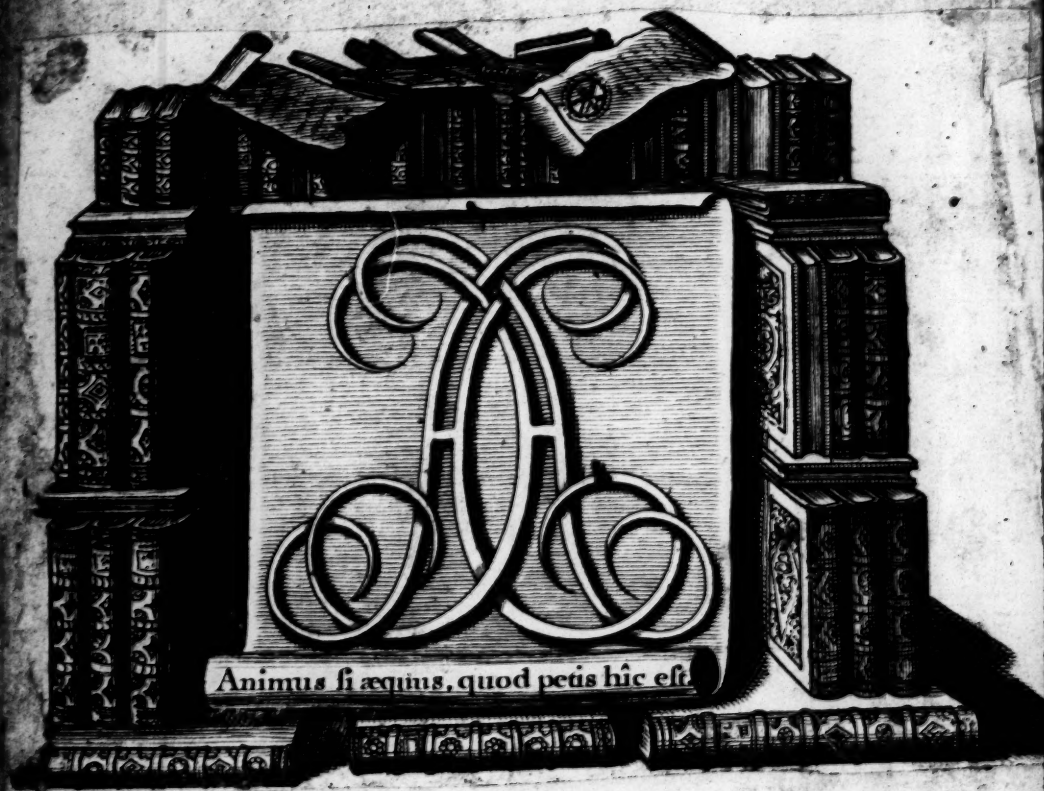
R. 2349.

1001.63

R. 2349.

1001.63

Johanni Sloane M.D.
S. P. S. Ac. C. S.

Univ. Coll. Oxon.
Calend Jan
mDCCXI.

Cum constemus ex animo et
corpore, Corpore curandi, tuendi
causâ quâsitâ cor quoque ipsius
utilitas, Deorum immortalium
Inventio ni consecrata:

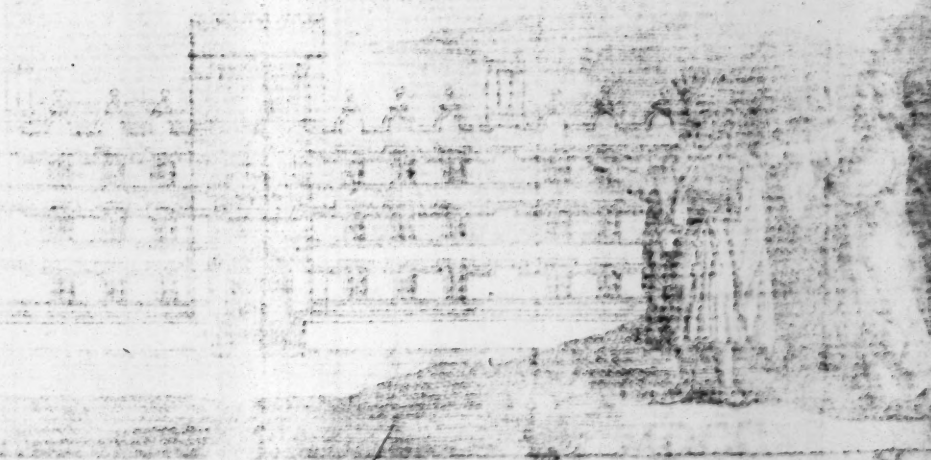
Intentum Medicina Merum est—

John W. Brown M.D.
2. 27. 42

Wash. D.C.
Calvert St.
No. 2021.

Am. Conference on Union of
Europe, London, 1948, 1949
and 1950, 1951, 1952, 1953
1954, 1955, 1956, 1957, 1958
1959, 1960, 1961, 1962, 1963

Robertson, William M.D.

M. sculp.

O

P

Arg
cu
ex

E T

2. A. B. g.
ORATIONES

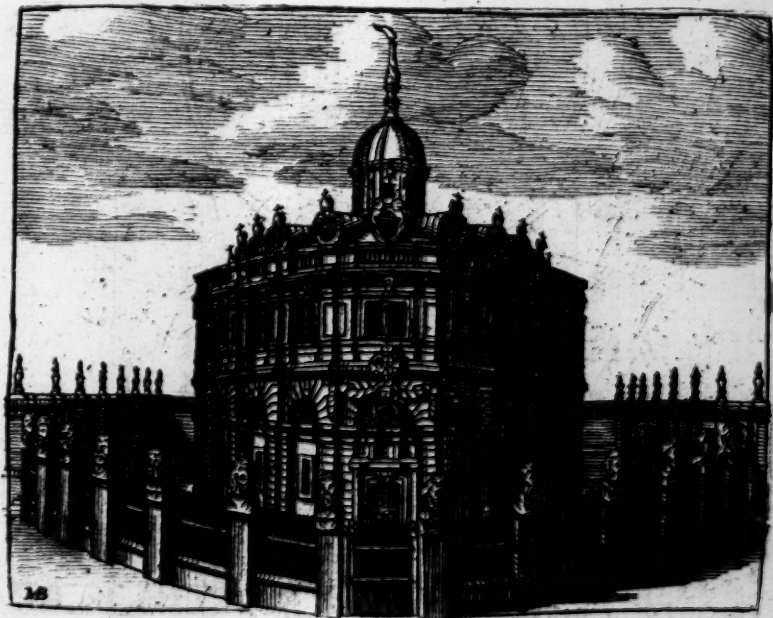
EX

K Rogers (7.4)
POETIS LATINIS

EXCERPTÆ.

Argumenta singulis præfixa sunt, quæ causam
cujusque & summam ex rei gestæ occasione
explicant.

VOL. I.

OXONIAE,

E THEATRO SHELDONIANO, MDCCXI.

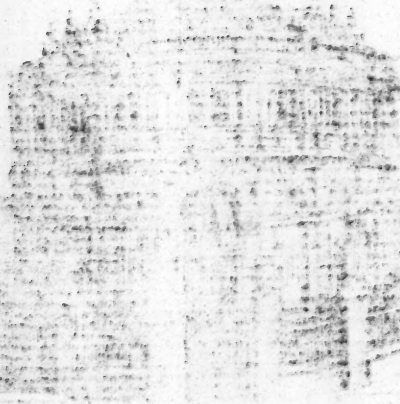
ORATIONES

FOR VARIOUS

EXCERPTS

824

OXONIA

E. THOMAS SHEDDEN, M.D. CCXX

Reverendo Viro
ARTH. CHARLETT

S. T. P.

COLLEGII UNIVERSITATIS

Apud *OXONIENSES*

M A G I S T R O.

Vir ornatissime,

OPUS hoc ex Tuis natum
Imperiis ad Tua fugit Pa-
trocinia, & tenerioris ad-
instar germinis, ab eo Sole salutem
sibi sperat, à quo ortum duxit.
Quicquid enim Juvenile ludit Inge-
nium ejus non est vigoris, ut suis
se sustentet viribus; ejus non est
pretii, ut sine mutuata effulgeat
luce :

luce : ideo humilis hicce labor
Tuo Nomine gestit ornari pariter
& defendi ; quamque à suis me-
ritis expectare non potest, eam à
Tuis Auspiciis certò sibi pollicetur
gratiam. Nostra tenuitas à sum-
mis illis Viris, quos exornare quæ-
rit, se Tibi commendari rogat : Ca-
tullus, Virgilius & Horatius, negle-
ctis & Nepote & Augusto & Mecæ-
nate Patronis, Te optant Fautorem ;
petuntque, ut quos multum amasti
Poetas, eos jam respicias Oratores.

Oxon. è Coll. Univ.

Kal. Jan. MDCCXI.

Sum,

Vir insignissime,

Tibi omni studio

devinctissimus

F. ROGERS.

ORATIONES

EX CATULLO collectæ.

Oratio Atys ex Poemate de Berecynthia & Aty.

Atys, forma pulcherrima juvenis, gravi quodam casu ductus in Phrygiam cum sociis devenit : Cybele, pulchritudine illius capta, illum in numerum Sacerdotum adsciscit, quoque magis suis ministeriis proprium dicaret, id facit ut se emasculet : ille, pristinam sortem memoria recolens, patriam amissam & corpus eviratam tristi hac luget oratione.

Patria, O mea creatrix, patria, O mea genetrix,
 Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugæ
 Famuli solent, ad Idæ tetuli nemora pedem;
 Ut apud nivem, & ferarum gelida stabula forem,
 Et earum omnia adirem furibunda latibula :
 Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear ?
 Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
 Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
 Egone à mea remota hæc ferar in nemora domo ?
 Patria, bonis, amicis, genitoribus abero ?
 Abero foro palæstra, itadio, & gymnasiis ?
 Miser ah miser, querendum est etiam atque etiam, anime.
 Quod enim genus figuræ est, ego non quod habuerim ?
 Ego mulier, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
 Ego gymnasi flos, ego eram decus olei :
 Mihi januæ frequentes, mihi limina tepida,
 Mihi floridis corollis redimita domus erat,
 Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.
 Egone Deum ministra, & Cybeles famula ferar ?
 Ego Mænas, ego mei pars, ego vir sterilis ero ?
 Ego viridis algida Idæ nive amicta loca colam ?
 Ego vitam agam sub altis Phrygiæ columinibus,
 Ubi cerva sylvicultrix, ubi aper nemorivagus ?
 Jam jam dolet, quod egi, jam jamque pœnitet.

A

Oratio

Oratio Ariadnes ex Poemate quod inscribitur
Argonautica.

Theseus, suscepto ad expugnandum Minotaurum in Cretam itinere, de tanto eventu sollicitus ad Minois aulam devenit, ubi Ariadnen illius filiam, sui amore accensam, in facinore tam periculoso accipit auxiliatricem: hujus ope cum monstrum devicit, in patriam reditum parat: illa abeuntem & perditæ amatum comitatur; sed tanti amoris præmia tulit indigna; nam à Theseo in deserto littore relicta feris, inedia & miseriis omnibus exponitur; quæ cum se ita projectam sentit, de illius perfidia & immiti animo, deque sua credulitate & infortuniis multum hisce vocibus queritur.

Siccine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?
Siccine discedens neglecto numine Divum
Immemor, ah! devota domum perjuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? tibi nulla fuit clementia præsto,
Immire ut nostri vellet mitescere pectus?
At non hæc quondam nobis promissa dedisti
Voce; mihi non hæc miseræ sperare jubebas;
Sed connubia læta, sed optatos hymenæos:
Quæ cuncta aerii discerpunt irrita venti.
Jam jam nulla viro juranti femina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles:
Qui, dum aliquid cupiens animus prægeffit apisci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt;
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine lethi
Eripui, & potius germanum amittere crevi,
Quam tibi fallaci supremo in tempore deesse.
Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
Præda, neque injecta tumulabor mortua terra.
Quænam te genuit sola sub rupe læna?
Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis?
Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta Charybdis,
Talia qui reddis pro dulci præmia vita?
Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Sæva quod horrebas prisca præcepta parentis;

Attamen

Attamen in vestras potuisti ducere sedes,
 Quæ tibi jucundo famularer serva labore,
 Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
 Purpureave tuum consternens veste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris,
 Externata malo, quæ nullis sensibus auctæ,
 Nec missas audire queunt, nec reddere voces?
 Ille autem prope jam mediis versatur in undis;
 Nec quisquam apparet vacuâ mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore sæva
 Fors etiam nostris invidit questibus aures.
 Jupiter omnipotens, utinam ne tempore primo
 Cnosia Cecropiæ tetigissent littora puppes;
 Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset navita funem;
 Nec malus hic celans dulci crudelia forma
 Consilia in nostris requiesset sedibus hospes.
 Nam quo me referam? quali spe perdita nitar?
 Idomeniosne petam montes? ah! gurgite lato
 Discernens ponti truculentum ubi dividit æquor?
 An patris auxilium sperem? quemne ipsa reliqui
 Respersum juvenem fraterna cæde secuta?
 Conjugis an fido consolet memet amore?
 Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?
 Præterea nullo (litus solum) insula tecto:
 Nec patet egressus pelagi cingentibus undis.
 Nulla fugæ ratio, nulla spes: omnia muta,
 Omnia sunt deserta: ostentant omnia lethum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Nec prius à fessio secedent corpore sensus,
 Quam justam à Divis exposcam prodita mulctam,
 Cœlestumque fidem postrema comprecser hora.
 Quare facta virum mulctantes vindice poena
 Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
 Frons expirantis præportat pectoris iras,
 Huc huc adventate, meas audite querelas,
 Quas ego, væ miseræ, extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens, amenti cæca furore.
 Quæ quoniam verè nascuntur pectore ab imo,
 Vos nolite pati nostrum vanescere luctum;
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
 Tali mente, Deæ, funestet seque suosque.

Oratio Ægei ex eodem.

Theseus meritas suæ in Ariadnen perfidiæ pœnas luit; patri enim causa mortis erat, dum eorum quæ præcepit oblitus vela suæ salutis indicia redeuns non prætendebat: hæc erant, quæ abeunti pater in mandatis dedit,

GNate mihi longa jucundior unice vita,
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extremæ nuper mihi fine senectæ;
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
 Eripit invito mihi te, quôï languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura;
 Non ego te gaudiens lætanti pectore mittam,
 Nec te ferre finam fortunæ signa secundæ:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra, atque infuso pulvere foedans;
 Inde infecta vago suspendam lintea malo,
 Nostros ut luctus, nostræque incendia mentis,
 Carbasus obscura dicat ferrugine lbera.
 Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
 (Quæ nostrum genus, ac sedes defendere fretis
 Annuit) ut tauri respergas sanguine dextram;
 Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
 Hæc vigeant mandata, nec ulla obliteret ætas.
 Ut, simul ac nostros invisent lumina colles,
 Functam antennæ deponant undique vestem,
 Candidaque intorti sustollant vela rudentes;
 Quamprimum cernens ut læta gaudia mente
 Agnoscam, cum te reducem ætas prospera sistet.

ORATIONES

EX VIRGILIO collectæ.

Oratio Aristæi ad matrem Cyrenen.

Georgic. Lib. 4.

Poeta de apium amissarum reparatione canens, à narrationis cursu decedit, & fabulam de Aristæo pastore summa cum elegantia ac felicitate innectit. Aristæus, apibus morbo fameque amissis, ad caput Penei amnis tristis pergit, ubi matri Cyreni damna sua hisce verbis aperit.

Georgic. Lib. 4. ver. 321.

MAter Cyrene, mater, quæ gurgitis hujus
Ima tenes, quid me præclara stirpe Deorum,
Si modò, quem perhibes, pater est Thymbræus Apollo,
Invisum fatis genuisti? aut quo tibi nostrî
Pulsus amor? quid me cœlum sperare jubebas?
En, etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem,
Quem mihi vix frugum & pecudum custodia solers
Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo.
Quin age, & ipsa manu felices erue silvas;
Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messes,
Ure fata; & validam in vites molire bipennem:
Tanta meæ si te ceperunt tædia laudis.

Oratio Cyrenes ad Aristæum.

*Cyrene, filii querelis mota, in cava eum sub amne penetralia
admitti jubet: post epulas monet ut ad Protea Neptuni
vatem tendat, qui ab illo prius victus expediet causam
morbi illius quo apes suæ periire: ut vatem devinciat rem
dolo agendam dicit, se in Protei antro celet oportet, quo
facilius æstivos soles fugientem & somno reclinem oppri-
mat;*

mat; suadetque, dum varias se mutat in formas, ut vincula, quibus captivum tenere vult, fortiori dextra tendat, quoadusque in eandem formam redeat, qua primo indutum invenerat.

Georgic. Lib. 4. ver. 387.

EST in Carpathio Neptuni gurgite vates
 Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,
 Et juncto bipedum curru metitur equorum.
 Hic nunc Emathiæ portus patriamque revisit
 Pallenem. hunc & Nymphæ veneramur, & ipse
 Grandævus Nereus. novit namque omnia vates,
 Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
 Quippe ita Neptuno visum est: immania cujus
 Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas.
 Hic tibi, nate, prius vinclis capiendus, ut omnem
 Expediat morbi causam, eventusque secundet.
 Nam sine vi non ulla dabit præcepta, neque illum
 Orando flectes: vim duram & vincula capto
 Tende: doli circum hæc demum frangentur inanes.
 Ipsa ego te, medios cum Sol accenderit æstus,
 Cum sitiunt herbæ, & pecori jam gratior umbra est,
 In secreta senis ducam, quò fessus ab undis
 Se recipit: facilè ut somno aggrediare jacentem.
 Verùm ubi correptum manibus vinclisque tenebis,
 Tum variæ illudent species, atque ora ferarum.
 Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
 Squammosusque draco, & fulva cervice læna:
 Aut acrem flammæ sonitum dabit, atque ita vinclis
 Excidet; aut in aquas tenues dilapsus abibit.
 Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes,
 Tanto, nate, magis contende tenacia vincla:
 Donec talis erit mutato corpore, qualem
 Videris, incepto tegeret cum lumina somno.

Oratio Protei ad Aristæum.

*Aristæus clam in Protei antro à matre positus illum inopinum
 manicis devincit, qui ubi varias induerat formas, nec ulla
 fallacia fugam reperit, in sese tandem victus redit: Ari-
 stæum itineris causam rogat, quam ubi intelligit, hac in ora-
 tione*

tionem illi ostendit Orpheum mala illa quæ passus erat sibi deprecasse ob conjugem amissam, quæ, dum suos fugit amplexus, hydri morsu interiit. Felicem hinc Proteus occasionem arripit de Orpheo Eurydiceque fabulam narrandi.

Georgic. Lib. 4. ver. 453.

NON te nullius exercent numinis iræ.
 Magna luis commissa : tibi has miserabilis Orpheus
 Haudquaquam ob meritum poenas, ni fata resistent,
 Suscitât; & rapta graviter pro conjuge sævit.
 Illa quidem, dum te fugeret per flumina præceps,
 Immanem ante pedes hydrum moritura puella
 Servantem ripas alta non vidit in herba.
 At chorus æqualis Dryadum clamore supremos
 Implerunt montes : fierunt Rhodopeiæ arces,
 Altaque Pangæa, & Rhesi Mavortia tellus,
 Atque Getæ, atque Hebrus, atque Actias Orithyia.
 Ipse cava solans ægrum testudine amorem,
 Te, dulcis conjux, te solo in litore secum,
 Te veniente die, te decedente canebat.
 Tænarias etiam fauces, alta ostia Ditis,
 Et caligantem nigra formidine lucum
 Ingressus, Manesque adiit, Regemque tremendum,
 Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.
 At cantu commotæ Erebi de sedibus imis
 Umbræ ibant tenues, simulacraque luce carentum :
 Quàm multa in silvis avium se millia condunt,
 Vesper ubi, aut hibernus agit de montibus imber :
 Matres, atque viri, defunctaque corpora vita
 Magnanimùm heroum, pueri, innuptæque puellæ,
 Impositique rogis juvenes ante ora parentum ;
 Quos circum limus niger, & deformis arundo
 Cocyti tardaque palus inamabilis unda
 Alligat, & novies Styx interfusa coercet.
 Quin ipsæ stupuere domus, atque intima Lethi
 Tartara, cæruleosque implexæ crinibus angues
 Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora,
 Atque Ixionei vento rota constitit orbis.
 Jamque pedem referens, casus evaserat omnes ;
 Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras,
 Ponè sequens ; namque hanc dederat Proserpina legem :
 Cum subita incautum dementia cepit amantem,
 Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.

Restitit, Eurydicenque suam, jam luce sub ipsa,
 Immemor, heu! victusque animi, respexit: ibi omnis
 Effusus labor, atque immitis rupta tyranni
 Foedera; terque fragor stagnis auditus Avernis.
 Illa, Quis & me, inquit, miseram, & te perdidit Orpheu?
 Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
 Fata vocant, conditque natantia lumina somnus.
 Jamque vale. feror ingenti circumdata nocte,
 Invalidasque tibi tendens, heu! non tua, palmas,
 Dixit: & ex oculis subito, ceu fumus in auras
 Commistus tenues, fugit diversa: neque illum,
 Prensantem nequicquam umbras, & multa volentem
 Dicere, præterea vidit: nec portitor Orci
 Amplius objectam passus transire paludem.
 Quid faceret? quò se rapta bis conjuge ferret?
 Quo fletu Manes, qua numina voce moveret?
 Illa quidem Stygia nabat jam frigida cymba.
 Septem illum totos perhibent ex ordine menses,
 Rupe sub aëria, deserti ad Strymonis undam
 Flevisse, & gelidis hæc evolvisse sub antris,
 Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.
 Qualis populea mœrens philomela sub umbra
 Amissos queritur fetus, quos durus arator
 Observans nido implumes detraxit: at illa
 Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
 Integrat, & mœstis late loca questibus implet.
 Nulla Venus, nullique animum flexere Hymenæi.
 Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque nivalem,
 Arvaque Rhipæis nunquam viduata pruinis
 Lustrabat; raptam Eurydicen, atque irrita Ditis
 Dona querens. spreto Ciconum quo munere matres,
 Inter sacra Deûm, nocturnique Orgia Bacchi,
 Discerptum latos juvenem sparsere per agros.
 Tum quoque marmorea caput à cervice revulsum,
 Gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus
 Volveret, Eurydicen vox ipsa, & frigida lingua,
 Ah, miseram Eurydicen, anima fugiente, vocabat:
 Eurydicen toto referebant flumine ripæ.

Oratio Cyrenes ad Aristæum.

*Cyrene filium suum dolore pene oppressum solatur, monetque
ut Nymphas iratas, Eurydices comites tauris placet, à qui-
bus mactatis spondet futurum mali sui remedium.*

Georgic. Lib. 4. ver. 531.

NAte, licet tristes animo deponere curas.
Hæc omnis morbi causa : hinc miserabile Nymphæ,
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,
Exitium misere apibus. tu munera supplex
Tende, petens pacem, & faciles venerare Napæas :
Namque dabunt veniam votis, irasque remittent.
Sed modus orandi qui sit, prius ordine dicam.
Quattuor eximios præstanti corpore tauros,
Qui tibi nunc viridis depascunt summa Lycæi,
Delige, & intacta totidem cervice juvencas.
Quattuor his aras alta ad delubra Dearum
Constitue, & sacrum jugulis demitte cruorem;
Corporaque ipsa boum frondoso deferre luco.
Post, ubi nona suos Aurora ostenderit ortus,
Inferias Orphei Lethæa papavera mittes,
Placatam Eurydicen vitula venerabere cæsa,
Et nigram mactabis ovem, lucumque revives.

ORA-

ORATIONES

E X

VIRGILII ÆNEID.

Collectæ.

Oratio Junonis.

Cum Juno ruinam suæ Carthagini à Trojanis venturam animadvertit, & prosperam illorum navigationem non sine summo metu atque invidia vidit, gentem illam jam olim invisam funditus delere statuens, hæc secum loquuta est.

Æneid. Lib. I. vers. 41.

—— Mene incepto desistere victam?
 Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
 Quippe vetor fatis. Pallasine exurere classem
 Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto,
 Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei?
 Ipsa, Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,
 Disjecitque rates, evertitque æquora ventis:
 Illum expirantem transfixo pectore flammam
 Turbine corripuit, scopuloque infixit acuto.
 Ast ego, quæ Divum incedo Regina, Jovisque
 Et soror, & conjux, una cum gente tot annos
 Bella gero. & quisquam numen Junonis adoret
 Præterea, & supplex aris imponat honorem?

Oratio

Oratio Junonis ad Æolum.

Juno deinde sub pectore vindices nutriens iras ad Æolum ventorum regem properat, suadetque ut Trojanorum classem in Italiam tendentem procella submergat, donumque amabile in tanti officii præmium ponit; ad quem hujusmodi usa est oratione.

Æneid. Lib. I. vers. 69.

ÆOle (namque tibi Divûm pater atque hominum rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento)
Gens inimica mihi Tyrrenum navigat æquor,
Ilium in Italiam portans, victosque Penates.
Incute vim ventis, submersasque obrue puppes;
Aut age diversas; & disjice corpora ponto.
Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ;
Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam
Connubio jungam stabili, propriamque dicabo:
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Oratio Æoli ad Junonem.

Æolus pari cum modestia ac obsequio poscenti Divæ hæc retulit.

Æneid. Lib. I. vers. 80.

———— Tuus, O Regina, quid optes
Explorare labor: mihi iussa capeßere fas est.
Tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptrâ, Jovemque
Conciliâs, tu das epulis accumbere Divûm,
Nimborumque facis tempestatumque potentem.

Oratio Neptuni ad Ventos.

Neptunus triste Trojanorum misertus naufragium & indignans ab Æolo sua agitari imperia, ad se vocat Eurum atque Zephyrum, quos cum Rege suo hujusmodi increpat verbis.

Æneid. Lib. I. ver. 134.

TAntane vos generis tenuit fiducia vestri?
Jam coelum terramque, meo sine numine, venti,
Miscere,

Miscere, & tantas audetis tollere moles?
 Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.
 Post mihi non simili poena commissa luetis.
 Maturate fugam, Regique hæc dicite vestro:
 Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,
 Sed mihi forte datum. tenet ille immania faxa,
 Vestras, Eure, domos: illa se jactet in aula
 Æolus, & clauso ventorum carcere regnet.

Oratio Æneæ ad socios.

Æneas, cum septem tantum naves ex omni numero à tempestate servasset, socios tam gravi casu oppressos inter epulas hujusmodi solatur alloquio.

Æneid. Lib. I. ver. 202.

O Socii, (neque enim ignari sumus ante malorum)
 O passi graviora: dabit Deus his quoque finem.
 Vos, & Scyllæam rabiem, penitusque sonantes
 Accêstis scopulos: vos & Cyclopea faxa
 Experti; revocate animos, moestumque timorem
 Mittite: forsan & hæc olim meminisse juvabit.
 Per varios casus, per tot discrimina rerum
 Tendimus in Latium; sedes ubi fata quietas
 Ostendunt: illic fas regna resurgere Trojæ.
 Durate, & vosmet rebus servare secundis.

Oratio Veneris ad Jovem.

Venus iniquam sui Æneæ fortunam graviter ferens hisce Jovem aggreditur querelis, dum è Cælo despexit illius classem per Libyam stratam.

Æneid. Lib. I. ver. 233.

————— O, qui res hominumque Deûmque
 Æternis regis imperiis, & fulmine terres:
 Quid meus Æneas in te committere tantum,
 Quid Troes potuere? quibus tot funera passis,
 Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
 Certe hinc Romanos olim, volventibus annis,
 Hinc fore ductores, revocato à sanguine Teucris,
 Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,

Pollicitus:

Pollicitus: quæ te, Genitor, sententia vertit?
 Hoc equidem occasum Trojæ, tristesque ruinas
 Solabar, fatis contraria fata rependens.
 Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
 Insequitur. quem das finem, Rex magne, laborum?
 Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,
 Illyricos penetrare finus, atque intima tutus
 Regna Liburnorum, & fontem superare Timavi:
 Unde per ora novem vasto cum murmure montis
 It mare proruptum, & pelago premit arva sonanti.
 Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit
 Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
 Troia: nunc placida compositus pace quiescit.
 Nos, tua progenies, cœli quibus annuis arcem,
 Navibus (infandum) amissis, unius ob iram
 Prodimur, atque Italiam longe disjungimur oris.
 Hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis?

Oratio Jovis ad Venerem.

Jupiter omnem Veneris timorem summovet, animumque tristem grata hac exhilarat oratione.

Æneid Lib. I. v. 261.

PArce metu Cytherea: manent immota tuorum
 Fata tibi: cernes urbem & promissa Lavini
 Moenia; sublimemque feres ad sidera cœli
 Magnanimum Ænean: neque me sententia vertit.
 Hic tibi (fabor enim, quando hæc te cura remordet:
 Longius & volvens fatorum arcana movebo)
 Bellum ingens geret Italia, populosque feroces
 Contundet; moresque viris & moenia ponet:
 Tertia dum Latio regnantem viderit ætas,
 Ternaque transferint Rutulis hiberna subactis.
 At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
 Additur, (Ilus erat, dum res stetit Ilia regno)
 Triginta magnos volvendis mensibus orbes
 Imperio explebit, regnumque à sede Lavini
 Transferet, & longum multa vi muniet Albam.
 Hic jam tercentum totos regnabitur annos
 Gente sub Hectorea: donec regina sacerdos
 Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
 Inde lupæ fulvo nuiricis tegmine lætus

Romulus

Romulus excipiet gentem, & Mavortia condet
 Moenia, Romanosque suo de nomine dicet.
 His ego nec metas rerum, nec tempora pono :
 Imperium sine fine dedi. quin aspera Juno,
 Quæ mare nunc terrasque metu cœlumque fatigat,
 Consilia in melius referet, mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
 Sic placitum. veniet lustris labentibus ætas,
 Cum domus Assaraci Phthiam claraeque Mycenæ
 Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.
 Nascetur pulchra Trojanus origine Cæsar,
 Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
 Julius, à magno demissum nomen Iulo
 Hunc tu olim cœlo, spoliis Orientis onustum,
 Accipies securus : vocabitur hic quoque votis.
 Aspera tum postis mitescent secula bellis :
 Cana fides, & Vesta. Remo cum fratre Quirinus
 Jura dabunt : diræ ferro & compagibus arcis
 Claudentur belli portæ. Furor impius intus
 Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
 Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Oratio Veneris ad Æneam.

*Venus Spartanæ virginis formam induens Æneæ in ignoto
 litore erranti obviam fit, & post aliquod utrinque collo-
 quium, filio petenti quasnam in oras pervenerat respon-
 det, & inde felicem arripit occasionem Pygmalionis dirum
 nefas & Didonis insignem emptæ telluris fraudem mēmo-
 rare.*

Æneid. Lib. I. vers. 339.

—Haud equidem tali me dignor honore.
 Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
 Purpureoque alte suras vincire cothurno.
 Punica regna vides, Tyrios, & Agenoris urbem :
 Sed fines Libyci, genus intractabile bello.
 Imperium Dido Tyria regit urbe profecta,
 Germanum fugiens. longa est injuria, longæ
 Ambages : sed summa sequar fastigia rerum.
 Huic conjux Sichæus erat, ditissimus agri
 Phœnicum, & magno miseræ dilectus amore :
 Cui pater intactam dederat, primisque jugarat

Ominibus.

Ominibus. sed regna Tyri germanus habebat
 Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.
 Quos inter medius venit furor. ille Sichæum
 Impius ante aras, atque auri cæcus amore,
 Clam ferro incautum superat; securus amorum
 Germanæ: factumque diu celavit; & ægram,
 Multa malus simulans, vana spe lufit amantem.
 Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
 Conjugis, ora modis attollens pallida miris:
 Crudeles aras, trajectaque pectora ferro
 Nudavit, cæcumque domus scelus omne rexit.
 Tum celerare fugam, patriaue excedere suadet:
 Auxiliumque viæ veteres tellure recludit
 Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.
 His commota, fugam Dido, sociosque parabat.
 Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,
 Aut metus acer erat: naves, quæ forte paratæ,
 Corripiunt, onerantque auro. portantur avari
 Pygmalionis opes pelago: dux femina facti.
 Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
 Moenia, surgentemque novæ Carthaginis arcem.
 Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
 Taurino quantum possent circumdare tergo.
 Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris?
 Quôve tenetis iter?

Oratio Æneæ ad Venerem.

*Æneas matri sub ipso orationis fine quærenti quisnam ipse
 sit hæc refert, & multa suis super infortunis narrat.*

Æneid. Lib. I. vers. 376.

O Dea, si prima repētens ab origine pergam,
 Et vacet annales nostrorum audire laborum;
 Ante diem clauso componet vesper Olympo.
 Nos Troja antiqua (si vestras forte per aures
 Trojæ nomen iit) diversa per æquora vectos,
 Forte sua Libycis tempestas appulit oris.
 Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste Penates
 Classe veho mecum; fama super æthera notus.
 Italiam quæro patriam, & genus ab Jove summo.
 Bis denis Phrygium conscendi navibus æquor;

Matre

Matre Dea monstrante viam, data fata secutus :
Vix septem convulsæ undis Euroque superfunt.
Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro ;
Europa atque Asia pulsus. —————

Oratio Veneris ad Æneam.

*Venus filium plura loquentem non diutius passa medio hæc
interfata est dolore.*

Æneid. Lib. I. vers. 391.

Quisquis es ; haud (credo) invisus cœlestibus auras
Vitales carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
Perge modò, atque hinc te Reginæ ad limina perfer.
Namque tibi reduces socios, classemque relatam
Nuntio, & in tutum versis Aquilonibus actam ;
Ni frustra augurium vani docuere parentes.
Aspice bis senos lætantes agmine cycnos,
Ætheria quos lapsa plaga Jovis ales aperto
Turbabat cœlo ; nunc terras ordine longo
Aut capere, aut captas jam despectare videntur.
Ut reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et coetu cinxere polum, cantusque dedere ;
Haud aliter puppesque tuæ pubesque tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.
Perge modo, & qua te ducit via, dirige gressum.

Oratio Ilionei ad Didonem.

*Æneas à Venere involutus nebula ad Tyriorum Urbem
pervenit, ubi, dum nitidam Templi miratur elegantiam,
Didonem cernit intrantem, sociosque, quos sæva tempestate
amissos lugebat, sôspites primum videt ; quorum senior
Ilioneus pro se & comitibus Reginam sollicitat, & cursus
ducem atque causam & nuperum casum exponens, corda
Tyriorum prius aspera hac lenit oratione.*

Æneid. Lib. I. vers. 526.

O Regina, novam cui condere Juppiter urbem,
Justitiaque dedit gentes frænare superbas :
Troes te miseri, ventis maria omnia vecti,
Oramus : prohibe infandos à navibus ignes,
Parce pio generi, & propius res aspice nostras.

Non

Non nos aut ferro Libycos populare Penates
 Venimus, aut raptas ad litora vertere prædas.
 Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
 Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt;
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ;
 OEnotrii coluere viri: nunc fama, minores
 Italiam dixisse, ducis de nomine gentem.
 Huc cursus fuit. ———

Cum subito affurgens fluctu nimbofus Orion
 In vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris,
 Perque undas, superante falo, perque invia saxa
 Dispulit: huc pauci vestris adnavimus oris. [rem
 Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbaram
 Permittit patria? hospitio prohibemur arenæ:
 Bella cient primaque vetant consistere terra.
 Si genus humanum & mortalia temeritis arma;
 At sperate Deos memores fandi atque nefandi.
 Rex erat Æneas nobis: quo justior alter
 Nec pietate fuit, nec bello major & armis.
 Quem si fata virum servant, si vescitur aura
 Ætheria, nec adhuc crudelibus occubat umbris;
 Non metus, officio nec te certasse priorem
 Poeniteat. sunt & Siculis regionibus urbes,
 Armaque, Trojanoque à sanguine clarus Acestes.
 Quassatam ventis liceat subducere classẽ,
 Et silvis aptare trabes, & stringere remos:
 Si datur Italiam, fociis & Rege recepto,
 Tendere: ut Italiam læti Latiumque petamus:
 Sin absumpta salus, & te, pater optime Teucrũ,
 Pontus habet Libyæ, nec spes jam restat Iuli;
 At freta Sicaniæ saltem, sedesque paratas,
 Unde huc advecti, regemque petamus Acesten.

Oratio Didonis ad Ilioneum.

Dido audita Ilionei oratione docet cur primo iis litora negaverat, deinde illos benignissime affata est.

Æneid. Lib. I. ver. 566.

Solvite corde metum, Teucri, secludite curas.
 Res dura, & regni novitas me talia cogunt
 Moliri, & latè fines custode tueri.

Quis genus Æneadum, quis Trojæ nesciat urbem?
 Virtutesque, virosque, & tanti incendia belli?
 Non obtusa adeò gestamus pectora Poeni:
 Nec tam averſus equos Tyria Sol jungit ab urbe.
 Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,
 Sive Erycis fines, regemque optatis Aceſten;
 Auxilio tutos dimittam, opibusque juvabo.
 Vultis & his mecum pariter confidere regnis?
 Urbem quam ſtatuo, veſtra eſt: ſubducite naves.
 Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.
 Atque utinam rex ipſe, Noto compulſus eodem,
 Afforet Æneas! equidem per litora certos
 Dimittam, & Libyæ luſtrare extrema jubebo;
 Si quibus ejectus ſilvis, aut urbibus errat.

Oratio Æneæ ad Didonem.

Æneas ſumma cum lætitiâ accipit quæ Dido protulit, & Veneris ope ſe coram exhibens Reginam ex improviſo alloquitur, ejusque hoſpitii munificentiam ſe in animo non immemori reſpoſiturum dicit.

Æneid. Lib. I. ver. 599.

——Coram, quem quæritis, adſum,
 Troius Æneas, Libycis ereptus ab undis.
 O ſola infandos Trojæ miſerata labores!
 Quæ nos, reſſiquias Danaûm, terræque mariſque
 Omnibus exhaustos jam caſibus, omnium egenos,
 Urbe, domo ſocias: grates perſolvere dignas
 Non opis eſt noſtræ, Dido, nec quicquid ubique eſt
 Gentis Dardaniæ, magnum quæ ſparſa per orbem.
 Dî tibi, ſi qua pios reſpectant numina, ſi quid
 Uſquam juſtitia eſt, & mens ſibi conſcia recti,
 Præmia digna ferant. quæ te tam læta tulerunt
 Secula? qui tanti talem genuere parentes?
 In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
 Luſtrabunt convexa, polus dum ſidera paſcet;
 Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt;
 Quæ me cunque vocant terræ.

Oratio

Oratio Didonis ad Ænean.

Hac in oratione Dido recolat quali olim in honore florere Troes, & quali jam in æstimatione ponit Ænean & comites; rogatque ut iisdem dignarentur & legibus atque regno frui.

Æneid. Lib. I. ver. 619.

Quis te nate Dea, per tanta pericula casus
Insequitur? quæ vis immanibus applicat oris?
Tu ne ille Æneas, quem Dardanio Anchisæ
Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad undam?
Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,
Finibus expulsum patriis, nova regna petentem,
Auxilio Beli. genitor tum Belus opimam
Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.
Tempore jam ex illo casus mihi cognitus urbis
Trojanæ, nomenque tuum, regesque Pelasgi.
Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat,
Seque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.
Quare agite, O tectis, juvenes, succedite nostris.
Me quoque per multos similis fortuna labores
Jactatam, hac demum voluit consistere terra.
Non ignara mali, miseris succurrere disco.

Oratio Veneris ad Cupidinem.

Venus verita quo se Didonis vertant hospitia, ad illam statuit Cupidinem pro Ascanio (quem in Ida sopitum clauserat) mittere; hac de causa mota, ut Reginam Æneæ amore captivam teneat: Cui his precibus simul ac monitis usa est.

Æneid. Lib. I. ver. 668.

Nate, meæ vires, mea magna potentia; solus,
Nate, Patris summi qui tela Typhoea remis;
Ad te confugio, & supplex tua numina posco.
Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum
Litora jactetur, odiis Junonis iniquæ,
Nota tibi: & nostro doluisti sæpe dolore.
Hunc Phoenissa tenet Dido, blandisque moratur
Vocibus: & verepr, quò se Junonia vertant

Hospitia : haud tanto cessabit cardine rerum.
 Quocirca capere ante dolis, & cingere flamma
 Reginam meditor ; ne quo se numine mutet ;
 Sed magno Æneæ mecum teneatur amore.
 Quia facere id possis, nostram nunc accipe mentem.
 Regius, accitu cari genitoris, ad urbem
 Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura ;
 Dona ferens, pelago, & flammis restantia Trojæ.
 Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,
 Aut super Idalium, sacrata sede recondam.
 Ne qua scire dolos, mediussve occurrere possit.
 Tu faciem illius, noctem non amplius unam,
 Falle dolo ; & notos pueri puer indue vultus !
 Ut, cum te gremio accipiet latissima Dido,
 Regales inter mensas, laticemque Lyæum,
 Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet ;
 Occultum inspirens ignem, fallasque veneno.

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. II. Collectæ.

Oratio Laocœontis ad Trojanos.

*Græci viribus decennali bello jam attritis, virtutisque diffiden-
 tes ad dolum confugiunt, ingentem ædificant equum ac
 fallaci ejus in utero armatos includunt milites ; hunc Pal-
 ladi pro reditu votum simulant & ad Trojæ mœnia re-
 linquunt, dum ipsi interim in Tenedo latent : Troes abiisse
 rati de equo in urbem admittendo dubium habent concilium ;
 Laocœon latentem sub dono metuens dolum nimis facilem
 eorum fidem ardenti hac oratione objurgat.*

Æneid. Lib. II. ver. 42.

—— O miseri, quæ tantæ infania, cives ?
 Creditis avectos hostes ? aut ulla putatis
 Dona carere dolis Danaum ? ille notus Ulysses ?

Aut

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi ;
 Aut hæc in nostros fabricata est machina muros ,
 Inspectura domos, venturaque desuper urbi ;
 Aut aliquis latet error : equo ne credite, Teucri.
 Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.

Oratio Sinon's coram Priamo.

Sinon de industria à Græcis vinctus ultro sese pastoribus Trojanis obtulit, qui ipsum in urbem ducunt ; ubi quærentibus quisnam & de qua gente sit & quid dicere possit ut sibi fidem conciliet, ille à suis prius instructus ficta illius infortunia memorat ; nec quid de equo refert quo melius suum occultet consilium , quoque magis eorum inquirendi accendat cupidinem.

Æneid. Lib.II. ver.77.

Cuncta equidem tibi, Rex, fuerint quæcunque, fatebor
 Vera, *inquit* : neque me Argolica de gente negabo,
 Hoc primum ; nec, si miserum fortuna Sinonem
 Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.
 Fando aliquid, si forte tuas pervenit ad aures
 Belidæ nomen Palamedis, & inclyta fama
 Gloria ; quem falsa sub proditione Pelasgi
 Infontem, infando indicio, quia bella vetabat,
 Demisere neci : nunc cassum lumine lugent :
 Illi me comitem, & consanguinitate propinquum,
 Pauper in arma pater primis huc misit ab annis.
 Dum stabat regno incolumis, regnumque vigeat
 Confiliis ; & nos aliquod nomenque decusque
 Gessimus. invidia postquam pellacis Ulyssæi
 (Haud ignota loquor) superis concessit ab oris ;
 Afflictus vitam in tenebris, luctuque trahebam,
 Et casum infontis mecum indignabar amici.
 Nec tacui demens ; & me, fors siqua tulisset,
 Si patrios unquam remeassem victor ad Argos,
 Promisi ultorem, & verbis odia aspera movi.
 Hinc mihi prima mali labes : hinc semper Ulysses
 Criminibus terrere novis : hinc spargere voces
 In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
 Nec requievit enim, donec Calchante ministro - -
 Sed quid ego hæc autem nequicquam ingrata revolve ?
 Quidve moror ? si omnes uno ordine habetis Achivos,

Idque audire fat est; jamdudum sumite poenas.
Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.

*Sinon consulto à narratione decedit; ut pergat ardentiores
eum petunt Trojani, rogatus ille voces redintegrat simu-
latas.*

Æneid. Lib. II. ver. 108.

SÆpe fugam Danai Trojâ cupiere relicta
Moliri; & longo fessi discedere bello.
Fecissentque utinam! sæpe illos aspera ponti
Interclustit hiems, & terruit Auster euntes.
Præcipue, cum jam hic trabibus contextus acernis
Staret equus, toto sonuerunt æthere nimbi.
Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi
Mittimus: isque adytis hæc tristitia dicta reportat.
Sanguine placatis ventos, & virgine cæsa,
Cum primum Iliacas Danai venistis ad oras:
Sanguine quærendi reditus, animaque litandum
Argolica. vulgi quæ vox ut venit ad aures,
Obstupuere animi, gelidusque per ima cucurrit
Ossa tremor; cui fata parent, quem poscat Apollo,
Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu
Protrahit in medios: quæ sint ea numina Divûm
Flagitat. & mihi jam multi crudele canebant
Artificis scelus, & taciti ventura videbant.
Bis quinos filet ille dies, tectusque recusat
Prodere voce sua quemquam, aut opponere morti,
Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,
Compositò rumpit vocem, & me destinat aræ.
Assensere omnes: & quæ sibi quisque timebat,
Unius in miseri exitium conversa tulere.
Jamque dies infanda aderat: mihi sacra parari,
Et salsæ fruges, & circum tempora vittæ.
Eripui, fateor, letho me, & vincula rupi:
Limosoque lacu per noctem obscurus in ulva
Delitui, dum vela darent, si forte dedissent.
Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi,
Nec dulces natos, exoptatumque parentem:
Quos illi fors ad poenas ob nostra reposcent
Effugia, & culpam hanc miserorum morte piabunt.
Quod te, per Superos, & conscia numina veri,
Per, si qua est quæ restat adhuc mortalibus usquam

Intemerata

Intemerata fides, oro, miserere laborum
Tantum, miserere animi non digna ferentis.

Oratio Sinonis ad Priamum.

*Finitâ Sinonis oratione Priamus benigniter eum excipiens
interrogat, quò tam immanem equi molem struxere Da-
nai: cui paratus mendaci hæc profert pectore.*

Æneid. Lib. II. ver. 154.

VOs, æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen, ait; vos aræ, ensesque nefandi,
Quos fugi; vittæque Deum, quas hostia gessi:
Fas mihi Graiorum sacrata resolvere jura;
Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,
Si qua tegunt: teneor patriæ nec legibus ullis.
Tu modo promissis maneas, servataque serves
Troja fidem; si vera feram, si magna rependam.
Omnis spes Danaum, & cœpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit. impius ex quo
Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,
Fatale aggressi sacrato avellere templo
Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,
Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
Virgineas ausi Divæ contingere vittas;
Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri
Spes Danaum; fractæ vires, aversa Deæ mens.
Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris.
Vix positum castris simulacrum, arsero coruscæ
Luminibus flammæ arrectis, falfusque per artus
Sudor iit; terque ipsa solo, mirabile dictu,
Emicuit, parmamque ferens, hastamque trementem.
Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas:
Nec posse Argolicis excindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis, numenque reducant,
Quod pelago, & curvis secum advexere carinis.
Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenæ,
Arma Deosque parant comites, pelagoque remenso,
Improvisi aderunt. ita digerit omina Calchas.
Hanc, pro Palladio, moniti, pro numine læso,
Effigiem statuere; nefas quæ triste piaret.
Hanc tamen immensam Calchas attollere molem

Roboribus textis, coeloque educere iussit;
 Ne recipi portis, aut duci in moenia possit:
 Neu populum antiqua sub religione tueri.
 Nam si vestra manus violasset dona Minervæ;
 Tum magnum exitium (quod Dî prius omen in ipsum
 Convertant) Priami imperio, Phrygibusque futurum:
 Sin manibus vestris vestram ascendisset in urbem;
 Ultro Asiam magno Pelopeia ad moenia bello
 Venturam, & nostros ea fata manere nepotes.

Oratio Panthei ad Ænean.

*Recepto in urbem equo, Sinon sub alta nocte, post datum à
 Græcorum classe signum, aperit ejus claustra; per quæ leti
 se promunt Danaorum proceres, ac sociis inter mœnia ad-
 missis igni ferroque securam ex improvise opprimunt ur-
 bem. Æneas armorum sonitu suscitatus Pantheo obviam
 fit, cui pauca interroganti ille summo non sine luctu hæc
 tristitia refert.*

Æneid. Lib. II. ver. 324.

VEnit summa dies, & ineluctabile tempus
 Dardaniæ. fuimus Troes: fuit Ilium, & ingens
 Gloria Teucrorum. ferus omnia Juppiter Argos
 Transtulit: incensa Danaï dominantur in urbe.
 Arduus armatos mediis in mœnibus adstans
 Fundit equus. victorque Sinon incendia miscet
 Insultans: portis alii bipatientibus adfunt,
 Millia quot magnis nunquam venere Mycenis.
 Obsedere alii telis angusta viarum
 Oppoliti: stat ferri acies mucrone corusco
 Stricta, parata neci: vix primi proelia tentant
 Portarum vigiles, & cæco Marte resistunt.

Oratio Hecubæ ad Priamum.

*Cum Priamus ruinam passim per urbem fusam videt, multis
 fractus annis arma diu desueta sumit; quem nequicquam
 his accinctum Hecuba suadet ut ad sacra potius Deorum
 altaria secum confugiat.*

Æneid. Lib. II. ver. 519.

——— Quæ mens tam dira, miserrime conjux,
 Impulit his cingi telis? aut quo, ruis? *inquit.*

Non tali auxilio, nec defensoribus istis
 Tempus eget : non, si ipse meus nunc afforet Hector.
 Huc tandem concede : hæc ara tuebitur omnes :
 Aut moriere simul. ———

Oratio Priami ad Phyrrum.

Pyrrhus Politen Priami filium vulneratum vel ad ipsam necem adurget, coram illis aris ad quas Pater Regius cum conjuge fugisset, qui tanti facinoris flagitio commotus suas indignanti hac voce emisit iras.

Æneid. Lib II. ver. 535.

AT tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,
 Dî (si qua est cœlo pietas, quæ talia curet)
 Persolvant grates dignas, & præmia reddant
 Debita : qui nati coram me cernere lethum
 Fecisti, & patrios fœdasti funere vultus.
 At non ille, satum quo te mentiris, Achilles
 Talis in hoste fuit Priamo : sed jura fidemque
 Supplicis erubuit ; corpusque ex sanguine sepulcro
 Reddidit Hectoreum ; meque in mea regna remisit.

Oratio Æneæ super Helenam.

Æneas, videns Helenam tantæ stragis causam in Templo Vestæ latentem, super illam iracundo hæc pectore agit.

Æneid. Lib II. ver. 577.

SCilicet hæc Spartam incolumis, patriæque Mycenæ
 Aspiciet ? partoque ibit Regina triumpho ?
 Conjugiumque, domumque, patres, natosque videbit,
 Iliadum turbâ & Phrygiis comitata ministris ?
 Occiderit ferro Priamus ? Troja arserit igni ?
 Dardanum toties fudarit sanguine litus ?
 Non ita : namque etsi nullum memorabile nomen
 Fœmineâ in poenâ est, nec habet victoria laudem ;
 Exstinxisse nefas ramen, & sumfisse merentis
 Laudabor poenas : animumque explefse juvabit
 Ultricis flammæ, & cineres satiasse meorum.

Oratio

Oratio ad Veneris Ænean.

Ænean multa de Helena furiata mente versantem adorsa est Venus, suadetque ut Patrem, Uxorem parvumque Iulum potius respiciat & cum iis invisam superis Trojam relinquat, & deinde perpetuum ejus auxilium pollicetur.

Æneid. Lib. II. ver. 594.

NAte, quis indomitas tantus dolor excitat iras ?
 Quid furis ? aut quónam nostrî tibi cura recessit :
 Non prius aspicias, ubi fessum ætate parentem
 Liqueris Anchisen ? superet conjuxne Creusa,
 Ascaniusque puer ? quos omnes undique Graiæ
 Circum errant acies : & ni mea cura resistat,
 Jam flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis.
 Non tibi Tyndaridis facies invisâ Lacænæ,
 Culpatufve Paris ; Divûm inclementia, Divûm,
 Has evertit opes, sternitque à culmine Trojam.
 Aspice : namque omnem, quæ nunc obducta tuenti
 Mortales hebetat visus tibi, & humida circum
 Caligat, nubem eripiam : tu ne qua parentis
 Jussa time, neu præceptis parere recusa.
 Hic, ubi disjectas moles, avulsaque saxis
 Saxa vides, mistoque undantem pulvere fumum ;
 Neptunus muros, magnoque emota tridenti
 Fundamenta quatit, totamque à sedibus urbem
 Eruit. hîc Juno Scæas sævissimâ portas
 Prima tenet, sociumque furens à navibus agmen
 Ferro accincta vocat.

Jam summas arces Tritonia, respice, Pallas
 Insedit, nimbo effulgens, & Gorgone sæva,
 Ipse Pater Danaïs animos, viresque secundas
 Sufficit : ipse Deos in Dardana suscitât arma.
 Eripe, nate, fugam ; finemque impone labori.
 Nusquam abero, & tutum patrio te limine sistam.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises rogatus ab Ænea ut secum confugiat, negat se excisa Troja diutius vitam producere velle.

Æneid.

Æneid. Lib. II. ver. 638.

———Vos O, quibus integer ævi
 Sanguis, *ait*, solidæque suo stant robore vires,
 Vos agitate fugam.
 Me si coëlicolæ voluissent ducere vitam,
 Has mihi servassent sedes : satis una superque
 Vidimus excidia, & captæ superavimus urbi.
 Sic O, sic positum affati discedite corpus.
 Ipse manu mortem inveniam. miserebitur hostis,
 Exuviasque petet. facilis jactura sepulchri.
 Jampridem invisus Divis, & inutilis annos
 Demoror : ex quo me Divûm pater, atque hominum rex
 Fulminis afflavit ventis, & contigit igni.

Oratio Æneæ ad Anchisen.

Æneas patrem precibus immotum videns miseram illius fortunam perditis hisce vocibus plorat, statuitque ad arma redire.

Æneid. Lib. II. ver. 657.

MEne efferre pedem, Genitor. te posse relicto
 Sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?
 Si nihil ex tanta Superis placet urbe relinqui :
 Et sedet hoc animo, perituræque addere Trojæ
 Teque tuosque juvat ; patet isti janua letho :
 Jamque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
 Natum ante ora patris, patrem qui obtruncat ad aras.
 Hoc erat, alma Parens, quod me per tela, per ignes
 Eripis : ut mediis hostem in penetralibus, utque
 Ascaniumque, Patremque meum, juxtaque Creausam,
 Alterum in alterius mactatos sanguine cernam?
 Arma, viri, ferte arma : vocat lux ultima victos.
 Reddite me Danaïs : finite instaurata revivam
 Proelia. nunquam omnes hodie moriemur inulti.

Oratio Æneæ ad Anchisen suosque.

Post felicia quædam signa à Diis auspiciis data Anchises se per fugam à cæde subtrahere in animum induxit; cui Æneas piæ hæc voces obtulit, locumque monstravit ubi securi qui

*se sequerentur convenient ac patri deinde sacros lares in
custodiam dat.*

Æneid. Lib. II. ver. 707.

ERgo age, care Pater, cervici imponere nostræ :
Ipse subibo humeris ; nec me labor iste gravabit :
Quò res cunque cadent, unum & commune periculum,
Una salus ambobus erit. mihi parvus Iulus
Sit comes, & longe servet vestigia Conjux.
Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.
Est urbe egressis tumultus, templumque vetustum
Desertæ Cæreris ; juxtaque antiqua cupressus,
Relligione patrum multos servata per annos.
Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.
Tu, Genitor, cape sacra manu, patriosque Penates.
Me, bello è tanto digressum & cæde recenti,
Attrectare nefas ; donec me flumine vivo
Abluero.

Oratio Creusæ ad Ænean.

*Coram Ænea amissam conjugem quærenti Creusæ se sistit
Imago & hujusmodi verba locuta est.*

Æneid. Lib. II. ver. 777.

QUid tantum infano juvat indulgere dolori,
O dulcis conjux ? non hæc sine numine Divum
Eveniunt : nec te hinc comitem asportare Creusam
Fas : haud ille finit superi regnator Olympi.
Longa tibi exilia, & vastum maris æquor arandum.
Ad terram Hesperiam venies : ubi Lydius, arva
Inter opima virum, leni fuit agmine Tybris.
Illic res lætæ, regnumque, & regia conjux
Parta tibi. lacrymas dilectæ pelle Creusæ.
Non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas
Aspiciam, aut Graiis servitum matribus ibo,
Dardanis, & Divæ Veneris nurus :
Sed me magna Deum genetrix his detinet oris.
Jamque vale, & nati serva communis amorem.

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. III. Collectæ.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Trojani ab Oraculo moniti ut antiquam cursu peterent matrem, dum cæteri sollicitè exquirunt quam Phæbus tellurem adeundam monet, Anchises hæc olim audita protulit.

Æneid. Lib. III. ver. 103.

AUdite, O proceres, ait, & spes discite vestras.
Creta Jovis magni medio jacet insula ponto :
Mons Idæus ubi, & gentis cunabula nostræ.
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna :
Maximus undè pater, si rite audita recordor,
Teucus Rhoeteas primum est advectus ad oras,
Optavitque locum regno. nondum Ilium, & arces
Pergamæ steterant : habitabant vallibus imis.
Hinc mater cultrix Cybele, Corybantiaque æra,
Idæumque nemus : hinc fida silentia sacris,
Et juncti currum dominæ subiere leones.
Ergo agite, & Divum ducunt quæ jussa, sequamur :
Placemus ventos, & Cnossia regna petamus.
Nec longo distant cursu : modò Juppiter adlit,
Tertia lux classem Cretæis sistet in oris.

Oratio Penatum ad Ænean.

Trojani Anchisa hortante Cretam tendunt, ubi morbo fameque misere urgentur : ille Phæbi responsa se non satis intellexisse veritus suadet ut Delon ad Oracula repetenda redeant : Penates interim Æneæ in somnis dubia illorum responsa plenius hisce vocibus explicant.

Æneid. Lib. III. ver. 154.

QUod tibi delato Ortygiæ dicturus Apollo est,
Hic canit : & tua nos en ultro ad limina mittit.

Nos

Nos te, Dardaniâ incensâ, tuaque arma secuti;
 Nos tumidum sub te permensi classibus æquor;
 Iidem venturos tollemus in astra nepotes:
 Imperiumque urbi dabimus. Tu Moenia Magnis
 Magna para, longumque fugæ ne linque laborem.
 Mutandæ sedes: non hæc tibi litora suasit
 Delius, aut Cretæ iussit confidere Apollo.
 Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt;
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ:
 OEnotrii coluere viri: nunc fama, minores
 Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.
 Hæ nobis propriæ sedes: hinc Dardanus ortus,
 Iasiusque pater, genus à quo principe nostrum.
 Surge age, & hæc lætus longævo dicta Parenti
 Haud dubitanda refer: Coritum, terrasque requirat
 Ausonias: Dictæa negat tibi Juppiter arva.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Æneas quæ in somniis sibi à Penatibus monita Anchisæ refert; qui recolit quæ olim Cassandra canebat & Hesperiam non Cretam voluisse oracula dicit.

Æneid. Lib. III. ver. 182.

———Nate Iliacis exercite fatis,
 Sola mihi tales casus Cassandra canebat.
 Nunc repeto hæc generi portendere debita nostro;
 Et sæpe Hesperiam, sæpe Itala regna vocare.
 Sed quis ad Hesperia venturos litora Teucros
 Crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
 Cedamus Phoebo, & moniti meliora sequamur.

Oratio Celæni ad Trojanos.

Æneas ad litora Strophadum naves applicat, ubi cum Harpyiis bella gerit: Celæno cædem suorum indignata ore malefatidico sic Trojanos alloquitur.

Æneid. Lib. III. ver. 247.

Bellum etiam pro cæde boum, stratisque juvencis,
 Laomedontiadæ, bellumne inferre paratis?
 Et patrio infantes Harpyias pellero regno?

Accipite

Accipite ergo animis atque hæc mea figite dicta :
 Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo
 Prædixit, vobis Furiarum ego maxima pando.
 Italiam cursu petitis, ventisque vocatis
 Ibitis Italiam, portusque intrare licebit :
 Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem,
 Quàm vos dira fames, nostræque injuria cædis,
 Ambefas subigat malis absumere menfas.

Oratio Andromaches ad Trojanos.

*Æneas, relinquens Strophadum oras, per medias Græcorum
 insulas pergit ; urbem Buthrotum in portu Chaonio accedit,
 ubi audit Helenum Priami filium regnare conjugio sceptris-
 que Phyrri potitum. Tanta rerum vice attonitus ad ur-
 bem tendit, ubi ad mœnia Andromachen videt sacra pera-
 gentem, quæ, post utrinque cum ingenti admiratione collo-
 quium, rogata ab Ænea an Phyrri servet connubia hos
 ejus casus memorat.*

Æneid. Lib. III. ver. 321.

O Felix una ante alias Priameia virgo,
 Hostilem ad tumulum Trojæ sub mœnibus altis
 Jussâ mori ; quæ sortitus non pertulit ullos,
 Nec victoris heri tetigit captiva cubile !
 Nos, patriâ incensâ, diversa per æquora vectæ,
 Stirpis Achilleæ fastus, juvenemque superbum
 Servitio enixæ tulimus : qui deinde secutus
 Ledæam Hermionem, Lacedæmoniosque Hymenæos,
 Me famulam, famuloque Heleno transmisit habendam.
 Ast illum, ereptæ magno inflammatus amore
 Conjugis, & scelerum furiis agitatus Orestes,
 Excipit incautum, patriasque obtruncat ad aras.
 Morte Neoptolemi, regnorum reddita cessit
 Pars Heleno : qui Chaonios cognomine campos,
 Chaoniamque omnem Trojano à Chaone dixit ;
 Pergamaque, Iliacamque jugis hanc addidit arcem.
 Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere ?
 Aut quisnam ignarum nostris Deus appulit oris ?
 Quid puer Ascanius ? superatne, & vëscitur aurâ ?
 Quem tibi jam Troja. ———
 Ecquæ jam puero est amissæ cura parentis ?

Ecquid

Ecquid in antiquam virtutem, animosque viriles,
Et pater Æneas, & avunculus excitat Hector?

Oratio Heleni ad Ænean.

*Finita Andromaches oratione, ab urbe venit vates Helenus,
qui Trojanos eadem & stirpe & patria secum gaudentes
læto & liberali accipit animo; rogatus ab Ænea, docet
qui casus & pericula sibi mari eveniant, & quibus potissi-
mè modis effugiat: suum triginta capitum fœtus enixam
esse pro finiti laboris signo monet; suisque hoc addit conci-
liis ut Cumæam Sibyllam adeat, quæ belli in Hesperia &
principium & exitum sibi apperiet.*

Æneid. Lib. III. ver. 374.

NAte Dea (nam te majoribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides: sic fata Deum rex
Sortitur, volvitque vices: is vertitur ordo)
Pauca tibi è multis, quo tutior hospita lustris
Æquora, & Ausonio possis considerare portu.
Expediam dictis: prohibent nam cætera Parcæ
Scire Helenum, farique vetat Saturnia Juno,
Principio Italiam, quam tu jam rere propinquam,
Vicinosque ignare paras invadere portus,
Longa procul longis via dividit invia terris.
Ante & Tinacria lentandus remus in unda,
Et falis Ausonii lustrandum navibus æquor,
Inferique lacus, Æææque insula Circes;
Quam tuta possis urbem componere terra.
Signa tibi dicam: tu condita mente teneto.
Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam,
Litoreis ingens inventa sub ilicibus fœus
Triginta capitum fœtus enixa jacebit,
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati;
Is locus urbis erit: requies ea certa laborum.
Nec tu mensarum morsus horresce futuros:
Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.
Has autem terras, Italique hanc litoris oram,
Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu,
Effuge: cuncta malis habitantur moenia Græcis.
Hic & Narycii posuerunt moenia Locri,

Et Sallentinos obsedit milite campos
 Lyctius Idomeneus : hîc illa ducis Melibœi
 Parva Philoctetæ subnixâ Petilia muro.
 Quin, ubi transmissæ steterint trans æquora classes,
 Et positis aris jam vota in litore solves ;
 Purpureo velare comas adopertus amictu :
 Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum
 Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
 Hunc focii morem sacrorum, hunc ipse teneto :
 Hac casti maneant in relligione nepotes.
 Ast ubi digressum Siculæ te admoverit oræ
 Ventus, & angusti rarefcent claustra Pelori ;
 Læva tibi tellus, & longo læva petantur
 Æquora circuitu : dextrum fuge litus, & undas.
 Hæc loca vi quondam, & vastâ convulsa ruinâ
 (Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)
 Diffiluisse ferunt : cum protinus utraque tellus
 Una foret, venit medio vi pontus, & undis
 Hesperium Siculo latus abscidit ; arvaque, & urbes
 Litore diductas angusto interluit æstu.
 Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis
 Obsidet : atque imo Barathri ter gurgite vastos
 Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
 Erigit alternos, & fidera verberat unda.
 At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris,
 Ora exsertantem, & naves in faxa trahentem.
 Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo,
 Pube tenuis : postrema immani corpore pristinâ,
 Delphinum caudas utero commissa luporum.
 Præstat Trinacrii metas lustrare Pachyni
 Cessantem, longos & circumflectere cursus ;
 Quam semel informem vasto vidisse sub antro
 Scyllam, & cæruleis canibus resonantia saxa.
 Præterea, si qua est Heleno prudentia, vati
 Si qua fides, animum si veris implet Apollo ;
 Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum
 Prædicam, & repetens iterumque iterumque monebo.
 Junonis magnæ primum prece numen adora :
 Junoni cane vota libens, dominamque potentem
 Supplicibus supera donis : sic denique victor
 Trinacria fines Italos mittere relicta.
 Huc ubi delatus Cumæam accesseris urbem,
 Divinosque lacus, & Averna sonantia silvis ;

Insanam vatem aspicias: quæ rupe sub imâ
 Fata canit, foliisque notas, & nomina mandat.
 Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,
 Digerit in numerum, atque antro seclufa relinquit:
 Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.
 Verùm eadem, verso tenuis cum cardine ventus
 Impulit, & teneras turbavit janua frondes;
 Nunquam deinde cavo volitantia prendere saxo,
 Nec revocare fitus, aut jungere carmina curat.
 Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ
 Hic tibi ne qua moræ fuerint dispendia tanti;
 Quamvis increpitent focii, & vi cursus in altum
 Vela vocet, possisque sinus implere secundos;
 Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas:
 Ipsa canat, vocemque volens, atque ora resolvat.
 Illa tibi Italiæ populos, venturaque bella,
 Et quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
 Expediet: cursusque dabit venerata secundos.
 Hæc sunt quæ nostra liceat te voce moneri.
 Vade age, & ingentem factis fer ad æthera Trojam.

Oratio Heleni ad Anchisen.

Postquam populares suos abeuntes plurimis Helenus accumu-
lasset donis, honorifice compellans Anchisen hac in oratione
felicita illi omnia precatur.

Æneid. Lib. III. ver. 475.

Conjugio Anchisa Veneris dignate superbo,
 Cura Deum, bis Pergameis erepte ruinis,
 Ecce tibi Ausoniæ tellus: hanc arripe velis:
 Et tamen hanc pelago præterlabare necesse est.
 Ausoniæ pars illa procul, quam pandit Apollo.
 Vade, ait, O felix nati pietate, quid ultra
 Provehor, & fando surgentes demoror Austros?

Oratio Andromachæ ad Ascanium.

Pari cum Officio Andromache Trojanos prosequitur naves
soluturos; Ascanium benigne salutat; ex illius vultu
haud dissimilis recordatur Astyanactis illumque & donis
& votis colit abeuntem.

Æneid.

Æneid. Lib. III. ver. 486.

Accipe & hæc, manuum tibi quæ monumenta mearum
 Sint, puer, & longum Andromachæ testentur amorem,
 Conjugis Hectoreæ. cape dona extrema tuorum.
 O mihi sola mei super Astyanactis imago!
 Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat:
 Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.

Oratio Æneæ ad Helenum & Andromachen.

*Æneas Græcorum litora jam relicturus charos cum lacrymis
 amicos sic affatur.*

Æneid. Lib. III. ver. 493.

Vivite felices, quibus est fortuna peracta
 Jam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.
 Vobis parta quies: nullum maris æquor arandum:
 Arva neque Ausoniæ, semper cedentia retro,
 Quærenda. effigiem Xanthi, Trojamque videtis,
 Quam vestræ fecere manus: melioribus, opto,
 Auspiciis; & quæ fuerit minus obvia Graiis.
 Si quando Tybrim, vicinaque Tybridis arva
 Intraro, gentique meæ data moenia cernam;
 Cognatas urbes olim, populosque propinquos,
 Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus auctor,
 Atque idem casus, unam faciemus utramque
 Trojam animis. maneat nostros ea cura nepotes.

Oratio Achæmenidis ad Trojanos.

*Trojanis ad Siciliam appellentibus sese offert Græcus inedia
 atque macie pene confectus, qui cum proprius accedit, fletu
 precibusque eorum miserationem comprecatur.*

Æneid. Lib. III. ver. 599.

——— Per fidera testor,

Per superos, atque hoc coeli spirabile lumen;
 Tollite me Teucri: quascunque abducite terras.
 Hoc sat erit. scio me Danaïæ classibus unum,

Et bello Iliacos fateor petiisse Penates.
 Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,
 Spargite me in fluctus, vastoque immergite ponto.
 Si pereo, manibus hominum periisse juvabit.

Ille faventibus eorum animis erectus quærenti Anchisæ, patriam, familiam, nomenque ostendit, quoque casu in litore Siculo relictus; deinde rabidam Cyclopi gulam, immanem animum, debitamque Ulyssis ob socios cæsos in Polyphemum vindictam, atque insuper miserrimum sui ipsius fatum tibi hac explicat oratione.

Æneid. Lib. III. ver. 613.

SUm patria ex Ithacâ, comes infelicis Ulyssæi,
 Nomine Achæmenides, Trojam genitore Adamaſto
 Paupere (mansissetque utinam fortuna) profectus.
 Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
 Immemores focii vasto Cyclopi in antro
 Deferuere. domus sanie dapibusque cruentis,
 Intus opaca, ingens: ipse arduus, altaque pulsat
 Sidera, (Di talem terris avertite pestem)
 Nec visu facilis, nec dictu effabilis ulli.
 Visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro.
 Vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro,
 Pressa manu magnâ, medio resupinus in antro,
 Frangeret ad saxum, sanieque aspersa natarent
 Limina: vidi, atro cum membra fluentia tabo
 Manderet, & tepidi tremere sub dentibus artus.
 Haud impune quidem; nec talia passus Ulysses,
 Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
 Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus,
 Cervicem inflexam posuit, jacuitque per antrum
 Immensum, saniem eructans, ac frustra cruento
 Per somnum commissa mero; nos, magna precati
 Numina, fortitique vices, unâ undique circum
 Fundimur, & telo lumen terebramus acuto
 Ingens, quod torvâ solum sub fronte latebat,
 Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis instar:
 Et tandem læti fociorum ulciscimur umbras.
 Sed fugite, O miseri, fugite, atque ab litore funem
 Rumpite.
 Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro

Lanigeras

Lanigeras claudit pecudes, atque ubera pressat;
 Centum alii curva hæc habitant ad litora vulgo
 Infandi Cyclopes, & altis montibus errant.
 Tertia jam Lunæ se cornua lumine complent,
 Cum vitam in silvis, inter deserta ferarum
 Lustra domosque, traho, vastosque ab rupe Cyclopes
 Prospicio, sonitumque pedum, vocemque tremisco,
 Victum infelicem, baccas, lapidosaque corna
 Dant rami, & vulvis pascunt radicibus herbæ.
 Omnia collustrans, hanc primum ad litora classem
 Conspexi venientem: huic me, quæcunque fuisset,
 Addixi: fatis est gentem effugisse nefandam.
 Vos animam hanc potius quocunque absumite letho.

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. IV. Collectæ.

Oratio Didonis ad sororem Annam

*Dido, novi hospitis forma & virtute capta, amorem suum
 apud sororem hæc in oratione aperit.*

Æneid. Lib. I. ver. 9.

ANna soror, quæ me suspensam insomnia terrent!
 Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
 Quem sese ore ferens! quàm forti pectore, & armis!
 Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.
 Degeneres animos timor arguit. heu, quibus ille
 Jactatus fatis! quæ bella exhausta canebat!
 Si mihi non animo fixum, immotumque sederet,
 Ne cui me vinclo vellem sociare jugali,
 Postquam primus amor deceptam morte fefellit;
 Si non pertæsum thalami tædæque fuisset;
 Huic uni forsan potui succumbere culpæ.
 Anna, fatebor enim, miseri post fata Sichæi

Conjugis, & sparsos fraterna cæde Penates :
 Solus hic inflexit sensus, animumque labantem
 Impulit. agnosco veteris vestigia flammæ.
 Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat ;
 Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
 Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam ;
 Ante, pudor, quàm te violò, aut tua jura resolvo.
 Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores
 Abstulit : ille habeat secum, servetque sepulchro.

Oratio Annæ ad Didonem.

Anna Didonis amore audito ad nuptias illam plurimis argumentis suadet, & felici hac atque nitida oratione ægrum illius magis accendit animum.

Æneid Lib. IV. ver. 31.

—— O luce magis dilecta sorori,
 Sola ne perpetuâ moerens carpere juventâ ?
 Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris ?
 Id cinerem, aut Manes credis curare sepultos ?
 Esto : ægram nulli quondam flexere mariti ;
 Non Libyæ, non ante Tyro : despectus Iarbas,
 Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
 Dives alit. placitone etiam pugnabis amori ?
 Nec venit in mentem quorum confederis arvis ?
 Hinc Gætulæ urbes, genus insuperabile bello,
 Et Numidæ infræni cingunt, & inhospita Syrtis :
 Hinc deserta siti regio, lateque furentes
 Barcæi. quid bella Tyro surgentia dicam,
 Germanique minas ?
 Dis equidem auspiciis reor, & Junone secunda,
 Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas.
 Quam tu urbem, soror, hanc cernes ! quæ surgere regna
 Conjugio tali ! Teucrûm comitantibus armis,
 Punica se quantis attollet gloria rebus !
 Tu modo posce Deos veniam, sacrisque litatis
 Indulge hospitio, causasque innecte morandi :
 Dum pelago defævit hiems, & aquosus Orion ;
 Quassatæque rates, & non tractabile cælum.

Oratio

Oratio Junonis ad Venerem.

Cum Juno Didonem videt tanto teneri amore, Veneris conatus irridet ut vanos, & Didonis cum Aenea nuptias facete proponit, non alia de causa mota, quam quod Trojanorum iter ab Italia avertat.

Æneid. Lib. IV. ver. 93.

E Gregiam vero laudem & spolia ampla refertis
 Tuque puerque tuus; magnum & memorabile nomen:
 Una dolo Divum si femina victa duorum est.
 Nec me aded fallit, veritam te moenia nostra,
 Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.
 Sed quis erit modus? aut quò nunc certamine tanto?
 Quin potius pacem æternam pactosque Hymenæos
 Exercemus? habes tota quod mente petisti:
 Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.
 Communem hunc ergo populum, paribusque rogamus
 Auspiciis: liceat Phrygio servire marito,
 Dotalesque tuæ Tyrios permittere dextræ.

Oratio Veneris ad Junonem.

Venus Junonem percipiens ficto consilio locutam esse rem suam pari cum dolo gerit; nuptias Didonis cum Aenea se velle futuras simulat, Junonemque suadet ut Jovem precibus sollicitet, ne iis se opponat.

Æneid. Lib. IV. ver. 107.

_____ Quis talia demens
 Abnuat, aut tecum malit contendere bello?
 Si modo, quod memoras, factum fortuna sequatur.
 Sed fatis incerta feror, si Juppiter unam
 Esse velit Tyriis urbem Trojæque profectis;
 Misericive probet populos, aut fœdera jungi.
 Tu conjux: tibi fas animum tentare precando.
 Perge, sequar. _____

Oratio Junonis ad Venerem.

Juno hac in oratione ostendit se tempus locumque opportunum ex occasione venationis oblaturam, ubi & Dido & Aeneas thalamos ineant conjugales.

Æneid. Lib. IV. ver. 115.

MEcum erit iste labor. nunc, qua ratione, quod instat
 Confieri possit, paucis (adverte) docebo.
 Venatum Æneas, unàque miserrima Dido,
 In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus
 Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.
 His ego nigrantem commissa grandine nimbum,
 Dum trepidant alæ, saltusque indagine cingunt,
 Desuper infundam, & tonitru coelum omne ciebo.
 Diffugient comites, & nocte tegentur opaca :
 Speluncam Dido, dux & Trojanus eandem
 Devenient. adero, &, tua si mihi certa voluntas,
 Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.
 Hic Hymenæus erit. ———

Oratio Jovis ad Mercurium,

*Jupiter ad Ænean cum Didone impeditum Mercurium mittit,
 ut moneat eum relicta Libya Italiam petere ; cui hæc
 mandata dat.*

Æneid. Lib. IV. ver. 223.

VAde age, nate, voca Zephyros, & labere pennis :
 Dardaniumque ducem, Tyriâ Carthagine qui nunc
 Expectat, fatisque datas non respicit urbes,
 Alloquere : & celeres defer mea dicta per auras.
 Non illum nobis genetrix pulcherrima talem
 Promisit, Graiûmque ideo bis vindicat armis :
 Sed fore, qui gravidam imperiis, belloque frementem
 Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucri
 Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.
 Si nulla accendit tantarum gloria rerum,
 Nec super ipse sua molitur laude laborem ;
 Ascanione pater Romanas invidet arces ?
 Quid struit ? aut qua spe inimica in gente moratur ?
 Nec prolem Ausoniam, & Lavinia respicit arva ?
 Naviget. hæc summa est : hic nostrî nuncius esto.

Oratio Mercurii ad Ænean.

*Mercurius cum Ænean in Libya arces ponentem vidit, hisce
 eum vocibus objurgat Jovisque mandata dat.*

Æneid.

Æneid. Lib. IV. ver. 265.

—— Tu nunc Carthaginiſ altæ

Fundamenta locas, pulchramque uxoriſ urbem
Exſtruis? heu, regni, rerumque oblite tuarum!
Ipſe Deūm tibi me claro demittit Olympo
Regnator: cœlum & terras qui numine torquet:
Ipſe hæc ferre jubet celeres mandata per auras.
Quid ſtruis? aut qua ſpe Libyciſ teriſ otia terriſ?
Si te nulla movet tantarum gloria rerum,
Nec ſuper ipſe tua moliriſ laude laborem;
Aſcanium ſurgentem, & ſpeſ herediſ Iuli
Reſpice; cui regnum Italiæ, Romanaque telluſ
Debentur. ——

Oratio Didoniſ ad Ænean.

*Cum Dido Ænean abiturum ſentiit, precibuſ, lacrymiſ, omni-
que artificio à propoſito movere hac in oratione conatur.*

Æneid. Lib. IV. ver. 305.

Diſſimulare etiam ſperaviſti, perfide, tantum
Poſſe nefas? tacituſque meâ decedere terra?
Nec te noſter amor, nec te data dextera quondam,
Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
Quin etiam hiberno moliriſ fidere claſſem,
Et mediis properaſ Aquilonibuſ ire per altum?
Crudelis! quid? ſi non arva aliena domoſque
Ignotaſ petereſ, & Troja antiqua maneret;
Troja per undoſum peteretur claſſibuſ æquor?
Mene fugiſ? per ego haſ lacrymaſ, dextramque tuam te,
(Quando aliud mihi jam miſeræ nihil ipſa reliqui)
Per connubia noſtra, per inceptoſ Hymenæoſ;
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
Dulce meum; miſerere domuſ labentiſ; & iſtam
Oro, ſi quiſ adhuc precibuſ locuſ, exue mentem.
Te propter, Libycæ gentes, Nomadumque tyranni
Odere, inſenſi Tyrii: te propter eundem,
Exſtinctuſ pudor, & qua ſola fidera adibam,
Fama prior, cui me moribundam deferiſ, hoſpeſ?

Hoc

Hoc solum nomen quoniam de conjuge restat.
 Quid moror ? an mea Pygmalion dum moenia frater
 Destruat ? aut captam ducat Gætulus Iarbas ?
 Saltem, si qua mihi de te suscepta fuisset
 Ante fugam soboles ; si quis mihi parvulus aula
 Luderet Æneas, qui te tantum ore referret ;
 Non equidem omnino capta aut deserta viderer.

Oratio Æneæ ad Didonem.

*Æneas Jovis monitis obtemperare firmiter apud se statuens
 Didonis respondet querelis ; ait se Deorum impulsu, non
 sua sponte dilectam Carthaginem relicturum ; ostendit quæ
 per somnia illum territant Imagines, Mercuriumque ab
 ipso Jove missum suæ fugæ authorem insuper addit.*

Æneid. Lib. IV. ver. 333.

—— Ego te, quæ plurima fando
 Enumerare vales, nunquam, Regina, negabo
 Promeritam : nec me meminisse pigebit Elisæ ;
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
 Pro re pauca loquar : nec ego hanc abscondere furto
 Speravi, ne finge, fugam ; nec conjugis unquam
 Prætendi tædas, aut hæc in foedera veni.
 Me si fata meis paterentur ducere vitam
 Auspiciis, & sponte meâ componere curas ;
 Urbem Trojanam primum, dulcesque meorum
 Reliquias colerem ; Priami tecta alta manerent ;
 Et recidiva manu posuisssem Pergama victis.
 Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
 Italiam Lyciæ jussere capeffere sortes.
 Hic amor, hæc patria est. si te Carthaginis arces
 Phoenissam, Libycæque aspectus detinet urbis ;
 Quæ tandem Ausoniâ Teucros confidere terrâ,
 Invidia est ? & nos fas externa quærere regna.
 Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris
 Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,
 Admonet in somnis, & turbida terret imago :
 Me puer Ascanius, capitisque injuria cari,
 Quem regno Hesperix fraudo, & fatalibus arvis.
 Nunc etiam interpret Divum Jove missus ab ipso,
 Testor utrumque caput, celeres mandata per auras

Detulit

Detulit. ipse Deum manifesto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus hausi.
Define meque tuis incendere, teque querelis :
Italiam non sponte sequor.

Oratio Didonis ad Ænean.

Dido, Ænean precibus non exorandum videns, illum hisce vocibus aggreditur, & sub orationis fine dira illi omnia precatur.

Æneid. Lib. IV. ver. 365.

NEc tibi Diva parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.
Nam quid dissimulo, aut quæ me ad majora reservo?
Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Num lacrymas victus dedit, aut miseratus amantem est?
Quæ quibus anteferam? jam jam nec maxima Juno,
Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit æquis.
Nusquam tuta fides. ejectum litore, egentem
Excepi, & regni demens in parte locavi:
Amissam classem, socios à morte reduxi.
Heu! furiis incensa feror. nunc augur Apollo,
Nunc Lyciæ sortes, nunc & Jove missus ab ipso
Interpres Divûm fert horrida jussa per auras.
Scilicet is Superis labor est: ea cura quietos
Solicitat! neque te teneo, neque dicta refello.
I, sequere Italiam ventis; pete regna per undas:
Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt,
Supplicia hausurum scopulis; & nomine Dido
Sæpe vocaturum; sequar atris ignibus absens:
Et, cum frigida mors animâ seduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero. dabis, improbe, poenas.
Audiam, & hæc Manes veniet mihi fama sub imos.

Oratio Didonis ad Sororem.

Dido, ne quid inexpertum relinquat, sororem ad Ænean mittere statuit, docetque quibus abeuntem precibus ab instituto itinere deflectat.

Æneid. Lib. IV. ver. 416.

ANna, vides toto properari litore circum:
Undique convenere: vocat jam carbasus auras:
Puppibus

Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas.
 Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem;
 Et perferre, ſoror, potero: miſeræ hoc tamen unum
 Exſequere, Anna, mihi. ſolam nam perfidus ille
 Te colere, arcanos etiam tibi credere ſenſus:
 Sola viri molles aditus, & tempora noras.
 I, ſoror, atque hoſtem ſupplex affare ſuperbum:
 Non ego cum Danaïs Trojanam exſcindere gentem
 Aulide iuravi, claſſemve ad Pergama miſi:
 Nec patris Anchifæ cinerem Manefſe revelli.
 Cur mea dicta negat duras demittere in aures?
 Quò ruit? extremum hoc miſeræ det munus amanti:
 Exſpectet facilemque fugam, ventosque ferentes.
 Nam jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro;
 Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat:
 Tempus inane peto, requiem ſpatiumque furori;
 Dum mea me victam doceat fortuna dolere.
 Extremam hanc oro veniam: (miſerere ſororis)
 Quam mihi cum dederis cumulata, morte remittam.

Oratio Didonis ad Ænean.

*Cum Dido ſe videt deſertam, mori demum ſtatuit, & ſororem
 ſub ficta morbi medendi ſpecie fallit, dum ſibi ipſi interim
 necem parat.*

Æneïd. Lib. IV. ver. 478.

INveni, germana, viam (gratare ſorori)
 Quæ mihi reddat eum, vel eo me ſolvat, amantem.
 Oceani finem juxta Solemque cadentem,
 Ultimus Æthiopum locus eſt, ubi maximus Atlas
 Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.
 Hinc mihi Maſſylæ gentis monſtrata ſacerdos;
 Heſperidum templi cuſtos, epulaſque draconi
 Quæ dabat, & ſacros ſervabat in arbore ramos.
 Spargens humida mella, ſoporiferumque papaver,
 Hæc ſe carminibus promittit ſolvere mentes
 Quas velit; aſt aliis duras immittere curas:
 Siſtere aquam fluviis, & vertere ſidera retro:
 Nocturnoſque ciet Manes. mugire videbis
 Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.
 Teſtor, cara, Deos, & te, germana, tuumque

Dulce

Dulce caput, magicas invitam accingier artes.
 Tu secreta pyram tecto interiore sub auras
 Erige : & arma viri, thalamo quæ fixa reliquit
 Impius, exuviasque omnes, lectumque jugalem,
 Quo perii, superimponas. abolere nefandi
 Cuncta viri monumenta juvat ; monstratque sacerdos.

Oratio Didonis.

Cum cætera omnia somno sepulta jacent, vigiles Didonem inquietant curæ ; varia secum consilia agitat & cum nullum amoris invenit remedium, miseriarum finem in morte ponit ; seque sororemque damnat ob fidem in Sichæum violatam, & suas exinde misérias originem accepisse queritur.

Æneid. Lib. IV. ver. 534.

EN quid ago ? rursusne procos irrita priores
 Experiar ? Nomadumque petam connubia supplex,
 Quos ego sum toties jam dedignata maritos ?
 Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrûm
 Jussa sequar ? quiane auxilio juvat ante levatos,
 Et bene apud memores veteris stat gratia facti ?
 Quis me autem (fac velle) finet ? ratibusque superbis
 Irrisam accipiet ? nescis heu, perdita, necdum
 Laomedontæ fentis perjuria gentis ?
 Quid tum ? sola fugâ nautas comitabor ovantes ?
 An Tyriis, omnique manu stipata meorum
 Insequar ? & quos Sidoniâ vix urbe revelli,
 Rursus agam pelago, & ventis dare vela jubebo ?
 Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem.
 Tu lacrymis evicta meis, tu prima furentem
 His, germana, malis oneras, atque objicis hosti.
 Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
 Degere, more feræ, tales nec tangere curas ?
 Non servata fides, cineri promissâ Sichæo.

Oratio Didonis.

Dum hæc secum versat Dido, Æneas in somniis à Mercurio monitus fugam capefcit ; quem cum Dido è speculis videt abeuntem, furiali hac oratione fertur sæviisse.

Æneid. Lib. IV. ver. 590.

———Pro Iuppiter ! ibit

Hic, *ait*, & nostris illuserit advena regnis ?
 Non arma expedient ? totâque ex urbe sequentur ?
 Diripientque rates alii navalibus ? ite,
 Ferte citi flammâs, date vela, impellite remos.
 Quid loquor ? aut ubi sum ? quæ mentem insania mutat ?
 Infelix Dido ! nam te facta impia tangunt ?
 Tum decuit, cum sceptrâ dabas. en dextra fidesque :
 Quem secum patrios aiunt portare Penates !
 Quem subiisse humeris confectum ætate parentem !
 Non potui abreptum divellere corpus, & undis
 Spargere ? non focios, non ipsum absumere ferro
 Ascanium, patriisque epulandum apponere mensis ?
 Verum anceps pugnae fuerat fortuna. fuisset.
 Quem metui moritura ? faces in castra tulissem.
 Impleissemque foros flammis : natumque, patremque
 Cum genere extinxem : memet super ipsa dedissem.
 Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras ;
 Tuque harum interpretâs curarum & conscia Juno ;
 Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes ;
 Et Diræ ultrices ; & Dî morientis Elisæ ;
 Accipite hæc, meritumque malis advertite numen,
 Et nostras audite preces : Si tangere portus
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est ;
 Et sic fata Jovis poscunt ; hic terminus hæret.
 At bello audacis populi vexatus & armis,
 Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,
 Auxilium imploret, videatque indigna suorum
 Funera : nec, cum se sub leges pacis iniquæ
 Tradiderit, regno, aut optatâ luce fruatur ;
 Sed cadat ante diem, mediâque inhumatus arena.
 Hæc precor : hanc vocem extremam cum sanguine fundo.
 Tum vos, O Tyrii, stirpem, & genus omne futurum
 Exercete odiis ; cinerique hæc mittite nostro
 Munera : nullus amor populis, nec foedera sunt.
 Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
 Qui face Dardanios, ferroque sequare colonos ;
 Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires :
 Litora litoribus contraria, fluctibus undas
 Imprecor, arma armis : pugnent ipsique nepotes.

Oratio

Oratio suprema Didonis.

Dido, cum sororem piacula quædam parare jusserat, propositum adhuc tegens fatale ascendit rogam, ubi conjugali toro incumbens, (quem cum Æneæ armis rogo superimponi jusserat) novissimas hæc voces protulit, seque tandem transfixit.

Æneid. Lib. IV. ver. 651.

DUlces exuviæ, dum fata Deusque finebant,
Accipite hanc animam, meque his exsolve curis.
Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi :
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Urbem præclaram statui : mea moenia vidi :
Ultra virum, poenas inimico à fratre recepi :
Felix, heu ! nimium felix, si litora tantum
Nunquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ.
Dixit : &, os impressa toro, moriemur inultæ ?
Sed moriamur, ait. sic, sic juvat ire sub umbras.
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus, & nostræ secum ferat omina mortis.

Oratio Annæ super moribundam sororem.

Cum Anna gemitus questusque femininos audit, exterrita in medium venit ; ubi cum vulneratam videt sororem, ora petusque lacerans sic illam affata est.

Æneid. Lib. IV. ver. 675.

HOc illud, germana, fuit ; me fraude petebas ?
Hoc rogas iste mihi, hoc ignes, aræque parabant ?
Quid primum deserta querar ? comitemne sororem
Sprevisti moriens ? eadem me ad fata vocasses :
Idem ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset.
His etiam struxi manibus, patriosque vocavi
Voce Deos, sic te ut positâ crudelis abesset ?
Exstincti me teque, soror, populumque patresque
Sidonios, urbemque tuam. date, vulnera lymphis
Abluam ; & extremus si quis super halitus errat,
Ore legam. ———

ORA-

O R A T I O N E S

E X

V I R G I L I I Æ N E I D.

Lib. V. Collectæ.

Oratio Æneæ ad focios.

Æneas è Libya in Italiam tendens in Siciliam vi tempestatis deflectere cogitur; ubi benigne ab Aceste excipitur; ad patris tumulum, quem illic superiore anno mors abstulerat, sacra celebrare in animo ponit; hac in oratione sociis propositum patefacit, variosque ludos die fixo futuros statuit.

Æneid. Lib. V. ver. 45.

D Ardanidæ magni, genus alto à sanguine Divûm.
 Annuus exactis completur mensibus orbis,
 Ex quo reliquias, divinique ossa parentis
 Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras.
 Jamque dies, ni fallor, adest, quem semper acerbum,
 Semper honoratum (sic Dî voluistis) habebo.
 Hunc ego, Gætulis agerem si Syrtibus exsul,
 Argolicove mari deprensus, & urbe Mycenæ;
 Annua vota tamen, solennesque ordine pompas
 Exsequeretur: strueremque suis altaria donis.
 Nunc ultro ad cineres ipsius & ossa parentis,
 Haud equidem sine mente, reor, sine numine Divûm,
 Adsumus: & portus delati intramus amicos.
 Ergo agite, & cuncti lætum celebremus honorem:
 Poscamus ventos, atque hæc me sacra quotannis
 Urbe velit posita templis sibi ferre dicatis.
 Bina boum vobis Trojâ generatus Acestes
 Dat numero capita in naves: adhibete Penates
 Et patrios epulis, & quos colit hospes Acestes.
 Præterea, si nona diem mortalibus alnum
 Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem;
 Prima citæ Teucris ponam certamina classis,
 Quique pedum cursu valet, & qui viribus audax,

Aut

Aut jaculo incedit melior, levibusve sagittis,
 Seu crudo fidit pugnam committere cæstu;
 Cuncti adsint, meritæque expectent præmia palmæ,
 Ore favete omnes, & cingite tempora myrto.

Oratio Iridis ad Trojanas mulieres sub specie Beroes.

*Dum Trojani Ludos in honorem Anchisæ concelebrant, Juno
 vetus sub pectore nutriens odium, ad fessas Troades Iridem
 mittit; quas cum hæc invenit à viris sepositas duosque pe-
 lagi labores lugentes, Beroes formam induit, & in medio
 sese proferens hac oratione ad navigiorum incendium
 suadet.*

Æneid. Lib. V. ver. 623.

O Miseræ, quas non manus, inquit, Achaica bello
 Traxerit ad lethum patriæ sub mœnibus! O gens
 Infelix! cui te exitio fortuna reservât?
 Septima post Trojæ excidium jam vertitur æstas;
 Cum freta, cum terras omnes, tot inhospita saxa,
 Sideraque emensæ ferimur: dum per mare magnum
 Italiam sequimur fugientem, & volvitur undis.
 Hîc Eryciæ fines fraterni, atque hospes Acestes:
 Quid prohibet muros jacere, & dare civibus urbem?
 O patria, & rapti nequicquam ex hoste Penates!
 Nullane jam Trojæ dicentur mœnia? nusquam
 Hectoreos amnes, Xanthum, & Simoenta videbo?
 Quin agite, & mecum infauftas exurite puppes.
 Nam mihi Cassandra per somnum vatis imago
 Ardentes dare visa faces: Hîc quærite Trojam:
 Hîc domus est, inquit, vobis. nunc tempus agi res.
 Nec tantis mora prodigiis. en quattuor aræ
 Neptuno. Deus ipse faces animumque ministrat.

Oratio Pyrgonis ad mulieres.

*Pyrgo Iridem Beroes forma indutam intentius observans sub
 humano vultu Deam agnoscit; suasque hisce vocibus comites
 aggreditur.*

Æneid. Lib. V. ver. 646.

NON Beroe vobis, non hæc Rhœteia, matres,
 Est Dorycli conjux: divini signa decoris,
 Ardentesque notate oculos: qui spiritus illi,

D

Qui

Qui vultus, vocifve sonus, vel gressus eunti!
 Ipsa egomet dudum Beroen digressa reliqui
 Ægram, indignantem, tali quòd sola careret
 Munere, nec meritos Anchisæ inferret honores.

Oratio cujusdam nautæ ad Ænean.

Quatuor è navibus amissis, qui classi ducendæ præfuit, prudenter Æneæ de multis sollicito suadet, ut avectò secum in Italiam juvenum flore senes & fessas mulieres in Sicilia relinquat.

Æneid. Lib. V. ver. 709.

Nate Dea, quò fata trahunt retrahuntque, sequamur:
 Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.
 Est tibi Dardanius divinæ stirpis Acestes:
 Hunc cape consiliis socium, & conjunge volentem:
 Huic trade, amissis superant qui navibus; & quos
 Pertæsum magni incepti, rerumque tuarum est:
 Longævósque senes, ac fessas æquore matres,
 Et quidquid tecum invalidum, metuensque pericli est,
 Delige; & his habeant terris, sine, moenia fessi:
 Urbem appellabunt permisso nomine Acestam.

Oratio Anchisæ ad Ænean in somnis.

Anchises Jovis imperio sese in conspectum Æneæ per somnium dans, nautæ consilium firmat; monetque ut, dum in Italiam pergit, ad Sibyllam Cumæam tendat, eaque duce ad inferos descendat, ubi cuncta quæ stirpi suæ futura edoctus audiat.

Æneid. Lib. V. ver. 724.

Nate, mihi vitâ quondam, dum vita manebat,
 Care magis; Nate, Iliacis exercite fatis;
 Imperio Jovis huc venio, qui classibus ignem
 Depulit, & coelo tandem miseratus ab alto est.
 Consiliis pare, quæ nunc pulcherrima Nautes
 Dat senior: lectos juvenes, fortissima corda,
 Defer in Italiam. gens dura, atque aspera cultu
 Debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante
 Infernas accede domos; & Aversa per alta
 Congressus pete, Nate, meos. non me impia namque
 Tartara

Tartara habent, tristesque umbræ : sed amoena piorum
 Concilia, Elysiūque colo. huc casta Sibylla
 Nigrantem multo pecudum te sanguine ducet.
 Tum genus omne tuum, & quæ dentur moenia, disces.
 Jamque vale. torquet medios nox humida cursus :
 Et me sævus equis Oriens afflavit anhelis.

Oratio Veneris ad Neptunum.

Æneas patris monitu cum iis, qui inter Juvenes ætate valuerunt, refectas conscendit naves ; Venus interim graves Junonis iras præmetuens Neptunum adiit, cui immitem hujus in Trojanos animum memorat, oratque ut eos in Italia securos reponat.

Æneid. Lib. V. ver. 781.

Unonis gravis ira, & inextinguibile pectus
 Cogunt me, Neptune, preces descendere in omnes :
 Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla ;
 Nec Jovis imperio, satisve infracta quiescit.
 Non mediâ de gente Phrygum exedisse nefandis
 Urbem odiis satis est, nec poenam traxe per omnem
 Reliquias : Trojæ cineres atque ossa peremptæ
 Insequitur. causas tanti sciat illa furoris.
 Ipse mihi nuper Libycis tu testis in undis
 Quam molem subito excierit. maria omnia coelo
 Miscuit, Æolis nequicquam freta procellis :
 In regnis hoc ausa tuis.
 Pro scelus ! ecce etiam Trojanis matribus actis,
 Exussit foedè puppes : &, classe subegit
 Amisâ, socios ignotæ relinquere terræ.
 Quod superest ; oro, liceat dare tuta per undas
 Vela tibi : liceat Laurentem attingere Tybrim :
 Si concessa peto ; si dant ea moenia Parcæ.

Oratio Neptuni ad Venerem.

Neptunus Veneri respondens, ostendit quanta sibi Æneæ cura ; emptumque uno tantum capite tutum illi pollicetur iter.

Æneid. Lib. 5. ver. 800.

As omne est, Cytherea, meis te fidere regnis,
 Unde genus ducis : merui quoque : sæpe furores

Compreſſi, & rabiem tantam coelique mariſque.
 Nec minor in terris (Xanthum Simoentaque teſtor)
 Æneæ mihi cura tui. cum Troia Achilles
 Exanimata ſequens impingeret agmina muris,
 Millia multa daret letho, gementque repleti
 Amnes, nec reperire viam, atque evolvere poſſet
 In mare ſe Xanthus; Pelidæ tunc ego forti
 Congreſſum Ænean, nec Dîs, nec viribus æquiſ,
 Nube cavâ eripui: cuperem cum vertere ab imo
 Structa meis manibus perjuræ moenia Trojæ.
 Nunc quoque mens eadem perſtat mihi: pelle timores:
 Tutus, quos optas, portus accedet Averni.
 Unus erit tantum, amiſſum quem gurgite quæret:
 Unum pro multis dabitur caput.

O R A T I O N E S

E X

V I R G I L I I Æ N E I D.

Lib. VI. Collectæ.

Oratio Æneæ.

*Æneas Anchisæ monitu Cumis appellit, antrumque Sibyllæ
 petit; ubi peracto de more ſacrificio, Phæbo & preces &
 vota facit, vatemque ſub orationis ſine rogat, ne reſponſa fo-
 liis mandet, ſed ut ipſa potius canat.*

Æneid. Lib. VI. ver. 56.

PHœbe, graves Trojæ ſemper miſerate labores,
 Dardana qui Paridis direxti tela manuſque
 Corpus in Æacidæ; magnas obeuntia terras
 Tot maria intravi duce te, penitusque repoſtas
 Maſſylûm gentes, prætentaque Syrtibus arva.
 Jam tandem Italiæ fugientis prendimus oras.
 Hac Trojana tenus fuerit Fortuna ſecuta.
 Vos quoque Pergamæ jam fas eſt parcere genti,

Dîque

Dique Deæque omnes, quibus obstitit Ilium, & ingens
 Gloria Dardaniæ. tuque ô sanctissima Vates
 Præscia venturi ; da, non indebita posco,
 Regna meis fatis ; Latio confidere Teucros,
 Errantesque Deos, agitataque numina Trojæ.
 Tum Phœbo & Triviæ solido de marmore templa
 Institutam, festosque dies de nomine Phœbi.
 Te quoque magna manent regnis penetralia nostris.
 Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata
 Dicta meæ genti ponam ; lectosque sacrabo,
 Alma, viros. foliis tantum ne carmina manda,
 Ne turbata volent rapidis ludibria ventis :
 Ipsa canas, oro. ———

Sibyllæ responsa.

*Sibylla Ænean sua oracula petentem docet, quanta sibi bella
 in Italia gerenda sunt, & fœminam tantorum laborum
 causam futuram dicit ; ad quos subeundos fortem illius fir-
 mat animum, & salutem sibi à Graia urbe primo ventu-
 ram canit.*

Æneid. Lib. VI. ver. 83.

O Tandem magnis pelagi defuncte periclis !
 Sed terræ graviora manent. in regna Lavini
 Dardanidæ venient : mitte hanc de pectore curam)
 Sed non & venisse volent. bella, horrida bella,
 Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.
 Non Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra
 Defuerint : alius Latio jam partus Achilles,
 Natus & ipse Deâ. nec Teucris addita Juno
 Usquam aberit : cum tu supplex in rebus egenis,
 Quas gentes Italum, aut quas non oraveris urbes ?
 Causa mali tanti conjux iterum hospita Teucris ;
 Externique iterum thalami.
 Tu ne cede malis ; sed contra audentior ito,
 Quam tua te fortuna finet. via prima salutis,
 Quod minimè reris, Graiâ pandetur ab urbe.

Oratio Æneæ ad Sibyllam.

*Æneas, cum Sibylla remisit vocem, mala, quæ ab illa præ-
 dicta, nec improvisa nec formidata dicit : illi ostendit se non
 tantum*

tantum venisse, ut quæ se fata manent audiat ; sed ut ducem accipiat itineris inferni, quod consulendi patris causa suscipere oportet.

Æneid. Lib. VI. ver. 103.

———Non ulla laborum,
O Virgo, nova mî facies inopinave surgit :
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.
Unum oro : quando hîc inferni janua Regis
Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso ;
Ire ad conspectum cari Genitoris & ora
Contingat : doceas iter, & sacra ostia pandas.
Illum ego per flammæ & mille sequentia tela
Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi :
Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,
Atque omnes pelagique minas, cœlique ferebat
Invalidus, vires ultra sortemque senectæ.
Quin, ut te supplex peterem, & tua limina adirem,
Idem orans mandata dabat. Natique Patrisque,
Alma, precor miserere : potes namque omnia ; nec te
Nequicquam lucis Hecate præfecit Avernis.
Si potuit Manes arcessere conjugis Orpheus,
Threiciâ fretus citharâ fidibusque canoris :
Si fratrem Pollux alternâ morte redemit,
Itque reditque viam toties. quid Thesea, magnum
Quid memorem Alciden ? & mî genus ab Jove summo.

Oratio Sibyllæ ad Ænean.

Sibylla, Æneæ respondens, docet quantus & labor & periculum sui ad Inferos itineris ; monet eum arboris cujusdam opacæ, quæ aureo frondescit ramo, quem necesse est ut secum portet ; si facilis sequeretur avellentis manum, hoc pro læto omine accipiat : ut vero in melius omnia cedant tam tristi in incepto, consulit ut socio cuidam insepulto terram benigne superinjiciat, & demum hortatur quæ munera infernis imponat aris.

Æneid. Lib. VI. ver. 125.

———Sate sanguine Divûm
Tros Anchisiade ; facilis descensus Averni :
Noctes atque dies pater atri janua Ditis :

Sed

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
 Hoc opus, hic labor est. pauci, quos æquus amavit
 Juppiter, aut ardense vexit ad æthera virtus,
 Dis geniti, potuere. tenent media omnia silvæ,
 Cocytusque sinu labens circumfluit atro.
 Quòd si tantus amor menti, si tanta cupido est,
 Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre
 Tartara; & infano juvat indulgere labori;
 Accipe, quæ peragenda prius. latet arbore opacâ
 Aureus & foliis & lento vimine ramus,
 Junoni infernæ dictus sacer: hunc tegit omnis
 Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.
 Sed non antè datur telluris operta subire,
 Auricomos quàm quis decerpfit arbore fetus.
 Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
 Instituit. primo avulso non deficit alter
 Aureus; & simili frondescit virga metallo.
 Ergo altè vestiga oculis, & ritè repertum
 Carpe manu: nàmque ipse volens facilisque sequetur,
 Si te fata vocant: aliter, non viribus ullis
 Vincere, nec duro poteris convellere ferro.
 Præterea jacet exanimum tibi corpus amici,
 Heu nescis! totamque incestat funere classẽ;
 Dum consulta petis, nostroque in limine pendes.
 Sedibus hunc refer antè suis, & conde sepulcro.
 Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunt.
 Sic demum lucos Stygios, regna invia vivis.
 Aspicies. ———

Sibyllæ oratio ad Ænean.

Æneas ad suos redeuns mortuum Misenum reperit; cujus extruendo rogo dum exciditur sylva, Veneris aves ad aureum illum ramum Ænean ducunt. Hic, post nocturna sacrificia Diis infernis peracta, Sibylla duce descendit, ubi ad inferni fluvii ripam defunctorum animas transitum sollicite petentes videt; tantos tumultus miratus, ducem rogat quid sibi turba ista voluit, cui ipsa hæc retulit.

Æneid. Lib. VI. ver. 322.

A Nchisa generate, Deum certissima proles,
 Cocyti stagna alta vides, Stygiamque paludem,

Dî cuius jurare timent, & fallere numen.
 Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataque turba est :
 Portitor ille, Charon : hi, quos vehit unda, sepulti.
 Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
 Transportare prius, quàm sedibus ossa quierunt.
 Centum errant annos, volitantque hæc litora circum ;
 Tum demum admissi, stagna exoptata revisunt.

Oratio Æneæ ad Palinurum.

Æneas inter conferta umbrarum agmina multos suorum videt, iisque Palinurum agnoscit admistum, qui inter navigandum à puppi excussus erat : hunc talibus Æneas aggreditur dictis.

Æneid. Lib. VI. ver. 341.

———Quis te, Palinure, Deorum
 Eripuit nobis, medioque sub æquore merfit ?
 Dic age. namque mihi fallax haud ante repertus,
 Hoc uno responso animum delusit Apollo ;
 Qui fore te ponto incolumem, finesque canebat
 Venturum Ausonios : en hæc promissa fides est ?

Oratio Palinuri ad Ænean.

Palinurus Æneæ respondens infelicem illius exitum narrat, oratque ut vel tumulum ossibus imponat, vel se ad ulteriorem ripam secum devehat.

Æneid. Lib. VI. ver. 347.

———Neque te Phœbi cortina fefellit,
 Dux Anchisiade, nec me Deus æquore merfit :
 Namque gubernaculum multâ vi forte revulsum,
 Cui datus hærebam custos, cursusque regebam,
 Præcipitans traxi mecum. maria aspera juro,
 Non ullum pro me tantum cepisse timorem,
 Quàm tua ne, spoliata armis, excussa magistro,
 Deficeret tantis navis surgentibus undis.
 Tres Notus hibernas immensa per æquora noctes
 Vexit me violentus aquâ : vix lumine quarto
 Prospexi Italiam, summâ sublimis ab undâ.
 Paulatim adnabam terræ : jam tuta tenebam ;

Ni gens crudelis madidâ cum veste gravatum,
 Prenſantemque uncis manibus capita aſpera montis,
 Ferro invaliſſet, prædamque ignara putaffet.
 Nunc me fluctus habet, verſantque in litore venti.
 Quodd te per coeli jucundum lumen, & auras,
 Per Genitorem oro, per ſpes ſurgentis Iuli;
 Eripe me his, invicte, malis: aut tu mihi terram
 Injice, (namque potes) portuſque require Velinos.
 Aut tu, ſi qua via eſt, ſi quam tibi Diva creatrix
 Oſtendit, (neque enim, credo, ſine numine Divûm
 Flumina tanta paras, Stygiamque innare paludem).
 Da dextram miſero, & tecum me tolle per undas;
 Sedibus ut ſaltem placidis in morte quieſcam.

Oratio Sibyllæ ad Palinurum.

*Sibylla Palinurum redarguit, quod aquas Stygias inhumatus
 tranſire petat; ſed interim eum futuris ſuæ ſepulturæ ho-
 noribus ſolatur.*

Æneid. Lib. VI. ver. 373.

UNde hæc, ô Palinure, tibi tam dira cupido?
 Tu Stygias inhumatus aquas, amnemque ſeverum
 Eumenidum aſpicias? ripamve injuſſus adibis?
 Define fata Deûm ſpecti ſperare precando:
 Sed cape dicta memor duri ſolatia caſus.
 Nam tua finitimi, longè lateque per urbes
 Prodigiiſ aucti cœleſtibus, oſſa piabunt;
 Et ſtatuent tumulum, & tumulo ſolennia mittent:
 Æternumque locus Palinuri nomen habebit.

Oratio Charontis ad Ænean.

*Cum Æneas ripæ appropinquantem videt Charon, duriori-
 bus hiſce verbis torvus illum alloquitur.*

Æneid. Lib. VI. ver. 388.

QUIſquis es, armatus qui noſtra ad flumina tendis,
 Fare age, quid venias: jam iſtinc & comprime greſſum.
 Umbrarum hic locus eſt, Somni, Noctiſque ſoporæ:
 Corpora viva neſas Stygiâ vectare carinâ.
 Nec vero Alciden me ſum lætatus euntem

Accepiſſe

Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumque;
 Dis quanquam geniti, atque invicti viribus essent.
 Tartareum ille manu custodem in vincla petivit;
 Ipse à folio Regis traxitque trementem:
 Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Oratio Sibyllæ ad Charontem.

*Charonti lenia hæc retulit Sibylla, aureique rami conspectu
 asperum illius animum demulcet, & in Cymbam impetrat
 ascensum.*

Æneid. Lib. VI. ver. 399.

NUllæ hic infidiæ tales: (absiste moveri)
 Nec vim tela ferunt: licet ingens janitor antro
 Æternum latrans exsangues terreat umbras:
 Casta licet Patruï servet Proserpina limen.
 Troius Æneas, pietate insignis & armis,
 Ad Genitorem imas Erebi descendit ad umbras.
 Si te nulla movet tantæ pietatis imago,
 At ramum hunc (*aperit ramum qui veste latebat*)
 Agnoscas. ———

Oratio Æneæ ad Didonem.

*Æneas, in ripa ulteriori cum vate positus, per varia umbrarum
 loca incedit: apud ea, ubi infausti mærent amatores,
 Didonem invenit infelicem umbram; quam lacrymis obor-
 tis sic afflatus est.*

Æneid. Lib. VI. ver. 456.

INfelix Dido! verus mihi nuncius ergo
 Venerat extinctam, ferroque extrema secutam?
 Funeris heu tibi causa fui! per sidera juro,
 Per Superos, & si qua fides tellure sub ima est;
 Invitus, Regina, tuo de litore cessi.
 Sed me jussa Deum, quæ nunc has ire per umbras,
 Per loca fœta situ cogunt, noctemque profundam,
 Imperiis egere suis: nec credere quivi,
 Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.
 Siste gradum, teque aspectu ne subtrahe nostro.
 Quem fugis? extremum fato quod te alloquor, hoc est.

Oratio

Oratio Æneæ ad Deiphobum.

*Æneas ad sedes pergit ubi fortes agunt animæ, Deiphobum
membris immaniter truncatum vix agnoscit, quem demum
rogat quæ adeo crudelis dextra tam inauditum sumere sup-
plicium potuit, monstratque se tumulum in sui honorem sta-
tuisse, postquam audiit se non sine summa hostium cæde nocte
illa suprema procubuisse.*

Æneid. Lib. VI. ver. 500.

DEiphobe armipotens, genus alto à sanguine Teucri,
Quis tam crudeles optavit fumere pœnas?
Cui tantum de te licuit? mihi fama suprema
Nocte tulit, fessum vasta te cæde Pelasgum
Procubuisse super confusæ stragis acervum.
Tunc egomet tumulum Rhoeteo in litore inanem
Constitui, & magna Manes ter voce vocavi.
Nomen & arma locum servant. te, amice, nequivi
Conspicere, & patriâ decedens ponere terrâ.

Oratio Deiphobi ad Ænean.

*Deiphobus Æneæ exhibet nulla sibi sepulturæ deesse officia;
ab ipsa uxore se turpiter Grajis atque infami morti prodi-
tum memorat; sub orationis fine petit, qua de causa ille ad
mortuorum sedes vivus pervenerat.*

Æneid. Lib. VI. ver. 509.

—— Nihil, ô tibi, amice, relictum :
Omnia Deiphobo solvisti, & funeris umbris.
Sed me fata mea, & scelus exitiale Lacænæ
His mersere malis : illa hæc monumenta reliquit.
Namque ut supremam falsa inter gaudia noctem
Egerimus, nosti ; & nimium meminisse necesse est :
Cum fatalis equus saltu super ardua venit
Pergama, & armatum peditem gravis attulit alvo.
Illa chorum simulans, Evantes Orgia circum
Ducebat Phrygias : flammam media ipsa tenebat
Ingentem, & summâ Danaos ex arce vocabat.
Tum me, confectum curis, somnoque gravatum,
Infelix habuit thalamus, pressitque jacentem

Dulcis

Dulcis & alta quies, placidæque simillima morti.
 Egregia interea conjux arma omnia tectis
 Emovet, & fidum capiti subduxerat ensen :
 Intra tecta vocat Menelaum, & limina pandit.
 Scilicet id magnum sperans fore munus amanti,
 Et famam exstingui veterum sic posse malorum.
 Quid moror ? irrumpunt thalamo : comes additur unâ
 Hortator scelerum Æolides. Dî, talia Graiis
 Instaure, pio si poenas ore reposco.
 Sed te qui vivum casus, age fare vicissim,
 Attulerint. pelagine venis erroribus actus,
 An monitu Divûm ? an quæ te Fortuna fatigat,
 Ut tristes sine Sole domos, loca turbida adires ?

Oratio Sibyllæ ad Ænean.

*Sibylla Ænean hortatur ne tempus cum Deiphobo producat.
 Ille monitu Vatis amicum relinquit, & progrediens, ad si-
 nistram carcerem videt impiorum poenis destinatum, stre-
 pitu & horrore loci perculsus constetit; quas sedes cum adire
 non possit, Sibylla Tartarum esse indicat, & varia luenti-
 um supplicia percurrit.*

Æneid. Lib. VI. ver. 562.

———Dux inclyte Teucrûm,
 Nulli fas casto sceleratum insistere limen :
 Sed me, cum lucis Hecate præfecit Avernis,
 Ipsa Deûm poenas docuit, perque omnia duxit.
 Cnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna,
 Castigatque, auditque dolos ; subigitque fateri,
 Quæ quis apud superos, furto lætatus inani,
 Distulit in seram commissâ piacula mortem.
 Continuò fontes ultrix accincta flagello
 Tisiphone quatit insultans ; torvosque sinistra
 Intentans angues, vocat agmina sæva sororum.
*Tum demum horrifono stridentes cardine sacræ
 Panduntur portæ.* Cernis, custodia qualis
 Vestibulo sedeat ? facies quæ limina servet ?
 Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
 Sævior intus habet sedem. tum Tartarus ipse
 Bis patet in præceps tantum, tenditque sub umbras,
 Quantus ad ætherium terræ suspectus Olympum.

Hic genus antiquum Coeli, Titania pubes,
 Fulmine dejecti, fundo volvuntur in imo.
 Hic & Aloidas geminos, immania vidi
 Corpora ; qui manibus magnum rescindere coelum
 Aggressi, superisque Jovem detrudere regnis.
 Vidi & crudeles dantem Salmonea poenas,
 Dum flammæ Jovis & sonitus imitatur Olympi.
 Quattuor hic invectus equis, & lampada quassans,
 Per Graiûm populos, mediæque per Elidis urbem,
 Ibat ovans, Divûmque sibi poscebat honorem ;
 Demens ! qui nimbos, & non imitabile fulmen
 Ære, & cornipedum cursu simularat equorum.
 At pater omnipotens densa inter nubila telum
 Contorsit, (non ille faces, nec fumea tædis
 Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.
 Nec non & Tityon Terræ omniparentis alumnum
 Cernere erat : per tota novem cui jugera corpus
 Porrigitur ; rostroque immanis vultur adunco
 Immortale jecur tondens, fecundaque poenis
 Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
 Pectore : nec fibris requies datur ulla renatis.
 Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque ?
 Quos super atra filex jam jam lapsura, cadentique
 Imminet assimilis. lucent genialibus altis
 Aurea fulcra toris, epulæque ante ora paratæ
 Regifico luxu. Furiarum maxima juxta
 Accubat, & manibus prohibet contingere mensas :
 Exsurgitque facem attollens, atque intonat ore.
 Hic, quibus invisi fratres, dum vita manebat,
 Pullatusve parens, & fraus innexa clienti ;
 Aut qui divitiis soli incubuere repertis,
 Nec partem posuere suis ; quæ maxima turba est :
 Quique ob adulterium cæsi, quique arma secuti
 Impia, nec veriti dominorum fallere dextras ;
 Inclusi poenam exspectant. ne quære doceri
 Quam poenam, aut quæ forma viros fortunave merfit.
 Saxum ingens volvunt alii, radiisque rotarum
 Districti pendent. sedet, æternumque sedebit
 Infelix Theseus : Phlegyasque miserrimus omnes
 Admonet, & magna testatur voce per umbras :
 Discite justitiam moniti, & non temnere Divos.
 Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
 Imposuit : fixit leges pretio, atque refixit.

Hic

Hic thalamum invasit natæ, vetitosque Hymenæos :
 Ausi omnes immane nefas, ausoque potiti.
 Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
 Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,
 Omnia poenarum percurrere nomina possim.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Æneas ad campos pervenit Elysios, ubi inter beatorum animas prænobilis ingenii virum Musæum invenit, qui sibi ostendit quibus in locis pater Anchises degit: hunc secutus dirigentem Æneas patrem exquirere pergit, qui ubi filium ad se venientem videt, lacrymis præ gaudio obortis eum vocibus hisce compellat.

Æneid. Lib. VI. ver. 687.

VEnisti tandem! tuaque expectata parenti
 Vicit iter durum pietas! datur ora tueri,
 Nate, tua, & notas audire & reddere voces!
 Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,
 Tempora dinumerans: nec me mea cura fefellit.
 Quas ego te terras, & quanta per æquora vectum
 Accipio! quantis jactatum, nate, periclis!
 Quàm metui, ne quid Libyæ tibi regna nocerent!

Oratio Æneæ ad Anchisen.

Æneas patri suo tandem reperto brevi hoc sermone respondet.

Æneid. Lib. VI. ver. 695.

———Tua me, genitor, tua triftis imago,
 Sæpius occurrens, hæc limina tendere adegit.
 Stant sale Tyrrheno classes. da jungere dextram,
 Da, genitor; teque amplexu ne subtrahe nostro.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Æneas ad ripas Lethæi amnis animas prementes videt: horrescit statim visu, & tantorum agminum causas inscius inquit; Anchises respondet esse turbam animarum quibus alia destinantur corpora, quæ Lethæas aquas & longa malorum oblivvia potare certatim contendunt.

Æneid.

Æneid. Lib. VI. ver. 713.

— Animæ, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis undam
Securos latices, & longa oblivia potant.
Has equidem memorare tibi, atque ostendere coram,
Jampridem hanc prolem cupio enumerare meorum;
Quò magis Italiâ tandem lætere repertâ.

Oratio Æneæ ad Anchisen.

*Æneas patrem interpellat loquentem, rogatque an hæc animæ
lucem iterum visuræ sint.*

Æneid. Lib. VI. ver. 719.

O Pater, anne aliquas ad cœlum hinc ire putandum est
Sublimes animas, iterumque ad tarda reverti
Corpora? ———

Oratio Anchisæ ad Ænean.

*Anchises quo melius filio de animabus quærenti satisfaciat, de
earum ortu & interitu, deque modis quibus renascantur
plura eleganter explicat.*

Æneid. Lib. VI. ver. 724.

PRincipio cœlum, ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit : totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marimoro fert monstra sub æquore pontus :
Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo
Seminibus ; quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt cupiuntque ; dolent gaudentque : nec auras
Respiciunt, clausæ tenebris, & carcere cæco.
Quin, & supremo cum lumine vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes : penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.

Ergo

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
 Supplicia expendunt. aliæ panduntur inanes
 Suspensæ ad ventos ; aliis sub gurgite vasto
 Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
 Quisque suos patimur Manes : exinde per amplum
 Mittimur Elysium, & pauci læta arva tenemus :
 Donec longa dies perfecto temporis orbe
 Concretam exemit labem, purumque reliquit
 Ætherium sensum, atque aurai simplicis ignem.
 Has omnes, ubi mille rotam volvère per annos,
 Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno :
 Scilicet immemores supera ut convexa revisant,
 Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

*Anchises à narratione decedens ad tumultum quendam Ænean
 vatemque deducit, unde melius animas videant transeuntes,
 quarum à conspectu felicem arripit occasionem clarissimum
 quemque posterorum filio ostendere & ad Marcellum usque
 Augusti nepotem percurrit.*

Æneid. Lib. VI. ver. 756.

NUnc age, Dardaniam prolem quæ deinde sequatur
 Gloria, qui maneant Italâ de gente nepotes,
 Illustres animas, nostrumque in nomen ituras,
 Expediam dictis, & te tua fata docebo.
 Ille, vides ? purâ juvenis qui nititur hasta,
 Proxima sorte tenet lucis loca ; primus ad auras
 Ætherias Italo commistus sanguine surget,
 Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles :
 Quem tibi longævo serum Lavinia conjux
 Educet filvis Regem, Regumque parentem :
 Unde genus longâ nostrum dominabitur Albâ.
 Proximus ille, Procas, Trojanæ gloria gentis ;
 Et Capys, & Numitor, &, qui te nomine reddet,
 Silvius Æneas ; pariter pietate, vel armis
 Egregius, si unquam regnandam acceperit Albam.
 Qui juvenes quantas ostentant, aspice, vires !
 At qui umbrata gerunt civili tempora quercu ;
 Hi tibi Nomentum, & Gabios, urbemque Fidenam,
 Hi Collatinas imponent montibus arces,

Pometios,

Pometios, Castrumque Inui, Bolamque, Coramque.
Hæc tum nomina erunt, nunc sunt sine nomine terræ.

Quin & avo comitem sese Mavortius addet
Romulus; Affaraci quem sanguinis Ilia mater
Educat. viden' ut geminæ stant vertice cristæ,
Et Pater ipse suo Superum jam signat honore?

En hujus, nate, auspiciis illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit Olympo;
Septemque una sibi muro circumdabit arces:

Felix prole virum: qualis Berecynthia mater
Invehitur curru Phrygiæ turrata per urbes,

Lætæ Deum partu, centum complexa nepotes;
Omnes cœlicolas, omnes supera alta tenentes.

Huc, geminas huc flecte acies: hanc aspice gentem,
Romanosque tuos. Hic Cæsar, & omnis Iuli
Progenies, magnum cœli ventura sub axem.

Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis,

Augustus Cæsar, Divi genus: aurea condet

Secula qui rursus Latio, regnata per arva

Saturno quondam: super & Garamantas & Indos

Proferet imperium. jacet extra fidera tellus,

Extra anni Solisque vias, ubi cœlifer Atlas

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Hujus in adventu jam nunc & Caspia regna

Responsis horrent Divum, & Mœotica tellus,

Et septemgemi turbant trepida ostia Nili.

Nec verò Alcides tantum telluris obivit;

Fixerit æripidem cervam licet, aut Erymanthi

Pacarit nemora, & Lernam tremefecerit arcu.

Nec, qui pampineis victor juga flectit habenis,

Liber, agens celfo Nyfæ de vertice tigres.

Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis?

Aut metus Aufoniâ prohibet consistere terrâ?

Quis procul ille autem ramis insignis olivæ,

Sacra ferens? nosco crines incanaque menta

Regis Romani; primus qui legibus urbem

Fundabit, Curibus parvis, & paupere terrâ

Missus in imperium magnum. cui deinde subibit,

Otia qui rumpet patriæ, residesque movebit

Tullus in arma viros, & jam desueta triumphis

Agmina. quem juxta sequitur jactantior Ancus;

Nunc quoque jam nimium gaudens popularibus auris.

Vis & Tarquinius Reges, animamque superbam

Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?
 Consulis imperium hic primus, sævasque secures
 Accipiet: natosque pater, nova bella moventes,
 Ad poenam pulchrâ pro libertate vocabit,
 Infelix: utcumque ferent ea facta minores;
 Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupido.
 Quin Decios, Drusosque procul, sævumque securi
 Aspice Torquatum, & referentem signa Camillum,
 Illæ autem, paribus quas fulgere cernis in armis,
 Concordes animæ nunc & dum nocte prementur,
 Heu quantum inter se bellum, si lumina vitæ
 Attigerint, quantas acies stragemque ciebut!
 Aggeribus Socer Alpinis, atque arce Monœci
 Descendens; Gener adversis instructus Eois.
 Ne, pueri, ne tanta animis assuescite bella:
 Neu patriæ validas in viscera vertite vires.
 Tuque prior, tu parce, genus qui ducis Olympo:
 Projicetela manu, sanguis meus.
 Ille triumphatâ Capitolia ad alta Corinθο
 Victōr aget currum, cæsis insignis Achivis.
 Eruet ille Argos, Agamemnoniasque Mycenæ,
 Ipsumque Æaciden, genus armipotentis Achillei;
 Ultus avos Trojæ, templa & temerata Minervæ.
 Quis te, magne Cato, tacitum; aut te, Cossæ, relinquat?
 Quis Gracchi genus? aut geminos, duo fulmina belli,
 Scipiadas, cladem Libyæ? parvoque potentem
 Fabricium? vel te fulco, Serrane, ferentem?
 Quò fessum rapitis, Fabii? tu maximus ille es,
 Unus qui nobis cunctando restitues rem.
 Excudent alii spirantia mollius æra:
 Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus;
 Orabunt causas melius; coelique meatus
 Describent radio; & surgentia sidera dicent;
 Tu regere imperio populos, Romane, memento:
 Hæ tibi erunt artes; pacisque imponere morem,
 Parcere subjēctis, & debellare superbos.

Sic pater Anchises: atque hæc mirantibus addit:
 Aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis
 Ingreditur, victorque viros supereminet omnes!
 Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
 Sistet eques: sternet Poenos, Gallumque rebellem;
 Tertiaque arma patri suspendet capta Quirino.

Oratio Æneæ ad Patrem. ○

Æneas juvenem videns tristi vultu Claudium Marcellum comitantem, (Marcellum illum qui bello Punico secundo Siciliam fecit provinciam Romanam,) patrem interrogat quisnam sit.

Æneid. Lib. VI. ver. 863.

Quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?
Filius? anne aliquis magnâ de stirpe nepotum?
Quis strepitus circa comitum! quantum instar in ipso est!
Sed nox atra caput tristi circumvolat umbrâ.

Oratio Anchisæ ad Ænean.

Anchises ostendit hunc Marcum Marcellum esse, filium Octaviæ sororis Augusti, summæ spei juvenem, sed immatura morte Romano imperio negatum: quem hac in oratione plurimum luget.

Æneid. Lib. VI. ver. 868.

ONate, ingentem luctum ne quære tuorum:
Ostendunt terris hunc tantum Fata, neque ultra
Esse finent. nimium vobis Romana propago
Visa potens, Superi, propria hæc si dona fuissent.
Quantos ille virum magnam Mavortis ad urbem
Campus aget gemitus! vel quæ, Tiberine, videbis
Funera, cum tumulum præter labere recentem!
Nec puer Iliacâ quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet avos: nec Romula quondam
Ullo se tantum tellus jactabit alumno.
Heu pietas! heu prisca fides! invictaque bello
Dextera! non illi quisquam se impune tulisset
Obvius armato; seu cum pedes iret in hostem,
Seu spumantis equi foderet calcaribus arnos.
Heu, miserande puer! si qua Fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris. manibus date lilia plenis:
Purpureos spargam flores, animamque nepotis
His saltem accumulem donis, & fungar inani
Munere. -----

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. VII. Collectæ.

Oratio Æneæ ad suos.

Æneas, post reditum ab inferis, è portu Cumano solvit, & montem Circeum præterlabens ad Tiberis ostia devenit; hic dura Celæus Harpyiæ oracula adimplentur: quod cum videt Æneas, super hoc ab Anchisa doctus, sociis suis ostendit hanc terram iis pro sede destinatam esse, & hortatur, ut prima luce & illius situs & incolarum mores exquirant.

Æneid. Lib. VII. ver. 120.

—— Salve fatis mihi debita Tellus;
 Vosque, ait, ô fidi Trojæ salvete Penates.
 Hic domus, hæc patria est. Genitor mihi talia (namque
 Nunc repeto) Anchises fatorum arcana reliquit:
 Cum te, nate, fames ignota ad litora vectum,
 Accisis coget dapibus consumere mensas;
 Tum sperare domos defessus, ibique memento
 Prima locare manu, molirique aggere tecta.
 Hæc erat illa fames: hæc nos suprema manebat
 Exitii positura modum.
 Quare agite, &, primo læti cum lumine Solis,
 Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gentis,
 Vestigemus, & à portu diversa petamus.
 Nunc pateras libate Jovi, precibusque vocate
 Anchisen genitorem, & vina reponite mensis.

Oratio Latini ad Trojanos.

Cum Æneas Latinum hisce terris imperare intellexit, legatos ad eum cum donis mittit, qui pacem humiles peterent; Latinus eos coram admissos de solio affatus est, & rogat qui casus Trojanos in Italiam impulerat, quidve petant? & benigna demum eos recipit hospitio.

Æneid.

Æneid. Lib. VII. ver. 195.

Dicite Dardanidæ, (neque enim nescimus & urbem,
 Et genus, auditque advertitis æquore cursum)
 Quid petitis? quæ causa rates, aut cujus egentes,
 Litus ad Ausonium tot per vada cærulea vexit?
 Sive errore viæ, seu tempestatibus acti,
 (Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto)
 Fluminis intrastris ripas, portuque sedetis;
 Ne fugite hospitium, neve ignorete Latinos
 Saturni gentem, haud vinclo nec legibus æquam
 Sponte sua, veterisque Dei se more tenentem.
 Atque equidem memini (fama est obscurior annis)
 Auruncos ita ferre fenes: his ortus ut agris
 Dardanus, Idæas Phrygiæ penetrarit ad urbes,
 Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
 Hinc illum Coriti Tyrrhenâ ab sede profectum,
 Aurea nunc solio stellantis regia coeli
 Accipit: & numerum Divorum altaribus auget.

Oratio Ilionei ad Latinum.

Ilioneus Latino respondens, Trojanos dicit non casu sed Jovis imperio sua petiisse regna; Diis Patriis tranquillam sedem, Duce Ænea, quærere; Latinos haud minus indecores si cum Trojanis fœdera ineant; & tandem sub fine orationis egregiis muneribus regium demulcet animum.

Æneid. Lib. VII. ver. 213.

Rex, genus egregium Fauni, nec fluctibus actos
 Atra subegit hiems vestris succedere terris;
 Nec fidus regione viæ, litusve fefellit.
 Consilio hanc omnes animisque volentibus urbem
 Afferimur; pulsi regnis, quæ maxima quondam
 Extremo veniens Sol aspiciebat Olympo.
 Ab Jove principium generis: Jove Dardana pubes
 Gaudet avo. Rex, ipse Jovis de gente suprema,
 Troius Æneas tua nos ad limina misit.
 Quanta per Idæos sævis effusa Mycenis
 Tempestat ierit campos; quibus actus uterque
 Europæ atque Asiæ satis concurrerit orbis;
 Audiit, & si quem tellus extrema refuso

E 3

Submovet

Submovet Oceano, & si quem extenta plagarum
 Quattuor in medio dirimit plaga Solis iniqui.
 Diluvio ex illo tot vasta per æquora vecti,
 Dīs sedem exigua patriis, litusque rogamus
 Innocuum, & cunctis undamque auramque patentem.
 Non erimus regno indecores; nec vestra feretur
 Fama levis, tantique abolefcet gratia facti:
 Nec Trojam Aufonios gremio excepiſſe pigebit.
 Fata per Æneæ juro, dextramque potentem,
 Sive fide, seu quis bello eſt expertus & armis;
 Multi nos populi, multæ (ne temne, quod ultro
 Præferimus manibus vittas, ac verba precantia)
 Et petiere ſibi, & voluere adjungere gentes.
 Sed nos fata Deūm veſtras exquirere terras
 Imperiis egere ſuis. hinc Dardanus ortus,
 Huc repetit; jūſſiſque ingentibus urget Apollo
 Tyrrhenum ad Tybrim, & fontis vada ſacra Numici.
 Dat tibi præterea; fortunæ parva prioris
 Munera; reſſiquias Trojâ ex ardente receptas.
 Hoc pater Anchifeſ auro libabat ad aras:
 Hoc Priami geſtamen erat, cum jura vocatiſ
 More daret populis, ſceptrumque, ſacerque tiaras,
 Iliadumque labor, veſtes.

Oratio Latini ad Trojanos.

*Latinus lætus Ilionei accipit orationem, lætiorque Æneæ ad-
 ventum: quia à Fauno monitus, illum ſibi ſperaret generum,
 & ex illius cum filia nuptiis prolem, quæ toto orbi late do-
 minaret, futuram; his de cauſis motus legatos ad Ænean
 remittit, & hac in oratione filiam matrimonio ducendam
 illi offert.*

Æneid. Lib. VII. ver. 259.

—— Dī noſtra incepta ſecundent,
 Auguriumque ſuum. dabitur, Trojane, quod optas.
 Munera nec ſperno. non vobis, rege Latino,
 Divitiſ uber agri, Trojæve opulentiā deerit.
 Ipſe modò Æneas (noſtrī ſi tanta cupido eſt,
 Si jungi hoſpitio properat, ſociuſve vocari)
 Adveniat; vultus neve exhorreſcat amicos:
 Pars mihi paciſ erit dextram tetigiſſe tyranni.
 Vos contra Regi mea nūnc mandata referte:

Est mihi nata, viro gentis quam jungere nostræ,
 Non patrio ex adyto fortes, non plurima cœlo
 Monstra sinunt: generos externis affore ab oris,
 Hoc Latio restare canunt, qui sanguine nostrum
 Nomen in astra ferant. hunc, illum poscere fata
 Et reor, & si quid veri mens augurat, opto.

Oratio Junonis.

Junō, Trojanos sedes in Italia signantes videns, vires suas sæpius & frustra in illos exercitas cum dolore memorat; superos precibus suis haud faventes inveniens ab inferis opem petit.

Æneid. Lib. VII. ver. 293.

HEu stirpem invisam, & fatis contraria nostris
 Fata Phrygum! num Sigeis occumbere campis,
 Num capti potuere capi? num incensa cremavit
 Troja viros? medias acies, mediosque per ignes
 Invenere viam. at, credo, mea numina tandem
 Fessa jacent: odiis aut exsaturata quievi.
 Quin etiam patria excussos infesta per undas
 Ausa sequi, & profugis toto me opponere ponto.
 Absumtæ in Teucros vires cœlique marisque.
 Quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis
 Profuit? optato conduntur Tybridis alveo;
 Securi pelagi, atque mei. Mars perdere gentem
 Immanem Lapithum valuit: concessit in iras
 Ipse Deum antiquam genitor Calydonæ Dianæ:
 Quod scelus aut Lapithis tantum, aut Calydone merente?
 Alt ego, magna Jovis conjux, nil linquere inausum
 Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti;
 Vincor ab Ænea. quod si mea numina non sunt.
 Magna fatis, dubitem haud equidem implorare quod usquam
 Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo. [est]
 Non dabitur regnis, esto, prohibere Latinis,
 Atque immota manet fatis Lavinia conjux:
 At trahere, atque moras tantis licet addere rebus:
 At licet amborum populos excindere regum.
 Hæc gener atque focer coeant mercede suorum.
 Sanguine Trojano & Rutulo dotabere, virgo:
 Et Bellona manet te pronuba. nec face tantum
 Cisseis prægnans ignes enixa jugales:

Quin idem Veneri partus suus, & Paris alter,
Funestæque iterum recidiva in Pergama tædæ.

Oratio Junonis ad Alectum.

*Juno ab inferis Alectum in auxilium vocat, sævum illius
animum concitat, & hac in oratione suadet, ut pacem Lati-
nos inter & Trojanos compositam disrumpat.*

Æneid. Lib. VII. ver. 331.

Hunc mihi da proprium, virgo fata Nocte, laborem,
Hanc operam: ne noster honos, infractave cedat
Fama loco; neu connubiis ambire Latinum
Æneadæ possint, Italosve obsidere fines.
Tu potes unanimos armare in proelia fratres,
Atque odiis versare domos: tu verbera tectis,
Funereasque inferre faces: tibi nomina mille,
Mille nocendi artes. fecundum concute pectus,
Disjice compositam pacem, sere crimina belli:
Arma velit, poscatque simul, rapiatque juvenus.

Oratio Amataæ.

*Alecto Amatam Latini conjugem in Trojanos accendit, quæ
in nuptias Iliacas sic invehitur.*

Æneid. Lib. VII. ver. 359.

Exulibusne datur ducenda Lavinia Teucris,
O genitor? nec te miseret natæque, tuique?
Nec matris miseret, quam primo Aquilone relinquet
Perfidus, alta petens, abductâ virgine, prædo?
At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor,
Ledæamque Helenam Trojanas vexit ad arces?
Quid tua sancta fides, quid cura antiqua tuorum.
Et consanguineo toties data dextera Turno?
Si gener externâ petitur de gente Latinis,
Idque sedet, Faunisque premunt te jussu parentis;
Omnem equidem sceptris terram quæ libera nostris
Diffidet, externam reor; & sic dicere Divos.
Et Turno, si prima domus reperatur origo,
Inachus, Acrisiusque patres, mediæque Mycenæ.

Oratio

Oratio Alectûs ad Turnum.

Alecto, Calybes vatis forma induta, per somnium coram Turno Rutulorum Rege se sistit; eumque in arma Trojanis inimica concitat, dum Laviniaë conjugium non nisi armis obtinendum dicit.

Æneid. Lib. VII. ver. 421.

Turne, tot incassum fufos patiere labores,
 Et tua Dardaniis transcribi sceptrâ colonis?
 Rex tibi conjugium, & quæstas sanguine dotes
 Abnegat; externusque in regnum quæritur hæres.
 I nunc, ingratis offer te, irrise, periclis:
 Tyrrhenas, i, sterne acies: tege pace Latinos.
 Hæc adeò tibi me, placidâ cum nocte jaceres,
 Ipsa palam fari omnipotens Saturnia jussit.
 Quare age, & armari pubem, portisque moveri
 Lætus in arma para, & Phrygios, qui flumine pulchro
 Confedere, duces, pictasque exure carinas.
 Cœlestum vis magna jubet. Rex ipse Latinus,
 Ni dare conjugium, & dicto parere fatetur,
 Sentiat, & tandem Turnum experiatur in armis.

Oratio Turni ad Alectum.

Turnus vetulæ in bellum hortanti sic irridet.

Æneid. Lib. VII. ver. 436.

—— Classes invectas Tybridis alveo,
 Non, ut rere, meas effugit nuncius aures.
 Ne tantos mihi finge metus: nec regia Juno
 Immemor est nostri.
 Sed te victa situ, verique effeta senectus,
 O mater, curis nequicquam exercet; & arma
 Regum inter falsa vatem formidine ludit.
 Cura tibi, Divûm effigies & templa tueri:
 Bella viri pacemque gerent, queis bella gerenda.

Oratio Alectûs ad Turnum.

Alecto irrisa in magnas exarsit iras, & coniecto in pectus angue Turnum cunctantem stimulat in bella.

Æneid.

Æneid. Lib. VII. ver. 452.

EN ego victa situ, quam veri effeta senectus
Arma inter regum falsa formidine ludit.
Respice ad hæc : adsum Dirarum ab sede sororum :
Bella manu, lethumque gero.

Oratio Aleëtus ad Junonem.

Aleëto, ex occasione cervi ab Ascanio interfecti, agrestes in bella concitat ; ad Junonem novis successibus læta tendit, & pollicetur se urbes finitimas in bellum etiam missuram.

Æneid. Lib. VII. ver. 545.

EN perfecta tibi bello discordia tristi.
Dic, in amicitiam coeant, & foedera jungant :
Quandoquidem Ausonio resperfi sanguine Teucros.
Hoc etiam his addam, tua si mihi certa voluntas,
Finitimas in bella feram rumoribus urbes,
Accendamque animos infani Martis amore,
Undique ut auxilio veniant ; spargam arma per agros.

Oratio Junonis ad Aleëtum.

Junò jam bella incepta videns Aleëtum ad sedem illius infernam hisce vocibus remittit.

Æneid. Lib. VII. ver. 552.

———Terrorum ac fraudis abunde est.
Stant belli causæ : pugnatur cominus armis.
Quæ fors prima dedit, sanguis novus imbuat arma.
Talia connubia & tales celebrent hymenæos,
Egregium Veneris genus, & rex ipse Latinus.
Te super ætherias errare licentiùs auras,
Haud pater ipse velit summi regnator Olympi.
Cede locis. ego, si qua super fortuna laborum est,
Ipse regam. ———

Oratio Latini ad Turnum.

*Latinus animum pacis studiosum gerit; cum omnes in bella
ruentes videt Turnumque etiam in arma cives cientem, il-
lum in placidiora revocare his dictis aggreditur.*

Æneid. Lib. VII. ver. 594.

FRangimur heu fatis, inquit, ferimurque procellâ.
Ipsi has sacrilego pendetis sanguine pœnas,
O miseri! te, Turne, nefas, te triste manebit
Supplicium: votisque Deos venerabere seris.
Nam mihi parta quies, omnisque in limine portus;
Funere felici spoliis. ———

ORATIONES

E X

VIRGILII ÆNEID.

Lib. VIII. Collectæ.

Oratio Dei Tiberini ad Ænean.

*Belli portis à Junone apertis, magis accenduntur in ar-
ma Ausonii, quorum in societatem finitimi reges late
coeunt. Deus Tiberinus interim Ænean per somnia variis
rationibus firmat in bellum, ostendens hanc terram sibi à
Diis immortalibus datam; subdet eum ut supplex Junoni
preces emittat, utque Evandrum, qui ex Arcadia profu-
gus in Palatino monte confederat, sibi in bellis socium ad-
jungat.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 36.

OSate gente Deûm, Trojanam ex hostibus urbem
Qui revehis nobis, æternaque Pergama fervas,
Expectate solo Laurenti, arvisque Latinis;
Hic tibi certa domus, certi, ne absiste, Penates:

Neu

Neu belli terrere minis. tumor omnis & iræ
 Concessere Deum.
 Jamque tibi, ne vana putes hæc fingere somnum,
 Litoreis ingens inventa sub ilicibus sus,
 Triginta capitum fetus enixa, jacebit ;
 Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
 Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum :
 Ex quo ter denis urbem redeuntibus annis
 Ascanius clari condet cognominis Albam.
 Haud incerta cano. nunc quâ ratione, quod instat,
 Expedias victor, paucis, adverte, docebo.
 Arcades his oris, genus à Pallante profectum,
 Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti,
 Delegere locum, & posuere in montibus urbem,
 Pallantis proavi de nomine, Pallanteum.
 Hi bellum assiduè ducunt cum gente Latinâ :
 Hos castris adhibe socios, & foedere junge.
 Ipse ego te ripis, & recto flumine ducam,
 Adverſum remis superes subvectus ut amnem.
 Surge age, nate Deâ ; primisque cadentibus astris
 Junoni fer rite preces ; iramque, minasque
 Supplicibus supera votis. mihi victor honorem
 Perſolves. ego ſum, pleno quem flumine cernis
 Stringentem ripas, & pinguis culta ſecantem,
 Cæruleus Tybris, cœlo gratiſſimus amnis.
 Hic mihi magna domus, celſis caput urbibus exit.

Oratio Æneæ ad Evandrum.

*Æneas, peractis Junoni ſacrificiis, Tyberis alveo delapſus ad
 Evandrum à Pallante filio deducitur ; illum annua ſacra
 celebrantem invenit, cui primò oſtendit ſe Deorum oraculis
 ductum illum belli ſocium quærere, eandem utroſque origi-
 nem jaſtare, & eadem rerum neceſſitate inter ſe devinci
 oportere.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 127.

Optime Grajugenûm, cui me Fortuna precari,
 Et vittâ comtos voluit prætere ramos ;
 Non equidem extimui, Danaûm quodd ductor & Arcas,
 Quodque e ſtirpe fores geminis conjunctus Atridis :
 Sed mea me virtus, & ſancta oracula Divûm,
Cognatique

Cognatique patres, tua terris didita fama,
 Conjungere tibi, & fatis egere volentem.
 Dardanus, Iliacæ primus pater urbis & auctor,
 Electrâ, ut Graii perhibent, Atlantide cretus,
 Advehitur Teucros. Electram maximus Atlas
 Edidit, ætherios humero qui sustinet orbes.
 Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
 Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.
 At Maiam, auditis si quicquam credimus, Atlas,
 Idem Atlas generat, cœli qui fidera tollit.
 Sic genus amborum scindit se sanguine ab uno.
 His fretus; non legatos, neque prima per artem
 Tentamenta tui pepigi: me me ipse, meumque
 Objeci caput, & supplex ad limina veni.
 Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello
 Insequitur: nos si pellant; nihil abfore credunt,
 Quin omnem Hesperiam penitus sua sub juga mittant;
 Et mare, quod supra, teneant, quodque alluit infra.
 Accipe, daque fidem. sunt nobis fortia bello
 Pectora, sunt animi, & rebus spectata juventus.

Oratio Evandri ad Ænean.

*Evander, Æneæ respondens, recolit quali in honore Anchisam
 habuit; quæque dona ab illo juvenis accepisset; atque ideo
 tanti Herois filio se adiutorem in bellis spondet, & rogat
 ut ad sacra, quibus operatus est, accedat.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 154.

——— Ut te, fortissime Teucrûm,
 Accipio, agnoscoque libens! ut verba parentis
 Et vocem Anchisæ magni vultumque recordor!
 Nam memini Hefiones visentem regna sororis
 Laomedontiaden Priamum, Salamina petentem,
 Protenus Arcadiæ gelidos invisere fines.
 Tum mihi primo genas vestibat flore juvena:
 Mirabarque duces Teucros, mirabar & ipsum
 Laomedontiaden: sed cunctis altior ibat
 Anchises. mihi mens juvenili ardebat amore
 Compellare virum, & dextræ conjungere dextram.
 Accessi, & cupidus Phenei sub moenia duxi.
 Ille mihi insignem pharetram, Lyciasque sagittas,
 Discedens,

Discedens, chlamydemque auro dedit intertextam,
Frænaque bina, meus quæ nunc habet, aurea, Pallas.
Ergo &, quam petitis, juncta est mihi foedere dextra:
Et, lux cum primum terris se crastina reddet,
Auxilio lætos dimittam, opibusque juvabo,
Interea sacra hæc, quando huc venistis amici,
Annua, quæ differre nefas, celebrate faventes
Nobiscum, & jam nunc sociorum assuescite mensis.

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander monet Ænean sacra illa, quæ peragebat, ob Herculis de Caco victoriam instituta: Cacus regionis illius insignis olim prædo moribus prorsus belluinis atque animo fuit rapaci; ob raptos à se boves Herculem excitavit in vindictam, qui cum furem immani suo antro latitantem invenit, fecit ut meritas infandi facinoris pœnas morte luat.

Æneid. Lib. VIII. ver. 185.

——Non hæc solennia nobis,
Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram,
Vana superstitio, veterumque ignara Deorum,
Imposuit: sævis, hospes Trojane, periclis
Servati facimus, meritosque novamus honores.
Jam primum saxis suspensam hanc aspice rupem:
Disjectæ procul ut moles, desertaque montis
Stat domus, & scopuli ingentem traxere ruinam.
Hic spelunca fuit vasto submota recessu,
Semihominis Caci, facies quam dira tenebat
Solis inaccessam radiis: semperque recenti
Cæde tepebat humus; foribusque affixa superbis
Ora virum tristi pendebant pallida tabo.
Huic monstro Vulcanus erat pater: illius atros
Ore vomens ignes, magnâ se mole ferebat.
Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
Auxilium adventumque Dei. nam maximus ultor,
Tergemini nece Geryonis spoliisque superbus,
Alcides aderat; taurosque hæc victor agebat
Ingentes: vallemque boves amnemque tenebant.
At furiis Caci mens effera, ne quid inausum
Aut intraçtatum scelerisve dolive fuisset;

Quattuor

Quattuor à stabulis præstanti corpore tauros
 Avertit, totidem formâ superante juvencas.
 Atque hos, ne qua forent pedibus vestigia rectis,
 Caudâ in speluncam tractos, versisque viarum
 Indiciis raptos, saxo occultabat opaco.
 Quærentem nulla ad speluncam signa ferebant.
 Interea, cum jam stabulis saturata moveret
 Amphitryoniades armenta, abitumque pararet;
 Discessu mugire boves, atque omne querelis
 Impleri nemus, & colles clamore relinqui.
 Reddidit una boum vocem, vastoque sub antro
 Mugit, & Caci spem custodita fefellit.
 Hic verò Alcidæ furiis exarserat atro
 Felle dolor: rapit arma manu, nodisque gravatum
 Robur; & aërii cursu petit ardua montis.
 Tum primum nostri Cacum videre timentem,
 Turbatumque oculis, fugit ilicet ocior Euro,
 Speluncamque petit: pedibus timor addidit alas.
 Ut sese inclusit, ruptisque immane catenis
 Dejecit saxum, ferro quod & arte paternâ
 Pendebat, fultosque emuniit objice postes;
 Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemque
 Accessum lustrans, huc ora ferebat & illuc,
 Dentibus infrendens. ter totum, fervidus irâ,
 Lustrat Aventini montem: ter faxea tentat
 Limina nequicquam: ter fessus valle refedit.
 Stabat acuta filex, præcis undique faxis
 Speluncæ dorso insurgens, altissima visu,
 Dirarum nidis domus opportuna volucrum.
 Hanc, ut prona iugo lævum incumbibat ad amnem,
 Dexter in adversum nitens concussit, & imis
 Ayulfam solvit radicibus: inde repente
 Impulit: impulsu quo maximus insonat æther;
 Dissultant ripæ, refluitque exterritus amnis.
 At specus, & Cæci detecta apparuit ingens
 Regia, & umbrosæ penitus patuere cavernæ:
 Non secus, ac si qua penitus vi terra dehiscens
 Infernas referet sedes, & regna recludat
 Pallida, Dîs invisa; superque immane barathrum
 Cernatur, trepidentque immisso lumine Manes.
 Ergo insperatâ deprensus in luce repente,
 Inclusumque cavo saxo, atque insueta rudentem,
 Desuper Alcides telis premit, omniaque arma

Advocat,

Advocat, & ramis, vastisque molaribus instat.
 Ille autem (neque enim fuga jam super ulla pericli)
 Faucibus ingentem fumum, mirabile dictu,
 Evomit ; involvitque domum caligine cæca,
 Prospectum eripiens oculis ; glomeratque sub antro
 Fumiferam noctem, committis igne tenebris.
 Non tulit Alcides animis : seque ipse per ignem
 Præcipiti jecit saltu, quæ plurimus undam
 Fumus agit, nebulæque ingens specus æstuat atrâ.
 Hic Cacum in tenebris incendia vana vomentem
 Corripit, in nodum complexus : & angit inhærens
 Elisos oculos, & siccum sanguine guttur.
 Panditur extemplo foribus domus atra revulsis :
 Abstractæque boves abjuratæque rapinæ
 Cœlo ostenduntur : pedibusque informe cadaver
 Protrahitur. nequeunt expleri corda tuendo
 Terribiles oculos, vultum, villosaque feris
 Pectora semiferi, atque extinctos faucibus ignes.
 Ex illo celebratus honos, lætique minores
 Servavere diem : primusque Potitius auctor
 Et domus Herculei custos Pinaria sacri,
 Hanc aram luo statuit ; quæ maxima semper
 Dicitur nobis, & erit quæ maxima semper.
 Quare agite, ô juvenes, tantarum in munere laudum
 Cingite fronde comas, & pocula porcite dextris,
 Communemque vocate Deum, & date vina volentes.

Oratio Evandri ad Ænean.

Evander ad urbem deducit Ænean, cujus situs exhibet miranti, ostenditque etiam quam feris fuere moribus locorum illorum indigenæ, ut Saturni præceptis exculi in melius abiere, utque infeliciora post Saturnum processere tempora.

Æneid. Lib. VIII. ver. 314.

HÆc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant,
 Gensque virum truncis & duro robore nata ;
 Queis neque mos neque cultus erat : nec jungere tauros,
 Aut componere opes nôrant, aut parcere parto :
 Sed rami atque asper victu venatus alebat.
 Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,
 Arma Jovis fugiens, & regnis exsul ademptis.

Is genus indocile, ac disperfum montibus altis
 Composuit, legesque dedit: Latiumque vocari
 Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
 Aurea quæ perhibent, illo sub rege fuerunt
 Secula: sic placidâ populos in pace regebat.
 Deterior donec paulatim ac decolor ætas,
 Et belli rabies, & amor successit habendi.
 Tum manus Ausonia, & gentes venere Sicanae:
 Sæpius & nomen posuit Saturnia tellus.
 Tum Reges; asperque immani corpore Tybris;
 A quo post Itali fluvium cognomine Tybrim
 Diximus: amisit verum vetus Albula nomen.
 Me pulsum patriâ, pelagique extrema sequentem.
 Fortuna omnipotens & ineluctabile fatum
 His posuere locis: matrisque egere tremenda
 Carmentis Nymphæ monita, & Deus auctor Apollo.

Oratio Evandri ad Ænean.

*Evander Saturnium, Janiculumque montem Æneæ ostendit,
 & de locorum Religione hanc habuit orationem.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 351.

HOc nemus, hunc, *inquit*, frondoso vertice collem,
 (Quis Deus, incertum est) habitat Deus: Arcades ipsum
 Credunt se vidisse Jovem, cum sæpe nigrantem
 Ægida concuteret dextrâ, nimbosque cieret.
 Hæc duo præterea disjectis oppida muris,
 Reliquias, veterumque vides monumenta virorum.
 Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem:
 Janiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Oratio Evandri ad Ænean.

*Evander hospitem Ænean sua tecta haud superba subeuntem
 his vocibus gratulatur.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 463.

—— Hæc, *inquit*, limina victor
 Alcides subiit; hæc illum regia cepit:
 Aude, hospes, contemnere opes; & te quoque dignum
 Finge Deo; rebusque veni non asper egenis.

Oratio Veneris ad Vulcanum.

Venus, inter minaces belli tumultus pro filio metuens, Vulcanum molli fovet amplexu, & arma telis non penetrabilia pro Ænea petit.

Æneid. Lib. VIII. ver. 374.

DUm bello Argolici vastabant Pergama reges
 Debita, casurasque inimicis ignibus arces;
 Non ullum auxilium miseris, non arma rogavi
 Artis opisque tuæ: nec te, carissime conjux,
 Incassumve tuos volui exercere labores:
 Quamvis & Priami deberem plurima natis,
 Et durum Æneæ flevissem sæpe laborem.
 Nunc Jovis imperiis, Rutulorum constitit oris:
 Ergo eadem supplex venio, & sanctum mihi numen
 Arma rogo, genetrix nato. te filia Nerei,
 Te potuit lacrymis Tithonia flectere conjux.
 Aspice, qui coeant populi, quæ moenia clausis
 Ferrum acuant portis, in me excidiumque meorum.

Oratio Vulcani ad Venerem.

Vulcanus, conjugis captus blanditiis, pollicetur se, quod ars sua potuit, id totum suæ voluntati daturum.

Æneid. Lib. VIII. ver. 395.

Quid causas petis ex alto? fiducia cessit
 Quò tibi, Diva, mei? similis si cura fuisset,
 Tum quoque fas nobis Teucros armare fuisset.
 Nec pater omnipotens Trojam, nec fata vetabant
 Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.
 Et nunc, si bellare paras atque hæc tibi mens est;
 Quicquid in arte meâ possum promittere curæ;
 Quod fieri ferro liquidove potest electro,
 Quantum ignes animæque valent; absiste precando
 Viribus indubitare tuis. ———

Oratio

Oratio Evandri ad Ænean.

*Evander pro rerum suarum tenuitate se auxilia Æneæ latu-
rum profitetur; monetque interim Tyrrhenos in regem Me-
zentium prospere rebelles magno sibi subsidio futuros, si in
suas trahere possit partes.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 470.

Maxime Teucrorum ductor, quo sospite, nunquam
Res equidem Trojæ victas aut regna fatebor;

Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto

Exiguæ vires, hinc Tusco claudimur amni;

Hinc Rutulus premit, & murum circumsonat armis.

Sed tibi ego ingentes populos opulentaque regnis

Jungere castra paro: quam fors inopina salutem

Ostentat. fatis huc te polcentibus affers.

Haud procul hinc saxo incolitur fundata vetusto

Urbis Agyllinæ sedes: ubi Lydia quondam

Gens, bello præclara, jugis insedit Etruscis.

Hanc multos florentem annos rex deinde superbo

Imperio & sævis tenuit Mezentius armis.

Quid memorem infandas cædes? quid facta tyranni

Effera? Dî capiti ipsius generique reservent.

Mortua quin etiam jungebat corpora vivis,

Componens manibusque manus, atque oribus ora,

Tormenti genus; & sanie taboque fluentes

Complexu in misero, longâ sic morte necabat.

At fessî tandem cives infanda furentem

Armati circumfistunt, ipsumque, domumque:

Obtruncant socios, ignem ad fastigia jactant.

Ille inter cædes, Rutulorum elapsus in agros

Confugere, & Turni defendier hospitis armis.

Ergo omnis furiis surrexit Etruria justis:

Regem ad supplicium præsentî Marte reposcunt.

His ego te, Ænea, ductorem millibus addam.

Toto namque fremunt condensæ litore puppes,

Signaque ferre jubent. retinet longævus aruspex,

Fata canens: ô Mæoniæ delecta juvenus,

Flos veterum virtusque virum, quos justus in hostem

Fert dolor, & meritâ accendit Mezentius irâ;

Nulli fas Italo tantam subjungere gentem:

Externos optate duces. Tum Etrusca refedit
 Hoc acies campo, monitis exterrita Divum.
 Ipse oratores ad me, regnique coronam
 Cum sceptro misit, mandatque insignia Tarchon;
 Succedam castris, Tyrrhenaque regna capeffam.
 Sed mihi tarda gelu, seclisque effeta senectus
 Invidet imperium, seræque ad fortia vires.
 Natum exhortarer, ni mistus matre Sabellâ
 Hinc partem patriæ traheret. tu, cujus & annis,
 Et generi fatum indulget, quem numina poscunt,
 Ingredere, ô Teucrûm atque Italûm fortissime ductor.
 Hunc tibi præterea, spes, & solatia nostri,
 Pallanta adjungam: sub te tolerare magistro
 Militiam, & grave Martis opus, tua cernere facta
 Affuescat: primis & te miretur ab annis.
 Arcadas huic equites bis centum, robora pubis
 Lecta, dabo; totidemque suo tibi nomine Pallas.

Oratio Æneæ ad Evandrum.

*Cum Æneas, Evandri consilia accipiens, multa dubio pectore
 agitabat, Venus varia de cælo signa dedit: dum alii per-
 cussi sonitu defixi stant, Æneas prospera à matre signa
 esse intelligens, Evandro ostendit quæ Dea voluit.*

Æneid. Lib. VIII. ver. 532.

——Ne vero, hospes, ne quære profectò
 Quem casum portenta ferant: ego poscor Olympo.
 Hoc signum cecinit missuram Diva creatrix,
 Si bellum ingrueret; Vulcaniaque arma per auras
 Laturam auxilio.
 Heu, quantæ miseris cædes Laurentibus instant!
 Quas pœnas mihi, Turne, dabis! quàm multa sub undas
 Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volves
 Tybri pater! poscant acies, & foedera rumpant.

Oratio Evandri.

*Evander Trojanos, filiumque jam abituros videns, de senectute
 rebus bellicis parum apta queritur; narrat quanta in Ju-
 ventute fecerat, & super Pallanta multa precatur.*

Æneid.

Æneid. Lib. VIII. ver. 560.

O Mihi præteritos referat si Juppiter annos !
 Qualis eram, cum primam aciem Præneste sub ipsâ
 Stravi, scutorumque incendi victor acervos ;
 Et regem hâc Herilum dextrâ sub Tartara misi :
 Nascenti cui tres animas Feronia mater,
 Horrendum dictu, dederat : terna arma movenda ;
 Ter letho sternendus erat. cui tum tamen omnes
 Abstulit hæc animas dextra, & totidem exuit armis.
 Non ego nunc dulci amplexu divellerer usquam,
 Nate, tuo : neque finitimus Mezentius unquam,
 Huic capiti insultans, tot ferro sæva dedisset
 Funera, tam multis viduasset civibus urbem.
 At vos, O Superi, & Divûm tu maxime rector
 Juppiter, Arcadii quæso miserescite regis,
 Et patrias audite preces. si numina vestra
 Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant,
 Si visurus eum vivo, & venturus in unum ;
 Vitam oro : patiar quemvis durare laborem.
 Sin aliquem infandum casum, Fortuna, minaris ;
 Nunc, ô, nunc liceat crudelem abrumpere vitam,
 Dum curæ ambigua, dum spes incerta futuri ;
 Dum te, care puer, mea fera, & sola voluptas,
 Complexu teneo ; gravior ne nuncius aures
 Vulneret. ———

O R A T I O N E S

E X

V I R G I L I I Æ N E I D.

Lib. IX. Collectæ.

Oratio Iridis ad Turnum.

Ænea quærendis auxiliis occupato, Juno per Iridem hac in oratione Turnum monet, ut in munimenta Trojanorum impetum faciat.

Æneid. Lib. IX. ver. 6.

TUrne, quod optanti Divûm promittere nemo
 Auderet, volvenda dies en attulit ultro.
 Æneas, urbe & fociis & classe relictâ,
 Sceptra Palatini sedemque petit Evandri.
 Nec fatis; extremas Coriti penetravit ad urbes:
 Lydorumque manum, collectos armat agrestes.
 Quid dubitas? nunc tempus equos, nunc poscere currus.
 Rumpere moras omnes, & turbata arripe castra.

Oratio Cybeles ad Jovem.

Cum Æneas naves suas in Ida Phrygiæ monte struebat, fertur Cybelen à Jove petiisse ut naves illæ, quoniam in sua Ida ortæ, nec ventis nec casu ullo vincantur; ad quem his dictis usq̃ erat.

Æneid. Lib. IX. ver. 83.

———Da, nate, petenti;
 Quod tua cara parens domito te poscit Olympo.
 Pineæ filvæ mihi multos dilecta per annos,
 Lucus in arce fuit summâ, quod sacra ferebant,
 Nigranti piceâ, trabibusque obscurus acernis:
 Has ego Dardanio juveni, cum classis egeret,
 Lætæ dedi: nunc sollicitam timor anxius angit,

Solve

Solve metus, atque hoc precibus sine posse parentem;
Ne cursu quassatæ ullo, neu turbine venti
Vincantur: profuit nostris in montibus ortas.

Oratio Jovis ad Cybelen.

*Juppiter Deorum matri respondens pollicetur, quæcunque na-
ves Ænean tutum in Italiam vexerint, easdem se in Dea-
rum marinarum numerum adscissurum.*

Æneid. Lib. IX. ver. 94.

O Genetrix, quò fata vocas? aut quid petis istis?
Mortaline manu factæ immortale carinæ
Fas habeant; certusque incerta pericula lustret
Æneas? cui tanta Deo permissa potestas?
Imò, ubi defunctæ finem portusque tenebunt
Ausonios, olim quæcunque evaserit undis,
Dardaniumque ducem Laurentia vexerit arva;
Mortalem eripiam formam, magnique jubebo
Æquoris esse Deas: qualis Nereia Doto,
Et Galatea secant spumantem pectore pontum.

Oratio Turni ad suos.

*Dum Turnus Trojanorum navibus parat incendia, Jovis bene-
ficio Nympharum marinarum formam induunt. Turnus,
solus intrepidus, socios suos tam subito portento percussos in
bellum virtutemque variis ex causis hac in oratione horta-
tur.*

Æneid. Lib. IX. ver. 128.

Trojanos hæc monstra petunt: his Juppiter ipse
Auxilium solitum eripuit: non tela, nec ignes
Exspectant Rutulos. ergo maria invia Teucris,
Nec spes ulla fugæ: rerum pars altera ademta est:
Terra autem in manibus nostris: tot millia gentes
Arma ferunt Italæ. nil me fatalia terrent,
Si qua Phryges præ se jactant, responsa Deorum.
Sat Fatis Venerique datum, tetigere quod arva
Fertilis Ausoniæ Troes. sunt & mea contra
Fata mihi, ferro sceleratam excindere gentem,
Conjuge præreptâ, nec solos tangit Atridas

Iste dolor, solisque licet capere arma Mycenis.
 Sed periisse semel fatis est? peccare fuisset
 Ante fatis, penitus modò non genus omne perosos
 Feminæ. quibus hæc mediæ fiducia valli,
 Fossarumque moræ, lethi discrimina parva,
 Dant animos: an non viderunt mœnia Trojæ
 Neptuni fabricata manu confidere in ignes?
 Sed vos, ô lecti, ferro quis scindere vallum
 Apparat, & mecum invadit trepidantia castra?
 Non armis mihi Vulcani, non mille carinis
 Est opus in Teucros. addant se protinus omnes
 Etrusci socios: tenebras, & inertia furta
 Palladis, cæsis summæ custodibus arcis,
 Ne timeant; nec equi cæcâ condemur in alvo;
 Luce palam certum est igni circumdare muros.
 Haud sibi cum Danais rem, faxo, & pube Pelasgâ
 Esse putent; decimum quos distulit Hector in annum.
 Nunc aded, melior quoniam pars acta diei,
 Quod superest, læti bene gestis corpora rebus
 Procurate, viri, & pugnam sperate parati.

Oratio Nisi ad Euryalum.

*In Trojanorum exercitu Nisus erat & Euryalus, hi summas
 inter se coluere amicitias; Dum ductores de accersendo
 Ænea sollicitum habuere consilium, illi summa virtute Ju-
 venes ad portas agebant vigilas; Nisus Rutulorum agmen
 excubiis minus intentum animadvertens, & stimulatus si-
 mul cupidine ardui alicujus suscipiendi facinoris, Euryalo
 propositum suum adeundi Ænean aperit.*

Æneid. Lib. IX. ver. 184.

———Dîne hunc ardorem mentibus addunt,
 Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?
 Aut pugnam, aut aliquid jamdudum invadere magnum
 Mens agitat mihi; nec placidâ contenta quiete est.
 Cernis, quæ Rutulos habeat fiducia rerum:
 Lumina rara micant: somno vinoque soluti
 Procubuerunt: silent latè loca. percipe porro
 Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat.
 Ænean acciri omnes, populusque patresque,
 Exposcunt; mittique viros qui certa reportent.

Si tibi, quæ posco, promittunt ; (nam mihi facti
Fama fat est) tumulto videor reperire sub illo
Possè viam ad muros & moenia Pallantea.

Oratio Euryali ad Nisum.

*Euryalus, Niso respondens, reprehendit eum, quod rem tantæ
laudis susciperet, & amicum cæptis suis non adjungeret.*

Æneid. Lib. IX. ver. 199.

MEne igitur socium summis adjungere rebus,
Nise, fugis ? solum te in tanta pericula mittam ?
Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes
Argolicum terrorem inter Trojæque labores
Sublatum erudiit : nec tecum talia gessi,
Magnanimum Ænean, & fata extrema secutus.
Est hic, est animus lucis contemtor, & istum
Qui vitâ bene credat emi, quò tendis, honorem.

Oratio Nisi ad Euryalum.

*Nisus varias hac in oratione adnectit causas, cur suum tam
carum caput iisdem non objectaret periculis.*

Æneid. Lib. IX. ver. 207.

—— Equidem de te nil tale verebar :
Nec fas : non. ita me referat tibi magnus ovantem
Juppiter, aut quicumque oculis hæc aspicit æquis.
Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)
Si quis in adversum rapiat casusve Deusve,
Te superesse velim : tua vitâ dignior ætas.
Sit, qui me raptum pugnâ, preciove redemptum,
Mandet humo solitâ : aut, si qua id fortuna vetabit,
Absenti ferat inferias, decoretque sepulcro :
Neu matri miseræ tanti fim causâ doloris :
Quæ te sola, puer, multis è matribus ausa
Persequitur, magni nec moeniâ curat Acestæ.

Oratio Nisi in Trojanorum conventu.

*Euryalus, Nisi rationibus à sententia non motus, pro communi
salute summa simul tentare pericula statuit. Cum Niso, vi-
gilibus*

gilibus prius excitatis, in concilium ductorum tendit; ubi Nisus jussus ab Ascanio quæ vellet proferre, sic propositum suum aperit.

Æneid. Lib. IX. ver. 234.

— — — Audite ô mentibus æquis,
 Æneadæ, neve hæc nostris spectentur ab annis,
 Quæ ferimus. Rutuli somno vinoque sepulti
 Conticuere. locum infidiis conspeximus ipsi,
 Qui patet in bivio portæ, quæ proxima ponto.
 Interrupti ignes, aterque ad sidera fumus
 Erigitur. si fortunâ permittitis uti;
 Quæsitum Ænean ad moenia Pallantea,
 Mox hic cum spoliis, ingenti cæde peractâ,
 Affore cernetis. nec nos via fallit euntes:
 Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem
 Venatu assiduo, & totum cognovimus amnem.

Oratio Alethæ ad Nisum Euryalumque.

*Alethes grandævus juvenum virtutem animumque miratus,
 laudibus illos efferens sic voce paterno alloquitur.*

Æneid. Lib. IX. ver. 247.

DI patrii, quorum semper sub numine Troja est,
 Non tamen omnino Teucros delere paratis,
 Cum tales animos juvenum, & tam certa tulistis
 Pectora. *sic memorans, humeros dextraſque tenebat
 Amborum, & vultum lacrymis atque ora rigabat.*
 Quæ vobis, quæ digna, viri, pro talibus ausis,
 Præmia poſſe rear ſolvi? pulcherrima primùm
 Dî, moresque dabunt veſtri: tum cætera reddet
 Actutum pius Æneas, atque integer ævi
 Ascanius; meriti tanti non immemor unquam.

Oratio Ascanii ad Nisum Euryalumque.

Ascanius Nisum Euryalumque ad revocandum patrem promiſſis hortatur; Niſo, ſi modo reducem accipiat Ænean, varia & eximia dona pollicetur; Euryalo, quoniam equali ſecum floruit ætate, ſe ſocium amicumque perpetuumque ſpondet.

Æneid.

Æneid. Lib. IX. ver. 257.

IM O ego vos, cui sola salus genitore reducto,
Excipit Ascanius, per magnos, Nise, Penates,
 Affaracique Larem, & canæ penetralia Vestæ,
 Obtestor. quæcunque mihi fortuna, fidesque est,
 In vestris pono gremiis: revocate parentem,
 Reddite conspectum: nihil illo triste recepto.
 Bina dabo argento perfecta atque aspera signis
 Pocula, devictâ genitor quæ cepit Arisbâ:
 Et tripodas geminos, auri duo magna talenta,
 Cratera antiquum, quem dat Sidonia Dido.
 Si verò capere Italiam, sceptrisque potiri
 Contigerit victori, & prædæ ducere sortem;
 Vidisti quo Turnus equo, quibus ibat in armis
 Aureus? ipsum illum clypeum cristasque rubentes
 Excipiam forti; jam nunc tua præmia, Nise.
 Præterea bis sex genitor lectissima matrum
 Corpora, captivosque dabit, suaque omnibus arma:
 Insuper his, campi quod rex habet ipse Latinus.
 Te verò, mea quem spatiis propioribus ætas
 Insequitur, venerande puer, jam pectore toto
 Accipio, & comitem casus complector in omnes.
 Nulla meis sine te quæretur gloria rebus:
 Seu pacem, seu bella geram; tibi maxima rerum,
 Verborumque fides. —————

Oratio Euryali ad Ascanium.

*Euryalo grandæva mater erat, quæ se periculorum comitem
 dans, filium in Italiam secuta est; Euryalus hanc Ascanio
 perhumaniter commendat; & si in tanto ausu periat, rogat
 ut desertam illam suo foveat amore.*

Æneid. Lib. IX. ver. 281.

—————Me nulla dies tam fortibus ausis
 Dissimilem arguerit: tantum fortuna secunda,
 Haud adversa cadat. sed te super omnia dona,
 Unum oro: genetrix Priami de gente vetustâ
 Est mihi, quam miseram tenuit non Ilia tellus
 Mecum excedentem, non mœnia regis Acestæ.
 Hanc ego nunc ignaram hujus quodcunque pericli est,
 Inque

Inque salutatam linquo ; nox, & tua testis
 Dexterâ, quod nequeam lacrymas perferre parentis :
 At tu, oro, solare inopem, & succurre relictæ.
 Hanc sine me spem ferre tui : audentior ibo
 In casus omnes. —————

Oratio Ascanii ad Euryalum.

Ascanius, Euryalo respondens, promittit se matrem illius pro sua habiturum, semperque se illam summa cum veneratione prosequi velle.

Æneid. Lib. IX. ver. 296.

Spondeo digna tuis ingentibus omnia cœptis.
 Namque erit ista mihi genetrix, nomenque Creusæ
 Solum defuerit : nec partum gratia talem
 Parva manet ; casus factum quicumque sequetur.
 Per caput hoc juro, per quod pater ante solebat :
 Quæ tibi polliceor reduci, rebusque secundis ;
 Hæc eadem matrique tuæ, generique manebunt.

Oratio Nisi ad Volscentem.

Nisus & Euryalus egressi Rutulos somno vinoque sepultos opprimunt, stragemque ingentem edunt ; jam hostium castra præda onusti reliquissent, cum ab equitum manu, quæ ex urbe castra forte petiit, conspiciuntur. Illi silvas fuga petunt, Nisusque penitus evaserat hostem, nisi in quæstu Euryali præda ac tenebris impediti rediisset ; quem ut captum videt & numero hostium undique cinctum, inter du-mos se recondens tela in eos emittit, Sulmonem Tagumque transfigit. Sævit atrox Volscens, nec teli authorem usquam conspicit, jamque recluso ense ibat in Euryalum. Nisus periculo amici exterritus è latibulo amens prorupit, illiusque vitam sua redimere quærens his dictis hostes alloquitur.

Æneid. Lib. IX. ver. 427.

ME, me : adsum, qui feci : in me convertite ferrum,
 MO Rutuli. mea fraus omnis : nihil iste, nec ausus,
 Nec potuit : cœlum hoc, & conscia sidera testor :

Oratio

Oratio Matris Euryali.

Cum Euryali mater necem illius ex capite hastæ indigniter præfixo cognovit, filium misero hoc planctu luget.

Æneid. Lib. IX. ver. 481.

HUnc ego te, Euryale, aspicio? tune ille senectæ
Sera meæ requies? potuisti linquere solam
Crudelis? nec te, sub tanta pericula missum,
Affari extremum miseræ data copia matri?
Heu, terrâ ignotâ, canibus data præda Latinis,
Alitibusque, jaces! nec te tua funera mater
Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi,
Veste tegens; tibi quam noctes festina diesque
Urgebam, & telâ curas solabar aniles.
Quò sequar? aut quæ nunc artus avulsaque membra,
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te,
Nate, refers? hoc sum terrâque marique secuta?
Figite me, si qua est pietas, in me omnia tela
Conjicite, ô Rutuli, me primam absumite ferro;
Aut tu, magne pater Divum, miserere, tuoque
Invisum hoc detrude caput sub Tartara telo;
Quando aliter nequeo crudelem abrumpere vitam.

Oratio Numani Remuli coram Trojanorum castris.

Dum Rutuli Trojanos in castris obsidebant, Numanus Remulus Turni germanus multa coram Ascanio audaci voce jactavit, irridens illum, quoniam pugnam in aperto campo non ausus est committere.

Æneid. Lib. IX. ver. 598.

NON pudet obsidione iterum, valloque teneri,
Bis capti Phryges, & morti prætendere muros?
En qui nostra sibi bello connubia poscunt!
Quis Deus Italiam, quæ vos dementia adegit?
Non hic Atridæ, nec fandi fictor Ulysses:
Durum à stirpe genus: natos ad flumina primum
Deferimus, sævoque gelu duramus & undis.
Venatu invigilant pueri, silvasque fatigant:
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.

At

At patiens operum, parvoque assueta Juventus,
 Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.
 Omne ævum ferro teritur, versâque juvencûm
 Ferga fatigamus hastâ: nec tarda senectus
 Debilitat vires animi, mutatque vigorem.
 Canitiem galeâ premimus; semperque recentes
 Convectare juvat prædas, & vivere raptò.
 Vobis picta croco & fulgenti murice vestis:
 Delidiâ cordi; juvat indulgere choreis:
 Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
 O verè Phrygiæ, neque enim Phryges! ite per alta
 Dindyma; ubi assuetis biforem dat tibia cantum.
 Tympana vos buxusque vocat Berecynthia matris
 Idææ. finite arma viris, & cedite ferro.

Oratio Apollonis ad Ascanium.

*Tam indigna non tulit Ascanius, pœnas cum morte sumpsit.
 Apollo juvenem victoria elatum prospiciens his dictis affatur.*

Æneid. Lib. IX. ver. 641.

Macte novâ virtute, puer: sic itur ad astra;
 Dis genite, & geniture Deos. jure omnia bella
 Gente sub Assaraci fato ventura resident:
 Nec te Troja capit. ———

Oratio Ejusdem sub forma Anchisæ Armigeri.

*Mox Apollo è Cælo delapsus & bene notam Ascanio formam
 induens, huic cæde superbo hæc monita dat.*

Æneid. Lib. IX. ver. 653.

SIT fatis, Æneide, telis impune Numanum
 Oppetiisse tuis: primam hanc tibi magnus Apollo
 Concedit laudem, & paribus non invidet armis.
 Cætera parce, puer, bello. ———

Oratio Mnethei ad suos.

*Turnus in Trojanorum castra irrumpens gravi cæde fugientes
 sternit; Mnestheus suorum clade audita advenit, animosque
 eorum labentes hoc sermone suscitât in virtutem.*

Æneid.

Æneid. Lib. IX. ver. 781.

———Quò deinde fugam? quò tenditis? *inquit*:
Quos alios muros, quæ jam ultra moenia habetis?
Unus homo, & vestris, ô cives, undique septus
Aggeribus, tantas strages impunè per urbem
Ediderit? juvenum primos tot miserit Orco?
Non infelicis patriæ, veterumque Deorum,
Et magni Æneæ segnes miseretque, pudetque?

ORATIONES

E X

VIRGILII ÆNEID.

Lib. X. Collectæ.

Oratio Jovis in Deorum concilio.

Juppiter, advocato Deorum concilio, Junonis Venerisque iras componere studet, bellum inter Teucros Italosque ex immatura causa ortum dicens: Trojanos bello fatali tum exercitos iri monet, cum fera Carthago sua arma in fines Romanos deportabit.

Æneid. Lib. X. ver. 6.

COElicolæ magni, quia nam sententia vobis
Versa retro? tantumque animis certatis iniquis?
Abnueram bello Italiam concurrere Teucris:
Quæ contra vetitum discordia? quis metus aut hos,
Aut hos arma sequi, ferrumque laceffere suavit?
Adveniet justum pugnae, ne arcessite, tempus:
Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum, atque Alpes immittet apertas:
Tum certare odiis, tum res rapuisse licebit:
Nunc finite; & placitum læti componite foedus.

Oratio

Oratio Veneris ad Jovem.

Venus de Turni rebus prosperis & Trojanorum vel in ipsis castris cæde queritur, Jovem implorat ut Trojanos plurima à Junone irata passos auxilio juvet & protegat, utque regno in Hesperia toties à se concesso frui det. hoc si nimium est, ut Ascanium saltem ab armis incolumem demittat & Trojanis devictis Iliacas sedes reddat.

Æneid. Lib. X. ver. 18.

O Pater, O hominum Divûmque æterna potestas,
 Namque aliud quid sit, quod jam implorare queamus?
 Cernis ut insultent Rutuli? Turnusque feratur
 Per medios insignis equis, tumidusque secundo
 Marte ruat? non clausa tegunt jam moenia Teucros:
 Quin intra portas, atque ipsis proelia miscent
 Aggeribus murorum; & inundant sanguine fossæ.
 Æneas ignarus abest, nunquamne levare
 Obsidione fines? muris iterum imminet hostis
 Nascentis Trojæ, nec non exercitus alter:
 Atque iterum in Teucros Ætolis surgit ab Arpis
 Tydides. equidem, credo, mea vulnera restant:
 Et tua progenies mortalia demoror arma.
 Si sine pace tua, atque invito numine Troes
 Italiam petiere; luant peccata: neque illos
 Jueris auxilio. sin tot responsa secuti,
 Quæ Superi Manesque dabant; cur nunc tua quisquam
 Vertere iussâ potest? aut cur nova condere fata?
 Quid repetam exultas Erycino in litore classes?
 Quid Tempestatum regem, ventosque furentes
 Æoliâ excitos? aut actam nubibus Irim?
 Nunc etiam Manes (hæc intentata manebat
 Sors rerum) movet: & superis immissa repente
 Aleto, medias Italûm bacchata per urbes.
 Nil super imperio moveor: speravimus ista,
 Dum fortuna fuit: vincant, quos vincere mavis.
 Si nulla est regio, Teucris quam det tua conjux
 Dura; per eversæ, genitor, fumantia Trojæ
 Excidia obtestor: liceat dimittere ab armis
 Incolumem Ascanium: liceat superesse nepotem.
 Æneas sane ignotis jactetur in undis;

Et,

Et, quancumque viam dederit fortuna, sequatur :
 Hunc tegere, & diræ valeam subducere pugnæ.
 Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
 Idaliæque domus : positis inglorius armis
 Exigat hic ævum. magna ditione iubeto
 Carthago premat Aufoniam : nihil urbibus inde
 Obstabit Tyriis. quid pestem evadere belli
 Juvit, & Argolicos medium fugisse per ignes ?
 Totque maris, vastæque exhausta pericula terræ,
 Dum Latium Teucris, recidivaque Pergama quærunt ?
 Non satiùs cineres patriæ insedisse supremos,
 Atque solum, quo Troja fuit ? Xanthum & Simoenta
 Redde, oro, miseris : iterumque revolvere casus
 Da, pater, Iliacos Teucris. ———

Oratio Junonis ad Venerem.

Juno, audita Veneris oratione, in iras statim exarsit ; hujus querelis suas opponit ; & quæ accepit convitia, animosa retorquet.

Æneid. Lib. X. ver. 63.

—— Quid me alta silentia cogis
 Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem ?
 Ænean hominum quisquam Divûmque subegit
 Bella sequi, aut hostem regi se inferre Latino ?
 Italiam petiit Fatis auctoribus : esto :
 Cassandræ impulsus Furiis. num relinquere castra
 Hortati sumus, aut vitam committere ventis ?
 Num puero summam belli, num credere muros ?
 Tyrrhenamve fidem, aut gentes agitare quietas ?
 Quis Deus in fraudem, quæ dura potentia nostra
 Egit ? ubi hîc Juno, demissave nubibus Iris ?
 Indignum est, Italos Trojam circumdare flammis
 Nascentem, & patriâ Turnum consistere terrâ ;
 Cui Pilumnus avus, cui Diva Venilia mater.
 Quid, face Trojanos atrâ vim ferre Latinis ?
 Arva aliena jugo premere, atque avertere prædas ?
 Quid, foceros legere, & gremiis abducere pactas ?
 Pacem orare manu, præfigere puppibus arma ?
 Tu potes Ænean manibus subducere Graiûm,
 Proque viro nebulam & ventos obtendere inanes :
 Et potes in totidem classem convertere Nymphas :

Nos aliquid Rutulos contra juvisse, nefandum est.
 Æneas ignarus abest: ignarus & absit.
 Est Paphos Idaliumque tibi, sunt alta Cythera:
 Quid gravidam bellis urbem & corda aspera tentas?
 Nosne tibi fluxas Phrygiæ res vertere fundo
 Conamur? nos? an miseros qui Troas Achivis
 Objecit? quæ causa fuit consurgere in arma
 Europamque Asiamque, & foedera solvere furto?
 Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter?
 Aut ego tela dedi, fovive Cupidine bella?
 Tunc decuit metuisse tuis: nunc fera querelis
 Haud iustis assurgis, & irrita jurgia jactas.

Oratio Jovis ad Junonem Veneremque.

*Juppiter palam profitetur se nec Rutulis nec Trojanis opem
 laturum, sed fatis omnia permittere velle.*

Æneid. Lib. X. ver. 105.

Q Uandoquidem Ausonios conjungi foedere Teucris
 Haud licitum est, nec vestra capit discordia finem:
 Quæ cuique est Fortuna hodie, quam quisque secutur spem,
 Tros Rutulusve fuit, nullo discrimine habebō:
 Seu fatis Italum castra obsidione tenentur,
 Sive errore malo Trojæ, monitisque finistris.
 Nec Rutulos solvo. Sua cuique exorsa laborem
 Fortunamque ferent. Rex Juppiter omnibus idem.
 Fata viam invenient. ———

Oratio Cymodoceæ ad Ænean.

*Æneas collectis in Etruria auxiliis ad suos redit: nymphe
 illæ, quæ Cybeles beneficio è navibus in Deas abiire, redeunt
 occurrunt; quarum Cymodocea hac in oratione illum de suo
 rum periculo monet.*

Æneid. Lib. X ver. 228.

——— Vigilasne, Deum gens,
 Ænea? vigila, & velis immitte rudentes.
 Nos sumus Idææ sacro de vertice pinus,
 Nunc pelagi Nymphæ, classis tua. perfidus ut nos
 Præcipites ferro Rutulus, flammæque premebat;
 Rupimus

Rupimus invitæ tua vincula, teque per æquor
 Quærimus. hanc genetrix faciem miserata refecit,
 Et dedit esse Deas, ævumque agitare sub undis.
 At puer Ascanius muro fossisque tenetur,
 Tela inter media atque horrentes Marte Latinos.
 Jam loca jussa tenet forti permixtus Etrusco
 Arcas eques : medias illis opponere turmas,
 Ne castris jungant, certa est sententia Turno.
 Surge age, & Aurorâ socios veniente vocari
 Primus in arma jube ; & clypeum cape, quem dedit ipse
 Inviictum Ignipotens, atque oras ambiit auro.
 Crastina lux, mea si non irrita dicta putaris,
 Ingentes Rutulæ spectabit cædis acervos.

Oratio Pallantis ad suos.

*Dum Æneæ exercitus litus occupare conatur, Rutuli ex ad-
 verso se opponunt ; acriter utrinque pugnatum est ; Arca-
 des, qui cum Pallante in auxilium Æneæ venerant, in-
 sueti peditum partes sustinere, hosti terga dare cœperunt,
 quos cum Pallas videt fugientes in virtutem hic dictis re-
 vocat.*

Æneid. Lib. X. ver. 369.

QUOD fugitis focii ? per vos & fortia facta,
 Per ducis Evandri nomen, devictaque bella,
 Spemque meam, patriæ quæ nunc subit æmula laudis ;
 Fidite ne pedibus. ferro rumpenda per hostes
 Est via, quâ globus ille virum densissimus urget :
 Hac vos, & Pallanta ducem patria alta reposcit.
 Numina nulla premunt : mortali urgemur ab hoste
 Mortales : totidem nobis animæque, manusque.
 Ecce, maris magno claudit nos objice pontus :
 Deest jam terra fugæ : pelagus, Trojamne petemus ?

Oratio Jovis ad Herculem.

*Pallas telum in Turnum missurus Herculem precatur, ut feli-
 citer dextram suam in hostem dirigat ; Hercules mortem
 illi à Turno futuram prævidens, Pallantis conservationem
 à Jove supplicat. Juppiter cum fata revocare non possit,
 filii sui dolorem brevi hac tenet oratione.*

Æneid. Lib. X. ver. 467.

STat sua cuique dies : breve & irreparabile tempus
 Omnibus est vitæ : sed famam extendere factis,
 Hoc virtutis opus. Trojæ sub moenibus altis
 Tot nati cecidere Deum : quin occidit unâ
 Sarpedon, mea progenies : etiam sua Turnum
 Fata vocant, metasque dati pervenit ad ævi.

Oratio Junonis ad Jovem.

*Dum superi Rutulorum cædem conspiciunt, quam Æneas
 maximam in occisi Pallantis vindictam edebat, Juppiter
 coram Junone Teucrorum fortitudinem laudat ; illa pro
 Turno suo maxime metuens ab eo petit, ut in hoc discrimi-
 nis articulo illum præstet incolumem.*

Æneid. Lib. X. ver. 611.

——— Quid, ô pulcherrime conjux,
 Sollicitas ægram, & tuâ tristitia dicta timentem ?
 Si mihi, quæ quondam fuerat, quamque esse decebat,
 Vis in amore foret ; non hoc mihi namque negares
 Omnipotens ; quin & pugnæ subducere Turnum,
 Et Dauno possem incolumem servare parenti.
 Nunc pereat, Teucrisque pio det sanguine pœnas.
 Ille tamen nostrâ deducit origine nomen :
 Pylumque illi quartus pater : & tua largâ
 Sæpe manu, multisque oneravit limina donis.

Oratio Jovis ad Junonem.

*Juppiter Junonis in tantum favet petitioni, ut Turnum e
 præsentî eripiat periculo ; sin quid majus sibi concedi spera-
 ret, monet fata, quæ res humanas certa manent, à se non
 posse mutari.*

Æneid. Lib. X. ver. 622.

SI mora præsentis lethi, tempusque caduco
 Oratur juveni, meque hoc ita ponere sentis ;
 Tolle fugâ Turnum, atque instantibus eripe fatis.
 Hactenus indulgisse vacat. sin altior istis

Sub precibus venia ulla latet, totumque moveri,
Mutarive putas bellum : spes pascis inanes.

Oratio Turni.

Junò, ut Turnum facilius è prælio eripiat, inanem Æneæ formam coram exhibet; quam Turnus fugientem in navigium litore forte alligatum prosequitur : Juno funem statim abrumpt ventisque navem dat. Turnus cum falsam imaginem sublatam ex oculis seque mediò in æquore videt, fertur hujusmodi querelas secum habuisse.

Æneid. Lib. X. ver. 668.

OMnipotens genitor, tanton' me crimine dignum
Duxisti? & tales voluisti expendere poenas?
Quò teror? unde abii? quæ me fuga, quemve reducet?
Laurentesne iterum muros, aut castra videbo?
Quid manus illa virùm, qui me, meaque arma secuti?
Quosque, nefas, omnes infandâ in morte reliqui?
Et nunc palantes video, gemitumque cadentum
Accipio. quid ago? aut quæ jam satis ima dehiscat
Terra mihi? vos ô potius miserescite, venti:
In rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)
Ferte ratem, sævisque vadis immittite Syrtes;
Quò neque me Rutuli, neque conscia fama sequatur.

Oratio Mezentii.

Mezentius vulnus, quod ab Ænea accepisset, ad Tyberis ripam lavabat, multa super Lauso rogavit, multosque remisit qui illum è pugna revocent. Socii interim illum super arma exanimum ferebant; pater, ubi filium occisum sentiit, multum gravi pectore queritur, statuitque in pugnam præceps redire.

Æneid. Lib. X. ver. 846.

TAntane me tenuit vivendi, nate, voluptas,
Ut pro me hostili paterer succedere dextræ,
Quem genui? tuane hæc genitor per vulnera fervor,
Morte tuâ vivens? heu, nunc misero mihi demum
Exfilium infelix! nunc alte vulnus adactum!
Idem ego, nate, tuum maculavi crimine nomen,
Pulsus ob invidiam solio sceptrisque paternis.

Debueram patriæ poenas; odiisque meorum
 Omnes per mortes animam fontem ipse dedissem.
 Nunc vivo: neque adhuc homines lucemque relinquo:
 Sed linquam. ———

Oratio Mezentii ad Ænean.

*Mezentius ab Ænea humi fusus, dum victor super illum ja-
 ctatus astat, suprema hac voce orat, ut Æneas illum
 à suorum odio servaret; utque & sua & filii ossa com-
 muni reponeret sepulchro.*

Æneid. Lib. X. ver. 900.

Hostis amare, quid increpitas, mortemque minaris?
 Nullum in cæde nefas: nec sic ad proelia veni,
 Nec tecum meus hæc pepigit mihi fœdera Laus.
 Unum hoc, per, si qua est victis venia hostibus, oro;
 Corpus humo patiari tegi. scio acerba meorum
 Circumstare odia: hunc, oro, defende furorem;
 Et me consortem nati concede sepulchro.

ORATIONES

E X

VIRGILII ÆNEID.

Lib. XI. Collectæ.

Oratio Æneæ ad suos.

*Æneas post ingentem hostium cædem redeuns è pugna victor
 Mezentii arma Marti trophea suspendit, suorum adstanti-
 um animos in futura discrimina firmat, & sub fine orationis
 monet, ut occisos sepulturæ dent; utque primo mortuum
 Pallanta ad Evandrum patrem remittant.*

Æneid. Lib. XI. ver. 14.

Maxima res effecta, viri: timor omnis abesto.
 Quod superest; hæc sunt spolia, & de Rege superbo
 Primitiæ:

Primitiæ : manibusque meis Mezentius hîc est.
 Nunc iter ad Regem nobis murosque Latinos,
 Arma parate animis, & spe præsumite bellum :
 Ne qua mora ignaros, ubi primum vellere signa
 Annuerint Superi, pubemque educere castris,
 Impediat ; segnesque metu sententia tardet.
 Interea socios, inhumataque corpora terræ
 Mandemus : qui solus honos Acheronte sub imo est.
 Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis
 Hanc patriam peperere suo, decorate supremis
 Muneribus : moestamque Evandri primus ad urbem
 Mittatur Pallas ; quem non virtutis egentem
 Abstulit atra dies, & funere merfit acerbo.

Oratio Æneæ super Pallanta.

Æneas super Pallanta mortuum lugubrem hanc habuit orationem.

Æneid. Lib. XI. ver. 42.

TEne, inquit, miserande puer, cum læta veniret,
 Invidit Fortuna mihi ? ne regna videres
 Nostra, heque ad sedes victor veherere paternas ?
 Non hæc Evandro de te promissa parenti
 Discedens dederam ; cum me complexus euntem
 Mitteret in magnum imperium : metuensque moneret
 Acres esse viros, cum dura proelia gente.
 Et nunc ille quidem spe multum captus inani,
 Fors & vota facit, cumulatque altaria donis.
 Nos juvenem exanimum, & nil jam cœlestibus ullis
 Debentem, vano moesti comitamur honore.
 Infelix ! nati funus crudele videbis.
 Hi nostri reditus, expectatique triumphi :
 Hæc mea magna fides ! at non, Evandre, pudendis
 Vulneribus pulsum aspicias : nec fospite dirum
 Optabis nato funus pater. hei mihi, quantum
 Præsidium Ausonia, & quantum tu perdis, Iule !

Oratio Æneæ ad Latinorum legatos.

*Latini ad Ænean legatos de mortuis sepuliendis mittunt ;
 quos ille coram admissos benignissime affatur eorum petitioni annuens.*

Æneid. Lib. XI. ver. 108.

QUænam vos tanto fortuna indigna, Latini,
Implicuit bello, qui nos fugiatis amicos?
Pacemne exanimis, & Martis sorte peremtis
Oratis? equidem & vivis concedere vellem.
Nec veni, nisi Fata locum sedemque dedissent:
Nec bellum cum gente gero. Rex nostra reliquit
Hospitia, & Turni potius se credidit armis.
Æquiùs huic Turnum fuerat se opponere morti.
Si bellum finire manu, si pellere Teucros
Apparat; his decuit mecum concurrere telis:
Vixet, cui vitam Deus aut sua dextra dedisset.
Nunc ite, & miseris supponite civibus ignem.

Oratio Drancis ad Ænean.

*Drances, è legatis unus, cui Turnus summus erat in odiis,
Æneæ sic respondet.*

Æneid. Lib. XI. ver. 124.

——— O famâ ingens, ingentior armis,
Vir Trojane, quibus cœlo te laudibus æquem?
Justitiæne prius mirer, belline laborum?
Nos verò hæc patriam grati referemus ad urbem:
Et te, si qua viam dederit fortuna, Latino
Jungemus regi. quærat sibi fœdera Turnus.
Quin & fatales murorum attollere moles,
Saxaque subvectare humeris Trojana juvabit.

Oratio Evandri super filii feretrum.

*Arcades summo cum mœrore ac tristitia mortuum Pallanta
recipiunt. Evander haud sui compos super filium pro-
cumbit, tristisque hac in oratione extinctum luget; semet
inde solatur quod post tantam hostium cædem ab ipso edi-
tam non sine summa laude ac virtute cecidisset: sed ne
Trojanorum legatos diutius ab armis detineat, eos ad Æne-
an remittit, monetque ut illum in Pallantis vindictam ex-
citent.*

Æneid.

Æneid. Lib. XI. ver. 152.

Non hæc, ô Palla, dederas promissa parenti,
 Cautius ut sævo velles te credere Marti.
 Haud ignarus eram, quantum nova gloria in armis,
 Et prædulce decus primo certamine posset.
 Primitiæ juvenis miseræ, bellique propinqui
 Dura rudimenta, & nulli exaudita Deorum
 Vota precesque meæ! tuque, ô sanctissima conjux,
 Felix morte tua, neque in hunc servata dolorem!
 Contra ego vivendo vici mea fata, superstes
 Restarem ut genitor. Troûm socia arma secutum
 Obruerent Rutuli telis: animam ipse dedissem,
 Atque hæc pompa domum me, non Pallanta, referret.
 Nec vos arguerim, Teucris, nec fœdera, nec, quas
 Junximus hospitio, dexteras: fors ista senectæ
 Debita erat nostræ. quod si impatura manebat
 Mors natum; cæsis Volscorum millibus ante,
 Ducentem in Latium Teucros, cecidisse juvabit.
 Quin ego non alio digner te funere, Palla,
 Quam pius Æneas, & quam magni Phryges, & quam
 Tyrrhenique duces, Tyrrhenûm exercitus omnis.
 Magna tropæa ferunt, quos dat tua dextera letho.
 Tu quoque nunc stares immanis truncus in armis,
 Effet par ætas, & idem si robur ab annis,
 Turne. sed infelix Teucros quid demoror armis?
 Vadite, & hæc memores Regi mandata referte:
 Quod vitam moror invisam, Pallante perempto;
 Dextera causa tua est; Turnum natoque patrique
 Quàm debere vides meritis. vacat hic tibi solus
 Fortunæque locus. non vitæ gaudia quæro,
 Nec fas: sed nato Manes perferre sub imos.

Otatio Venuli in Latinorum concilio.

*Dum Latini animo discordi multa agitant, legati à Diomede
 tristes sine auxiliis redeunt. Latinus plurimum turbatus
 suorum primos in concilium vocat, Legatosque, quæ refe-
 rant, fari jubet; quorum Venulus hanc habuit orationem,
 ostendens qualia erant Diomedis responsa.*

Æneid. Lib. XI. ver. 243.

Vidimus, ô cives, Diomedem, Argivaque castra;
 Atque iter emensi casus superavimus omnes;

Conti.

Contigimusque manum quâ concidit Iliæ tellus.
 Ille urbem Argyripam, patriæ cognomine gentis,
 Victor Gargani condebat Iapygis arvis.
 Postquam introgressi, & coram data copia fandi;
 Munera præferimus; nomen patriamque docemus;
 Qui bellum intulerint; quæ causa attrexerit Arpos.
 Auditis ille hæc placido sic reddidit ore:
 O fortunatæ gentes, Saturnia regna,
 Antiqui Aufonii, quæ vos Fortuna quietos
 Sollicitat, suadetque ignota laceffere bella?
 Quicumque Iliacos ferro violavimus agros,
 (Mitto ea, quæ muris bellando exhausta sub altis,
 Quos Simois premat ille viros) infanda per orbem
 Supplicia, & scelerum poenas expendimus omnes;
 Vel Priamo miseranda manus. scit triste Minervæ
 Sidus, & Euboicæ cautes, ultorque Caphareus.
 Militiâ ex illâ diversum ad litus adacti,
 Atrides Protei Menelaus adusque columnas
 Exfulat: Ætnæos vidit Cyclopes Ulysses.
 Regna Neoptolemi referam, versosque Penates
 Idomeni? Libyconē habitantes litore Locros?
 Ipse Mycenæus magnorum ductor Achivum
 Conjugis infandæ prima inter limina dextrâ
 Oppetiit: devictam Asiam subsedit adulter.
 Invidisse Deos, patriis ut redditus aris,
 Conjugium optatum, & pulchram Calydonā viderem?
 Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur:
 Et socii amissi petierunt æthera pennis:
 Fluminibusque vagantur aves, (heu dira meorum
 Supplicia!) & scopulos lacrymosis vocibus implent.
 Hæc adeo ex illo mihi jam speranda fuerunt
 Tempore, cum ferro cœlestia corpora demens
 Appetii, & Veneris violavi vulnere dextram.
 Ne vero, ne me ad tales impellite pugnas.
 Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum
 Pergamæ; nec veterum memini lætorve malorum.
 Munera, quæ patriis ad me portastis ab oris,
 Vertite ad Ænean. stetimus tela aspera contra,
 Contulimusque manus. experto credite, quantus
 In clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam.
 Si duo præterea tales Idæa tulisset
 Terra viros; ultro Inachias venisset ad urbes
 Dardanus, & versis lugeret Græcia fati.

Quicquid

Quicquid apud duræ cessatum est moenia Trojæ,
 Hectoris Æneæque manu victoria Graiûm
 Hæsit, & in decimum vestigia rettulit annum.
 Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis :
 Hic pietate prior. coëant in foedera dextræ,
 Qua datur : ast, armis concurrant arma, cavete.
 Et, responsa simul quæ sint, Rex optime, Regis
 Audisti ; & quæ sit magno sententia bello.

Oratio Latini in eodem concilio.

*Latinus, cum nec victoriæ, nec auxilii spes ulla restitit, suos
 ad pacem sollicitè hortatur ; suadet ut Trojanis dentur agri
 in Italia, si illic confedere velint ; sin abire iis in ani-
 mo est, classe instrui vult, monetque ut legati ad Ænean
 mittantur, qui has illi pacis leges proponant.*

Æneid. Lib. XI. ver. 302.

ANte equidem summâ de re statuissè, Latini,
 Et vellem, & fuèrat melius ; non tempore tali
 Cogere concilium, cum muros obsidet hostis.
 Bellum importunum, cives, cum gente Deorum,
 Invectisque viris, gerimus ; quos nulla fatigant
 Prælia, nec victi possunt abstinere ferro.
 Spem, si quam accitis Ætolûm habuistis in armis,
 Ponite. spes sibi quisque : sed hæc quam angusta, videtis.
 Cætera quâ rerum jaceant perculsa ruinâ,
 Ante oculos, interque manus sunt omnia vestras.
 Nec quemquam incuso. potuit quæ plurima virtus
 Esse, fuit : toto certatum est corpore regni.
 Nunc adeo, quæ sit dubiæ sententia menti,
 Expediam, & paucis, animos adhibete, docebo.
 Est antiquus ager, Tusco mihi proximus amni,
 Longus in occasum, fines super usque Sicanos :
 Aurunci, Rutulique serunt, & vomere duros
 Exercent colles, atque horum asperrima pascunt.
 Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis
 Cedat amicitiaæ Teucrorum : & foederis æquas
 Dicamus leges, sociosque in regna vocemus :
 Confidant, si tantus amor, & moenia condant,
 Sin alios fines, aliamque capeßere gentem
 Est animus, possuntque solo decedere nostro ;

Bis

Bis denas Italo texamus robore naves,
 Seu plures complere valent : jacer omnis ad undam
 Materies : ipsi numerumque modumque carinis
 Præcipiant : nos æra, manus, navalia demus.
 Præterea, qui dicta ferant, & foedera firment,
 Centum oratores primâ de gente Latinos
 Ire placet, pacisque manu prætendere ramos ;
 Munera portantes aurique eborisque talenta,
 Et sellam regni trabeamque insignia nostri.
 Consulite in medium, & rebus succurrite fessis.

Oratio Drancis in eodem concilio.

Drances Turno maxime infensus in concilio assurgit & in eum plurimum invehitur. Latinum suadet ut filiam Æneæ in matrimonio det; inde ad Turnum conversus, monet vel Laviniam Æneæ ducendam cedat, vel singulari certamine cum illo congrediatur.

Æneid. Lib. XI. ver. 343.

REM nulli obscuram, nostræ nec vocis egentem,
 Consulis, ô bone Rex. cuncti se scire fatentur
 Quid Fortuna ferat populi ; sed dicere mussant.
 Det libertatem fandi, flatuque remittat,
 Cujus ob auspiciu infaustum moresque finistros
 (Dicam equidem, licet arma mihi mortemque minetur)
 Lumina tot cecidisse ducum, totamque videmus
 Confedisse urbem luctu ; dum Troia tentat
 Castra, fugæ fidens, & coelum territat armis.
 Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti
 Dardanidis ducique jubes, unum, optime Regum,
 Adjicias ; nec te ullius violentia vincat,
 Quin natam egregio genero, dignisque Hymenæis
 Des pater, & pacem hanc æterno foedere jungas.
 Quod si tantus habet mentes & pectora terror ;
 Ipsum obtestemur, veniamque oremus ab ipso :
 Cedat jus proprium Regi, patriæque remittat.
 Quid miseros toties in aperta pericula cives
 Projicis ? ô Latio caput horum & causa malorum !
 Nulla salus bello : pacem te poscimus omnes,
 Turne, simul pacis solum inviolabile pignus.
 Primus ego, (invisum quem tu tibi fingis, & esse

Nil

Nil moror) en supplex venio: miserere tuorum:
 Pone animos, & pulsus abi. fat funera fusi
 Vidimus, ingentes & desolavimus agros.
 Aut, si fama movet, si tantum pectore robur
 Concipis, & si adeo dotalis regia cordi est;
 Aude, atque adversum fidens fer pectus in hostem.
 Scilicet, ut Turno contingat regia conjux,
 Nos, animæ viles, inhumata infletaque turba,
 Sternamur campis. etiam tu, si qua tibi vis,
 Si patrii quid Martis habes, illum aspice contra,
 Qui vocat.

Oratio Turni in eodem concilio.

Turnus, motus Drancis convitiis, primo loquendi illius promptitudinem & agendi ignaviam reprehendit; verba illius animosus refellit; inde ad Latinum se convertens suam etiam sententiam diluit; omnes in bellum ac virtutem hortatur; docet satis esse auxiliorum in Italia, sed ut commune avertat periculum proficitur se singulari certamine cum Ænea congressurum.

Æneid. Lib. XI. ver. 378.

L Arga quidem semper, Drance, tibi copia fandi,
 Tunc cum bella manus poscunt; patribusque vocatis
 Primus ades: sed non replenda est curia verbis,
 Quæ tutò tibi magna volant, dum distinet hostem
 Agger murorum, nec inundant sanguine fossæ.
 Proinde tona eloquio, solitum tibi; meque timoris
 Argue tu, Drance; quando tot stragis acervos
 Teucrorum tua dextra dedit, passimque tropæis
 Insignis agros. possit quid vivida virtus,
 Experiare licet. nec longè scilicet hostes
 Quærendi nobis: circumstant undique muros.
 Imus in adversos? quid cessas? an tibi Mavors
 Ventosâ in linguâ, pedibusque fugacibus istis
 Semper erit?
 Pulsus ego? aut quisquam meritò, foedissime, pulsum
 Arguet? Iliaco tumidum qui crescere Tybrim
 Sanguine, & Evandri totam cum stirpe videbit
 Procubuisse domum, atque exutos Arcadas armis?
 Haud ita me experti Bitias, & Pandarus ingens,
 Et quos mille die victor sub Tartara misi;

Inclusus

Inclusus muris, hostilique uggere septus.
Nulla salus bello? capiti cane talia, demens,
Dardanio, rebusque tuis. proinde omnia magno
Ne cessa turbare metu, atque extollere vires
Gentis bis victæ; contra premere arma Latini.
Nunc & Myrmidonum proceres Phrygia arma tremiscunt!
Nunc & Tydides, & Larissæus Achilles!
Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas!
Vel cum se pavidum contra mea jurgia fingit
Artificis scelus: & formidine crimen acerbat.
Nunquam animam talem dextrâ hac, (abstiste moveri)
Amittes: habitet tecum, & sit pectore in isto.
Nunc ad te, & tua magna, Pater, consulta revertor.
Si nullam nostris ultra spem ponis in armis;
Si tam deserti fumus, &, semel agmine verso,
Funditus occidimus, neque habet Fortuna regressum;
Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.
Quanquam ô! si solitæ quicquam virtutis adestet,
Ille mihi ante alios fortunatusque laborum,
Egregiusque animi; qui, ne quid tale videret,
Procubuit moriens, & humum semel ore momordit.
Sin & opes nobis, & adhuc intacta juventus,
Auxilioque urbes Italæ, populique supersunt;
Sin & Trojanis cum multo gloria venit
Sanguine; sunt illis sua funera, parque per omnes
Tempestas: cur indecores in limine primo
Deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?
Multa dies, variusque labor mutabilis ævi
Rettulit in melius: multos alterna revivens
Lusit, & in solido rursus Fortuna locavit.
Non erit auxilio nobis Ætolus, & Arpi?
At Messapus erit, felixque Tolumnius, & quos
Tot populi misere duces: nec parva sequetur
Gloria delectos Latio & Laurentibus agris.
Est & Volscorum egregiâ de gente Camilla,
Agmen agens equitum, & florescentes catervas.
Quod si me solum Teucris in certamina poscunt,
Idque placet, tantumque bonis communibus obsto;
Non aded has exosa manus victoria fugit,
Ut tantâ quicquam pro se tentare recusem.
Ibo animis contra: vel magnum præstet Achillem,
Factaque Vulcani manibus paria induat arma
Ille licet. vobis animam hanc, foceroque Latino

Turnus

EX VIRGILIO COLLECTÆ. III

Turnus ego, haud ulli veterum virtute secundus,
Devovi. solum Æneas vocat? & vocet, oro.
Nec Drances potius, five est hæc ira Deorum,
Morte luat: five est virtus, & gloria, tollat.

Oratio Camillæ ad Turnum.

Latinis inter se dissentientibus, an pacem bello misceant, nunciatur Trojanos instructa acie urbem petere. Turnus contra ire parat, Camilla Volscos illi in auxilium ducens sub ipsis portis obviam fit, & fortiter pollicetur se solam in hostium vires ituram, si Turnus mœnia servaret.

Æneid. Lib. XI. ver. 502.

Turne, sui meritò si qua est fiducia forti,
Audeo, & Æneadum promitto occurrere turmæ,
Solaque Tyrrhenos equites ire obviam contra.
Me sine prima manu tentare pericula belli:
Tu pedes ad muros subsiste, & mœnia serva.

Oratio Turni ad Camillam.

Turnus, diversum à Camilla concilium machinatus, Heroinæ ostendit quos in Ænean dolos meditatus est; se hunc ex improvise aggredi velle dicit, dum per loca montis impedita ad urbem opprimendam iter facit; Camillam vero & Messapum vult in apertis campis cum illius equitatu congregari.

Æneid. Lib. XI. ver. 508.

O, Decus Italiæ, virgo, quas dicere grates,
Quasve referre parem? sed nunc, est omnia quando
Iste animus supra, mecum partite laborem.
Æneas, ut fama fidem, missique reportant
Exploratores, equitum levibus improbus arma
Præmisit, quaterent campos: ipse ardua montis
Per deserta iugo properans adventat ad urbem.
Furta paro belli convexo in tramite silvæ,
Ut bivias armato obsidam milite fauces.
Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe signis:
Tecum acer Messapus erit, turmæque Latinæ,
Tiburtique manus: ducis & tu concipe curam.

Oratio

Oratio Dianæ ad Opim.

*Diana Camillæ mortem prævidens, ne catam ulcisci quærit;
atque ideo de suis comitibus unam è Cælo demittit, ut eum,
qui Virginem multum atque diu à se amatam lethali vul-
nere violarit, interimat.*

Æneid. Lib. XI. ver. 535.

—— Graditur bellum ad crudele Camilla,
O virgo, & nostris nequicquam cingitur armis;
Cara mihi ante alias. neque enim novus iste Dianæ
Venit amor, subitâque animum dulcedine movit.
Pulsus ob invidiam regno viresque superbas.
Priverno antiquâ Metabus cum excederet urbe,
Infantem fugiens media inter proelia belli
Sustulit exilio comitem, matrisque vocavit
Nomine Casmillæ, mutata parte, Camillam.
Ipse sinu præ se portans juga longa petebat
Solorum nemorum: tela undique sæva premebant,
Et circumfuso volitabant milite Volsci.
Ecce fugæ medio summis Amasenus abundans
Spumabat ripis: tantus se nubibus imber
Ruperat. ille innare parans, infantis amore
Tardatur, caroque oneri timet. omnia secum
Versanti, subito vix hæc sententia sedit.
Telum immane, manu validâ quod forte gerebat
Bellator, solidum nodis, & robore cocto;
Huic natam, libro & silvestri subere clausam,
Implicat, atqueabilem mediæ circumligat hastæ;
Quam dextrâ ingenti librans, ita ad æthera fatûr:
Alma, tibi hanc, nemorum cultrix Latonia virgo,
Ipse pater famulam voveo: tua prima per auras
Tela tenens supplex hostem fugit, accipe, testor,
Diva tuam, quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit: & adducto contortum hastile lacerto
Immittit. sonuere undæ: rapidum super amnem
Infelix fugit in jaculo stridente Camilla.
At Metabus, magnâ propius jam urgente catervâ,
Dat sese fluvio, atque hastam cum virgine victor,
Gramineo, donum Triviæ, de cespite vellit.
Non illum tectis ullæ, non moenibus urbes

Accepere;

Accepere ; neque ipse manus feritate dedisset :
 Pastorum & solis exegit montibus ævum.
 Hic natam in dumis, interque horrentia lustra,
 Armentalis equæ mammis, & lacte ferino
 Nutribat ; teneris immulgens ubera labris.
 Utque pedum primis infans vestigia plantis
 Institerat, jaculo palmas oneravit acuto ;
 Spiculaque ex humero parvæ suspendit, & arcum.
 Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ,
 Tigridis exuviæ per dorsum à vertice pendent.
 Tela manu jam tum tenerâ puerilia torfit,
 Et fundam tereti circum caput egit habenâ ;
 Strimoniamque gruem, aut album dejecit olorem.
 Multæ illam frustra Tyrrhena per oppida matres
 Optavere nurum. solâ contenta Dianâ,
 Æternum telorum & virginitatis amorem
 Intemerata colit. vellem haud correpta fuisset
 Militiâ tali, conata laceffere Teucros :
 Cara mihi, comitumque foret nunc una mearum.
 Verùm age, quandoquidem fâtis urgetur acerbis,
 Labere Nympha polo, finesque invise Latinos ;
 Tristis ubi infausto committitur omine pugna.
 Hæc cape, & ultricem pharetrâ deprome sagittam :
 Hac, quicumque sacrum violarit vulnere corpus,
 Tros Italusve, mihi pariter det sanguine poenas.
 Post ego nube cavâ miserandæ corpus & arma
 In^{spoliata} feram tumulo, patriæque reponam.

Oratio Tarchontis ad suos.

*Camilla, ingenti strage facta, hostes penitus subvertisset, ni
 Tarchon fugientes suorum catervas acri hoc sermone in
 prælia instigasset.*

Æneid. Lib. XI. ver. 732.

QUis metus, ô nunquam dolituri, ô semper inertes
 Tyrrheni, quæ tanta animis ignavia venit ?
 Femina palantes agit, atque hæc agmina vertit ?
 Quò ferrum ? quidve hæc gerimus tela irrita dextris ?
 At non in Venerem segnes, nocturnaue bella ;
 Aut, ubi curva choros indixit tibia Bacchi,
 Expectare dapes, & plenæ pocula mensæ.
 Hic amor, hoc studium ; dum sacra secundus aruspex
 Nunciet, ac lucos vocet hostia pinguis in altos.

H

Oratio

Oratio Camillæ ad Accam.

*Camilla ab Aurunte lethali vulnere percussa, jam moritura
Accam brevi hoc sermone alloquitur, mittitque ut Turnum
in pugnam vocet.*

Æneid. Lib. XI. ver. 823.

HActenus, Acca soror, potui : nunc vulnus acerbum
Conficit, & tenebris nigrescunt omnia circum.
Effuge, & hæc Turno mandata novissima perfer :
Succedat pugna, Trojanosque arceat urbe.
Jamque vale. — — —

ORATIONES

EX

VIRGILII ÆNEID.

Lib. XII. Collectæ.

Oratio Turni ad Latinum.

*Turnus, cum Latinos gemina pugna fractos videt, oculosque
omnium in illum solum inflexos, attollit animum; ac turbido
hoc sermone Latino profitetur se paratum cum Ænea sin-
gulari certamine congredi.*

Æneid. Lib. XII. ver. 11.

NUlla mora in Turno : nihil est quod dicta retractent
Ignavi Æneadæ ; nec, quæ pepigere, recusent :
Congredior : fer sacra, Pater, & concipe foedus.
Aut hac Dardanium dextrâ sub Tartara mittam
Desertorem Asiæ, (fedeant, spectentque Latini)
Et solus ferro crimen commune refellam :
Aut habeat victos ; cedat Lavinia conjux.

Oratio

Oratio Latini ad Turnum.

Latinus sedato pectore accepit quæ Turnus dixit, præcipitem illius violentiam reprehendit, variisque ex causis à singulari certamine hac in oratione dissuadet.

Æneid. Lib. XII. ver. 19.

O Præstans animi juvenis, quantum ipse feroci
Virtute exsuperas, tanto me impensius æquum est
Consulere, atque omnes metuentem expendere casus.
Sunt tibi regna patris Dauni: sunt oppida capta
Multa manu: nec non aurumque animusque Latino est.
Sunt aliæ innuptæ Latio, & Laurentibus agris;
Nec genus indecores. sine me hæc haud mollia fatu
Sublatis aperire dolis: simul hæc animo hauri:
Me natam nulli veterum sociare procorum
Fas erat, idque omnes Divique hominesque canebant.
Victus amore tui, cognato sanguine victus,
Conjugis & mcestæ lacrymis, vinc'la omnia rupi:
Promissam eripui genero, arma impia sumsi.
Ex illo qui me casus, quæ, Turne, sequantur
Bella, vides; quantos primus patiare labores.
Bis magnâ victi pugnâ, vix urbe tuemur
Spes Italas: recalent nostro Tiberina fluentia,
Sanguine adhuc, campique ingentes ossibus alpent.
Quò referor toties? quæ mentem insania mutat?
Si Turno extincto socios sum accire paratus;
Cur non incolumi potius certamina tollo?
Quid consanguinei Rutuli, quid cætera dicet
Italia ad mortem si te (fors dicta refutet)
Prodiderim, natam & connubia nostra petentem?
Respice res bello varias: miserere parentis
Longævi, quem nunc mœstum patria Ardea longè
Dividit. —

Oratio Turni ad Latinum.

Turnus, auditis Latini monitis, in majores exarsit iras, & feroci de pectore hæc protulit dicta.

Æneid. Lib. XII. ver. 48.

QUam pro me curam geris, hanc precor, optime, pro me
Deponas, lethumque finas pro laude pacisci.

Et nos tela, Pater, ferrumque haud debile dextrâ
 Spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis.
 Longe illi Dea mater erit, quæ nube fugacem
 Femineâ tegat, & vanis sese occulat umbris.

Oratio Amatæ ad Turnum.

*Amata ardentem Turni furorem videns lacrymis precibusque
 à pugna sic illum non obsequenter debortare conatur.*

Æneid. Lib. XII. ver. 56.

TUrne, per has ego te lacrymas, per si quis Amatæ
 Tangit honos animum; (spes tu nunc una senectæ,
 Tu requies miseræ: decus imperiumque Latini
 Te penes: in te omnis domus inclinata recumbit)
 Unum oro: desiste manum committere Teucris.
 Qui te cunque manent isto certamine casus,
 Et me, Turne, manent: simul hæc invisa relinquam
 Lumina, nec generum Ænean captiva videbo.

Oratio Junonis ad Juturnam.

*Juno è monte Albano Latinos cum Trojanis fœdera ineuntes
 prospiciens, & certam Turni necem prævidens si cum Ænea
 dimicaret, sororem illius Juturnam alloquitur, suadetque
 ut quibuscunque poterit modis pacem pene effectam abrum-
 pat.*

Æneid. Lib. XII. ver. 142.

NYmppha decus fluviorum, animo gratissima nostro,
 Scis ut te cunctis unam, quæcunque Latinæ
 Magnanimi Jovis ingratum ascendere cubile,
 Prætulerim, coelique libens in parte locarim:
 Disce tuum, ne me incuses, Juturna, dolorem.
 Quâ visa est Fortuna pati, Parcæque sinebant
 Cedere res Latio, Turnum & tua moenia texi:
 Nunc Juvenem imparibus video concurrere fatis:
 Parcarumque dies, & vis inimica propinquat.
 Non pugnam aspicere hanc oculis, non fœdera possum.
 Tu pro germano, si quid præsentius audes,
 Perge: decet. forsan miseros meliora sequentur.
*Vix ea; cum lacrymas oculis Juturna profudit,
 Terque quaterque manu pectus percussit honestum.*

Non lacrymis hoc tempus, ait *Saturnia Juno* :
 Accelera, & fratrem, si quis modus, eripe morti :
 Aut tu bella cie, conceptumque excute foedus.
 Auctor ego audendi. ———

Oratio Juturnæ ad Rutulos.

*Fœderibus jam sancitis, Rutuli Turnam Æneanque haud æ-
 quis viribus aspicientes infremescunt. His Juturna sese
 offert, nobilis Camerti forma induta, quos ad fœdera rum-
 penda acri hac oratione stimulat.*

Æneid. Lib. XII. ver. 229.

NON pudet, ô Rutuli, cunctis pro talibus unam
 Objectare animam? numerone, an viribus æqui
 Non sumus? en omnes & Troes & Arcades hic sunt,
 Fatalisque manus, infensa Etruria Turno :
 Vix hostem, alterni si congrediamur, habemus.
 Ille quidem ad Superos, quorum se devovet aris,
 Succedet famâ, vivusque per ora feretur :
 Nos, patriâ amissâ, dominis parere superbis
 Cogemur; qui nunc lenti confedimus arvis.

Oratio Tolumnii ad Rutulos.

*Juturna, quo dicta melius confirmaret, signum e cælo lætum
 addit; dum aquila marinas agebat aves, subito ad undas
 lapsus, Cynum uncis pedibus rapuit: volucres statim agmi-
 ne factò communem per auras hostem premunt, donec onere
 suo victus prædam ex unguibus projecit. Tolumnius anger,
 tali omine accepto, socios hortatur, ut Trojanos advenas e
 finibus suis totis viribus ejiciant.*

Æneid. Lib. XII. ver. 259.

HOC erat, hoc votis, inquit, quod sæpe petivi.
 Accipio agnoscoque Deos: me, me duce, ferrum
 Corripite, ô Rutuli, quos improbus advena bello
 Territat, invalidas ut aves; & litora vestra
 Vi populat. petet ille fugam, penitusque profundo
 Vela dabit. vos unanimi densate catervas,
 Et regem vobis pugnâ defendite raptum.

Oratio Æneæ ad suos.

Rutuli, Tolumnio auctore, inceptum fœdus disrumpunt. Trojani baud segnes perfida illorum tela recipiunt, quos, cum Æneas videt in prælia ruentes, his vocibus revocare conatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 313.

QUO ruitis? quæve ista repens discordia surgit?
O cohibete iras! ictum jam fœdus; & omnes
Compositæ leges: mihi jus concurrere foli:
Me finite, atque auferte metus. ego fœdera faxo
Firma manu: Turnum jam debent hæc mihi sacra.

Oratio Æneæ ad Ascanium.

Æneas ignotâ dextrâ vulneratus in castra reducitur. Turnus interim fugientes hostes victor agebat: Æneas autem, matris ope sanatus, & jam in campum rediturus, Ascanium his vocibus aggressus, in virtutem sui que exemplum hortatur.

Æneid. Lib. XII. ver. 435.

Disce, puer, virtutem ex me verumque laborem;
Fortunam ex aliis. nunc te mea dextera bello
Defensum dabit, & magna inter præmia ducet.
Tu facito, mox cum matura adoleverit ætas,
Sis memor; & te, animo repetentem exempla tuorum,
Et pater Æneas, & avunculus excitet Hector.

Oratio Æneæ ad duces suos.

Æneas in quæstu Turni maximas edebat strages, cum Venus illi in animo posuit, ut ad ipsos urbis muros agmen adverteret, ille statim, advocatis ducibus, e tumulo affatus propositum aperit.

Æneid. Lib. XII. ver. 565.

NE qua meis esto dictis mora: Juppiter hac stat:
Neu quis ob inceptum subitum mihi segnior ito.
Urbem hodie, causam belli, regna ipsa Latini,

Ni frænum accipere, & victi parere fatentur,
 Eruam, & æqua solo fumantia culmina ponam.
 Scilicet exspectem, libeat dum proelia Turno
 Nostra pati, rursusque velit concurrere victus?
 Hoc caput, ô cives, hæc belli summa nefandi.
 Ferte faces propere, foedusque reposcite flammis.

Oratio Juturnæ ad Turnum.

Turnus, periclitantis urbis ignarus, paucos fugientes in campo secutus erat, cum subito confusus ab urbe sonitus aures impulit; ille attonitus hæsit. Juturna, & Soror & Auriga, pro fratre metuens, hunc ab urbe, ubi bellum efferbuit, dictis avertere tentat.

Æneid. Lib. XII. ver. 625.

——Hac, Turne, sequamur
 Trojugenas, quæ prima viam victoria pandit:
 Sunt alii, qui tecta manu defendere possunt.
 Ingruit Æneas Italis, & proelia miscet.
 Et nos sæva manu mittamus funera Teucris.
 Nec numero inferior, pugnæ nec honore recedes.

Oratio Turni ad sororem.

Turnus, agnata demum sorore, querelas hæc summo cum luctu emisit.

Æneid. Lib. XII. ver. 632.

O Soror, & dudum agnovi, cum prima per artem
 Foedera turbasti, teque hæc in bella dedisti:
 Et nunc nequicquam fallis Dea. sed quis Olympo
 Demissam tantos voluit te ferre labores?
 An fratris miseri lethum ut crudele videres?
 Nam quid ago? aut quæ jam spondet fortuna salutem?
 Vidi oculos ante ipse meos me voce vocantem
 Murranum, quo non superat mihi carior alter,
 Oppetere ingentem, atque ingenti vulnere victum.
 Occidit infelix, ne nostrum dedecus Ufens
 Aspiceret: Teucris potiuntur corpore, & armis.
 Exscindine domos (id rebus defuit unum)
 Perpetiar? dextrâ nec Drancis dicta refellam?

Terga dabo? & Turnum fugientem hæc terra videbit?
 Ulque adeone mori miserum est? vos ô mihi Manes
 Este boni; quoniam Superis averfa voluntas.
 Sancta ad vos anima, atque istius infcia culpæ,
 Descendam, magnorum haud unquam indignus avorum.

Oratio Sagis ad Turnum.

*Dum Turnus hæc tristi agitabat pectore, Sages vulneratus
 advenit Turnum nomine implorans, ut se Æneæ armis
 fulminanti opponat, & fractis Latinorum rebus subveniat.*

Æneid. Lib. XII. ver. 653.

TUrne, in te suprema falus; miserere tuorum.
 Fulminat Æneas armis; summasque minatur
 Dejecturum arces Italûm, excidioque daturum:
 Jamque faces ad tecta volant. in te ora Latini,
 In te oculos referunt: miffat rex ipse Latinus,
 Quos generos vocet, aut quæ sese ad foedera flectat.
 Præterea Regina, tui fidiffima, dextrâ
 Occidit ipsa fuâ, lucemque exterrita fugit.
 Soli pro portis Meffâpus & acer Atinas
 Sufstant aciem. circum hos utrinque phalanges
 Stant densæ, ftrictisque seges mucronibus horret
 Ferrea: tu currum deserto in gramine verfas.

Oratio Turni ad Sororem.

*Turnus hoc nuncio perculsus, urbemque jam accensam videns,
 sorori exhibet se quocumque fata vocant fecuturum.*

Æneid. Lib. XII. ver. 676.

IA M jam Fata, Soror, superant; absiste morari;
 Quô Deus, & quô dura vocat Fortuna, sequamur.
 Stat conferre manum Æneæ: stat, quicquid acerbi est,
 Morte pati: nec me indecorem, Germana, videbis
 Ampliùs. hunc, oro, sine me furere ante furorem,

Oratio Jovis ad Junonem.

*Turnus fingulare cum Æneâ certamen init ense aurigæ confi-
 sus, in cujus fracti locum Juturna soror Turno proprium sub-
 dit,*

dit. Quod cum videt Jupiter, Junonem pugnam sollicitè intuentem alloquitur, suadetque ut desinat Turnum auxilio ulterius defendere.

Æneid. Lib. XII. ver. 793.

QUÆ jam finis erit, conjux? quid denique restat?
Indigetem Ænean scis ipsa, & scire fateris,
Deberi cœlo, Fatisque ad sidera tolli.
Quid struis? aut quâ spe gelidis in nubibus hæres?
Mortalin' decuit violari vulnere Divum?
Aut ensẽ (quid enim sine te Juturna valeret?)
Ereptum reddi Turno, & vim crescere victis?
Desine jam tandem, precibusque inflectere nostris:
Nec te tantus edat tacitam dolor: & mihi curæ
Sæpe tuo dulci tristes ex ore recurrant.
Ventum ad supremum est. terris agitare vel undis
Trojanos potuisti, infandum accendere bellum,
Deformare domum, & luctu miscere Hymenæos:
Ulterius tentare veto. ———

Oratio Junonis ad Jovem.

*Juno Jovis paret monitis, petitque ut Trojæ memoria deleta,
Latii, Albæ, Romæque nomina ad sera usque secula vigeant.*

Æneid. Lib. XII. ver. 808.

ISTA quidem quia nota mihi tua, magne, voluntas,
Iuppiter, & Turnum, & terras invita reliqui.
Nec tu me aëria solam nunc sede videres
Digna indigna pati: sed flammis cincta, sub ipsam
Starem aciem, traheremque inimica in proelia Teucros.
Juturnam misero, fateor, succurrere fratri
Suasi, & pro vitâ majora audere probavi;
Non ut tela tamen, non ut contenderet arcum:
Adjuro Stygii caput implacabile fontis:
Una superstilio superis quæ reddita Divis.
Et nunc cedo equidem, pugnasque exosa relinquo.
Illud te, nullâ fati quod lege tenetur,
Pro Latio obtestor, pro majestate tuorum:
Cum jam connubiis pacem felicibus, esto,
Component, cum jam leges & fœdera jungent;

Ne

Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,
 Neu Troas fieri jubeas, Teucrosque vocari,
 Aut vocem mutare viros, aut vertere vestes.
 Sit Latium : sint Albani per secula reges :
 Sit Romana potens Italâ virtute propago :
 Occidit, occideritque finas cum nomine Troja.

Oratio Jovis ad Junonem.

Jupiter petenti Junoni concedit ut Trojæ nomen in desuetudinem & oblivionem abeat, si modo Itali Trojanorum ritus & sacrificia recipiant ; inde in laudes futuræ Romanæ pietatis exit.

Æneid. Lib. XII. ver. 830.

ET germana Jovis, Saturnique altera proles,
 Irarum tantos volvis sub pectore fluctus ?
 Verùm age, & inceptum frustra submitte furorem.
 Do, quod vis : & me victusque volensque remitto
 Sermonem Ausonii patrium moresque tenebunt :
 Utque est, nomen erit : commisti corpore tantum
 Subsidant Teucri : morem ritusque sacrorum
 Adjiciam, faciamque omnes uno ore Latinos.
 Hinc genus, Ausonio mistum quod sanguine surget,
 Supra homines, supra ire Deos pietate videbis :
 Nec gens ulla tuos æquè celebrabit honores.

Oratio Juturnæ.

Placata Junone, Jupiter Juturnam à Turni auxilio depellere statuens Dirarum unam ad Turnum mittit, quæ, in noctuam versa, illum morti devotum terret : quam cum Juturna videt, miserrimam suam, fratrisque fortunam hisce querelis luet.

Æneid. Lib. XII. ver. 872.

QUId nunc te tua, Turne, potest germana juvare ?
 Aut quid jam miseræ superat mihi ? quâ tibi lucem
 Arte morer ? talin' possum me opponere monstro ?
 Jam jam linquo acies. ne me terrete timentem
 Obscœnæ volucres : alarum verbera nosco,
 Lethalemque sonum : nec fallunt jussâ superba

Magnanimi

Magnanimi Jovis. hæc pro virginitate reponit ?
 Quò vitam dedit æternam ? cur mortis ademta est
 Conditio ? possem tantos finire dolores
 Nunc certè, & misero fratri comes ire per umbras.
 Immortalis ego ? aut quicquam mihi dulce meorum
 Te sine, frater, erit ? ô quæ fatis alta dehiscat
 Terra mihi, Manesque Deam demittat ad imos ?

Oratio Turni ad Ænean.

*Turnus, ab Ænea transfixus femur, supplicibus hisce ver-
 bis victorem precatur.*

Æneid. Lib. XII. ver. 931.

——Equidem merui, nec deprecor, *inquit* :
 Utere sorte tuâ. miseri te si qua parentis
 Tangere cura potest ; oro, (fuit & tibi talis
 Anchises genitor) Dauni miserere senectæ :
 Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis,
 Redde meis. vicisti, & victum tendere palmas
 Ausonii videre : tua est Lavinia conjux.
 Ulteriùs ne tende odiis. ——

O R A.

ORATIONES

EX HORATIO collectæ.

Nerei Vaticinantis oratio ad Paridem. Lib.I.Ode 15.

*Cum Paris Helenam, Menelai hospitis uxorem, rapuisset, atque
è Græcia in Trojam navigasset; Nereus, Deus marinus
ventos cohibens perfido illo Raptori cecinit quæ fera Tro-
jam manerent fata ob violatum hospitii jus & incestas
nuptias.*

————— Malâ ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas & ægida
Currusque & rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectus cæsariem; grataque feminis
Imbelli citharâ carmina divides:
Nequicquam thalamo graves
Hastas, & calami spicula Cnossii
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Ajacem: tamen, heu, ferus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylon Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminii
Teucerque, & Sthenelus sciens
Pugnæ; five opus est imperitare equis
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
'Tydides melior patre:

Quem

Quem tu, cervus uti vallis in alterâ
 Visum parte Lupum graminis immemor,
 Sublimi fugies mollis anhelitu,
 Non hoc pollicitus tuæ.
 Iracunda diem proferet Ilio,
 Matronisque Phrygum, classis Achillei.
 Post certas hiemes uret Achaicus
 Ignis Iliacas domos.

Oratio Junonis. Lib. III. Ode 3.

Juno, Diis de Romulo in suorum numerum adsciscendo consulentibus, hac in oratione ostendit, quod graves in Trojanos iras Marti redonabit, quodque Romulo Martis nepoti Deorum epulis accumbere, ejusque progenei totis terris dominari dabit.

----- Ilion, Ilion
 Fatalis incestusque judex,
 Et mulier peregrina vertit
 In pulverem, ex quo destituit Deos
 Mercede pactâ Laomedon, mihi
 Castæque damnatum Minervæ,
 Cum populo & duce fraudulento.
 Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
 Famofus hospes; nec Priami domus
 Perjura pugnaces Achivos
 Hectoreis opibus refringit:
 Nostrisque ductum seditionibus
 Bellum refedit. protinus & graves
 Iras, & invisum nepotem,
 Troica quem peperit sacerdos
 Marti redonabo. Illum ego lucidas
 Inire sedes, ducere nectaris
 Succos, & ascribi quietis
 Ordinibus patiar Deorum.
 Dum longus inter sæviat Ilion
 Romamque pontus, qualibet exules
 In parte regnanto beati:
 Dum Priami Paridisque busto
 Insultet armentum, & catulos feræ
 Celent inultæ; stet Capitolium
 Fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare jura Medis.

Horrenda

Horrenda latè nomen in ultimas
 Extendat oras ; quà medius liquor
 Secernit Europen ab Afro,
 Qua tumidus riget arva Nilus ;
 Aurum irrepertum, & sic melius situm
 Cùm terra celat, spernere fortior,
 Quam cogere humanos in usus,
 Omne sacrum rapiente dextra.
 Quicunque mundo terminus obstitit,
 Hunc tangat armis, visere gestiens
 Quâ parte debacchentur ignes,
 Quâ nebulæ pluviique rores.
 Sed bellicosæ fata Queritibus
 Hac lege dico, ne nimium pii,
 Rebusque fidentes, avitæ
 Tectâ velint reparare Trojæ.
 Trojæ renascens alite lugubri
 Fortuna tristi clade iterabitur,
 Ducente victrices catervas
 Conjuge me Jovis & sorore.
 Ter si resurgat murus aheneus
 Authore Phœbo ; ter pereat meis
 Excisus Argivis : ter uxor
 Capta virum puerosque ploret.

Oratio Regali. Lib. III. Ode 5.

Regulus, Consul Romanus, insignis virtute & constantia, bello Punico primo missus in Pœnos, prælium commisit, & suorum proditione in hostium potestatem devenit : qui factus ab iis apud Romanos de captivis redimendis legatus, Patres in Senatu palam hortatur, ne pubem illam captivam, quæ hosti se turpiter submisit, in libertatem vindicent ; atque ea fœdera, quæ eum facere Pœni voluere, quum Patriæ probrosa intelligit, forti hac oratione impedit.

— — — — — Signa ego Punicis
 Affixa delubris, & arma
 Militibus sine cæde, dixit,
 Derepta vidi : vidi ego civium
 Retorta tergo brachia libero,
 Portasque non clausas, & arma
 Marte coli populata nostro.

Auro redemptus scilicet acrior

Miles redibit ? flagitio additis

Damnum. neque amissos colores

Lana refert medicata fuco ;

Nec vera virtus, cum semel excidit,

Curat reponi deterioribus.

Si pugnat extricata densis

Cerva plagis, erit ille fortis

Qui perfidis se credidit hostibus ;

Et Marte Pœnos proteret altero,

Qui lora restrictis lacertis

Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam fumeret inscius,

Pacem duello miscuit : ô pudor !

O magna Carthago, probrosis

Altior Italiæ ruinis !

Oratio Hypermnestræ. Lib.III. Ode 11.

Cum Hypermnestræ, quæ è Danai filiis una erat, sorores patris jussu maritos barbaro more trucidassent, illa suo sola pepercit ; & quamvis à patre graves expectaret pœnas, saluum hunc abire & fugere hac in oratione jubet.

Surge, quæ dixit juveni marito,

Surge, ne longus tibi somnus, unde

Non times, detur : focerum & scelestas

Falle sorores ;

Quæ, velut noctæ vitulas lænæ,

Singulos (eheu) lacerant : ego illis

Mollior nec te feriam, nec intra

Claustra tenebo.

Me pater sævis oneret catenis,

Quodd viro clemens misero peperci ;

Me vel extremos Numidarum in agros

Classe releget.

I, pedes quod te rapiunt & auræ,

Dum favet nōx & Venus : i secundo

Omine ; & nostri memorem sepulcro

Sculpe querelam.

Oratio Europæ. Lib. III. Ode 27.

Europa, Regis Agenoris filia, à Fove in niveum taurum mutato rapta in Cretam vehitur, ubi cum se videt perfide à Fove

*Jove cornuto proditam & vitiatam; patriam amissosque
parentes abjectis hisce luget querelis.*

—————Pater ô relictum
Filiæ nomen, pietasque! dixit
 Victa furore.
Unde? quò veni? levis una mors est
Virginum culpæ. vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
 Ludit imago
Vana, quæ portâ fugiens eburnâ
Somnium ducit? meliusne flutus
Ire per longos fuit, an recentes
 Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
 Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates:
Impudens Orcum moror. ô Deorum
Siquis hæc audis, utinam inter errem
 Nuda Leones.
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque fuccus
Defluat prædæ, speciosa quæro
 Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zonâ bene te secutâ
 Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci: nili herile mavis
 Carpere pensum,
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. — — —

Oratio Veneris ad Europam. *ibid.*

*Querenti Europæ Venus adest, novo Jovis successu læta, &
deceptæ Virginis projectum animum gratis hisce vocibus
mulcere studet.*

Abstineto

— — — Abstineto,
 Dixit, irarum, calidæque rixæ;
 Cum tibi invisus laceranda reddet
 Cornua taurus.
 Uxor invicti Jovis esse nescis?
 Mitte singultus; bene ferre magnam
 Disce fortunam: tua sectus orbis
 Nomina ducet.

Oratio Annibalis. Lib. IV. Ode 4.

Poeta, ut virtutem Romanam encomiis altius efferat, feliciter inducit Annibalem, infestissimum Romanorum hostem, post ingentem suorum cladem, summis illam laudibus celebrantem.

Cervi, luporum præda rapacium,
 Sectamur ultro, quos optimus
 Fallere & effugere est triumphus.
 Gens, quæ cremato fortis ab Illo,
 Jactata Tuscis æquoribus sacra,
 Natosque, maturosque patres
 Pertulit Ausonias ad urbes;
 Duris ut ilex tonsa bipennibus
 Nigræ feraci frondis in Algido,
 Per damna, per cædes, ab ipso
 Ducit opes animumque ferro.
 Non Hydra secto corpore firmior
 Vinci violentem crevit in Herculem,
 Monstrumve summisere Colchi
 Majus, Echioniæve Thebæ.
 Mersæ profundo, pulchrior evenit;
 Luctere, multâ prouet integrum
 Cum laude victorem; geretque
 Prælia conjugibus loquenda.
 Carthagini jam non ego nuncios
 Mittam superbos: occidit, occidit
 Spes omnis, & fortuna nostri
 Nominis, Asdrubale interempto.

EX HORATIO COLLECTA

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

Admiral

I N D E X

ORATIONUM OMNIUM,

Eo ordine digestus, quo hic excusæ sunt.

Orationes ex Catullo.

O ratio Atys ex poemate de Berecynthia & Aty.	Pag. 1
Oratio Ariadnes ex poemate quod inscribitur Argonautica.	2
Oratio Ægei ex eodem.	4

Orationes ex Virgilii Georgic. Lib. IV.

Oratio Aristæi ad matrem Cyrenen.	5
Oratio Cyrenes ad Aristæum.	ibid.
Oratio Protei ad Aristæum.	6
Oratio Cyrenes ad Aristæum.	9

Ex Virgilii Æneid. Lib. I.

Oratio Junonis.	10
Oratio Junonis ad Æolum.	11
Oratio Æoli ad Junonem.	ibid.
Oratio Neptuni ad ventos.	ibid.
Oratio Æneæ ad socios.	12
Oratio Veneris ad Jovem.	ibid.
Oratio Jovis ad Venerem.	13
Oratio Veneris ad Ænean.	14
Oratio Æneæ ad Venerem.	15
Oratio Veneris ad Ænean.	16
Oratio Ilionei ad Didonem.	ibid.
Oratio Didonis ad Ilioneum.	17
Oratio Æneæ ad Didonem.	18
Oratio Didonis ad Ænean.	19
Oratio Veneris ad Cupidinem.	ibid.

I N D E X.

Ex Virgilio Aeneid. Lib. II.

Oratio Laocoontis ad Trojanos.	20
Oratio Sinon is coram Priamo.	21
Oratio Sinon is ad Priamum.	23
Oratio Panthei ad Aenean.	24
Oratio Hecubæ ad Priamum.	ibid.
Oratio Priami ad Phyrum.	25
Oratio Aeneæ super Helenam.	ibid.
Oratio Veneris ad Aenean.	26
Oratio Anchisæ ad Aenean.	ibid.
Oratio Aeneæ ad Anchisen.	27
Oratio Aeneæ ad Anchisen suosque.	ibid.
Oratio Creusæ ad Aenean.	28

Ex Virgilio Aeneid. Lib. III.

Oratio Anchisæ ad Aenean.	29
Oratio Penatum ad Aenean.	ibid.
Oratio Anchisæ ad Aenean.	30
Oratio Celæni ad Trojanos.	ibid.
Oratio Andromaches ad Trojanos.	31
Oratio Heleni ad Aenean.	32
Oratio Heleni ad Anchisen.	34
Oratio Andromaches ad Ascanium.	ibid.
Oratio Aeneæ ad Helenum & Andromachen.	35
Oratio Achæmenidis ad Trojanos.	ibid.

Ex Virgilio Aeneid. Lib. IV.

Oratio Didonis ad Sororem Annam.	37
Oratio Annæ ad Didonem.	38
Oratio Junonis ad Venerem.	39
Oratio Veneris ad Junonem.	ibid.
Oratio Junonis ad Venerem.	ibid.
Oratio Jovis ad Mercurium.	40
Oratio Mercurii ad Aenean.	ibid.
Oratio Didonis ad Aenean.	41
Oratio Aeneæ ad Didonem.	42
Oratio Didonis ad Aenean.	43
Oratio Didonis ad Sororem.	ibid.
Oratio Didonis ad Aenean.	44
Oratio Didonis.	45
Oratio Didonis.	ibid.
	Oratio

INDEX.

Oratio suprema Didonis. 47
Oratio Annæ super moribundam sororem. *ibid.*

Ex Virgilii Æneid. Lib. V.

Oratio Æneæ ad socios. 48
Oratio Iridis ad Trojanas mulieres sub specie Beroes. 49
Oratio Pyrgonis ad mulieres. *ibid.*
Oratio cuiusdam nautæ ad Ænean. 50
Oratio Anchisæ ad Ænean in somnis. *ibid.*
Oratio Veneris ad Neptunum. 51
Oratio Neptuni ad Venerem. *ibid.*

Ex Virgilii Æneid. Lib. VI.

Oratio Æneæ. 52
Sibyllæ responsa. — *ibid.*
Oratio Æneæ ad Sibyllam. — *ibid.*
Oratio Sibyllæ ad Ænean. — 54
Oratio Sibyllæ ad Ænean. — 55
Oratio Æneæ ad Palinurum. — 56
Oratio Palinuri ad Ænean. — *ibid.*
Oratio Sibyllæ ad Palinurum. — 57
Oratio Charontis ad Ænean. — *ibid.*
Oratio Sibyllæ ad Charontem. — 58
Oratio Æneæ ad Didonem. *ibid.*
Oratio Æneæ ad Deiphobum. — 59
Oratio Deiphobi ad Ænean. — *ibid.*
Oratio Sibyllæ ad Ænean. — 60
Oratio Anchisæ ad Ænean. — 62
Oratio Æneæ ad Anchisen. — *ibid.*
Oratio Anchisæ ad Ænean. — *ibid.*
Oratio Æneæ ad Anchisen. — 63
Oratio Anchisæ ad Ænean. — *ibid.*
Oratio Anchisæ ad Ænean. — 64
Oratio Æneæ ad Patrem. — 67
Oratio Anchisæ ad Ænean. — *ibid.*

Ex Virgilii Æneid. Lib. VII.

Oratio Æneæ ad suos. 68
Oratio Latini ad Trojanos. — *ibid.*
Oratio Ilionei ad Latinum. — 69
Oratio Latini ad Trojanos. — 70
Oratio Junonis. — 71

INDEX.

Oratio Junonis ad Alectum.	—	72
Oratio Amatae.	—	Ibid.
Oratio Alectus ad Turnum.	—	73
Oratio Turni ad Alectum.	—	Ibid.
Oratio Alectus ad Turnum.	—	Ibid.
Oratio Alectus ad Junonem.	—	74
Oratio Junonis ad Alectum.	—	Ibid.
Oratio Latini ad Turnum.	—	75

Ex Virgilii Aeneid. Lib. VIII.

Oratio Dei Tiberini ad Aenean.	—	Ibid.
Oratio Aeneae ad Evandrum.	—	76
Oratio Evandri ad Aenean.	—	77
Oratio Evandri ad Aenean.	—	78
Oratio Evandri ad Aenean.	—	80
Oratio Evandri ad Aenean.	—	81
Oratio Evandri ad Aenean.	—	Ibid.
Oratio Veneris ad Vulcanum.	—	82
Oratio Vulcani ad Venerem.	—	Ibid.
Oratio Evandri ad Aenean.	—	83
Oratio Aeneae ad Evandrum.	—	84
Oratio Evandri.	—	Ibid.

Ex Virgilii Aeneid. Lib. IX.

Oratio Iridis ad Turnum.	—	86
Oratio Cybeles ad Jovem.	—	Ibid.
Oratio Jovis ad Cybelen.	—	87
Oratio Turni ad suos.	—	Ibid.
Oratio Nisi ad Euryalum.	—	88
Oratio Euryali ad Nisum.	—	89
Oratio Nisi ad Euryalum.	—	Ibid.
Oratio Nisi in Trojanorum conventu.	—	Ibid.
Oratio Alethæ ad Nisum Euryalumque.	—	90
Oratio Ascanii ad Nisum Euryalumque.	—	Ibid.
Oratio Euryali ad Ascanium.	—	91
Oratio Ascanii ad Euryalum.	—	92
Oratio Nisi ad Volscentem.	—	Ibid.
Oratio Matris Euryali.	—	93
Oratio Numani Remuli coram Trojanorum castris.	—	Ibid.
Oratio Apollonis ad Ascanium.	—	94
Oratio ejusdem sub forma Anchisæ Armigeri.	—	Ibid.
Oratio Mnesthei ad suos.	—	Ibid.

INDEX.

Ex Virgilii Aeneid. Lib. X.

Oratio Jovis in Deorum Concilio.	—	95
Oratio Veneris ad Jovem.	—	96
Oratio Junonis ad Venerem.	—	97
Oratio Jovis ad Junonem Veneremque.	—	98
Oratio Cymodoceæ ad Aenean.	—	Ibid.
Oratio Pallantis ad suos.	—	99
Oratio Jovis ad Herculem.	—	Ibid.
Oratio Junonis ad Jovem.	—	100
Oratio Jovis ad Junonem.	—	Ibid.
Oratio Turni.	—	101
Oratio Mezentii	—	Ibid.
Oratio Mezentii ad Aenean.	—	102

Ex Virgilii Aeneid. Lib. XI.

Oratio Aeneæ ad suos.	—	Ibid.
Oratio Aeneæ super Pallanta.	—	103
Oratio Aeneæ ad Latinorum legatos.	—	Ibid.
Oratio Drancis ad Aenean.	—	104
Oratio Evandri super filii feretrum.	—	Ibid.
Oratio Venuli in Latinorum concilio.	—	105
Oratio Latini in eodem concilio.	—	107
Oratio Drancis in eodem concilio.	—	108
Oratio Turni in eodem concilio.	—	109
Oratio Camillæ ad Turnum.	—	111
Oratio Turni ad Camillam.	—	Ibid.
Oratio Dianæ ad Opim.	—	112
Oratio Tarchontis ad suos.	—	113
Oratio Camillæ ad Accam.	—	114
Oratio Turni ad Latinum.	—	Ibid.
Oratio Latini ad Turnum.	—	115
Oratio Turni ad Latinum.	—	ibid.
Oratio Amatæ ad Turnum.	—	116
Oratio Junonis ad Juturnam.	—	ibid.
Oratio Juturnæ ad Rutulos.	—	117
Oratio Tolumnii ad Rutulos.	—	ibid.
Oratio Aeneæ ad suos.	—	118
Oratio Aeneæ ad Ascanium.	—	ibid.
Oratio Aeneæ ad duces suos.	—	ibid.
Oratio Juturnæ ad Turnum.	—	119
Oratio Turni ad sororem.	—	ibid.
Oratio Sagis ad Turnum.	—	120
		Oratio

I N D E X.

Oratio Turni ad sororem.	—	ibid.
Oratio Jovis ad Junonem.	—	ibid.
Oratio Junonis ad Jovem.	—	121
Oratio Jovis ad Junonem.	—	123
Oratio Juturnæ.	—	ibid.
Oratio Turni ad Ænean.	—	123

Orationes ex Horatio.

Nerei vaticinantis oratio ad Paridem.	—	124
Oratio Junonis.	—	125
Oratio Reguli.	—	126
Oratio Hypermnestræ.	—	127
Oratio Europæ.	—	ibid.
Oratio Veneris ad Europam.	—	128
Oratio Annibalis.	—	129

F I N I S.

Expectet Lector benevolus, subsequente Anno, Orationes ex *Ovidio* excerptas, easque quas *Lucanus* nobis offert insignis Historicus simul & Poeta. Eandem sequuti sumus viam in colligendis hisce Poetarum Orationibus, quam prius, Vir celeberrimus, *Henricus Stephanus* calcavit in edendis Historicorum.

1.
1.
1.
2.
1.
3

4
5
6
7
1.
8
9

,
15
1-
1-
3-